

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία «Ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας και το Διεθνές Δίκαιο»

Του
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΙΑΝΤΟΥΛΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΙΚΟΣ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Ευχαριστίες

Χωρίς την παρουσία, την υποστήριξη και την ανεκτικότητα κάποιων ανθρώπων δε θα ήταν δυνατή η εκπόνηση της μεταπτυχιακής διατριβής και γι' αυτό το λόγο θα ήθελα να τους εκφράσω την ειλικρινή μου ευγνωμοσύνη.

Πρώτον από όλους θα ήθελα να ευχαριστήσω ολόψυχα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Ζάικο Νικόλαο, για την καθοδήγηση και τις σημαντικές πληροφορίες που μου έδωσε για τη σύνταξη της διατριβής μου. Η επιστημονική του κατάρτιση και η μεταδοτικότητά του με βοήθησαν, κατά τη διάρκεια των μαθημάτων του μεταπτυχιακού προγράμματος, να εμβαθύνω τις γνώσεις μου στο Διεθνές Δίκαιο, οι οποίες εν τέλει αποτέλεσαν πολύτιμο εργαλείο για τη σύνταξη της διατριβής μου.

Το Τμήμα των Διεθνών Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, το οποίο με το άρτιο καταρτισμένο εκπαιδευτικό του προσωπικό, μου προσέφερε πολύτιμες γνώσεις και με βοήθησε να αναπτύξω κριτική και δημιουργική σκέψη, για την περαιτέρω αξιοποίηση αυτών των γνώσεων στην επαγγελματική μου (και όχι μόνο) πορεία.

Τέλος, ευχαριστώ τη σύζυγό μου και τα παιδιά μου, που με υπομονή και κουράγιο πρόσφεραν την απαραίτητη ηθική συμπαράσταση για την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

«Δηλώνω υπευθύνως, ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Γεώργιος Τσιαντούλας

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΣΥΝΟΨΗ

Γνωστό τοις πάσι είναι, πως η τρομοκρατία αποτελούσε ανέκαθεν ένα απ' τα πιο βίαια φαινόμενα της κοινωνικής ζωής, το οποίο εμφανίστηκε στο προσκήνιο, ήδη απ' την εποχή όπου ο άνθρωπος επιχείρησε να διαμορφώσει τις πρώτες του κοινωνίες. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι ως έννοια εμφανίστηκε κατά την διάρκεια του 17^{ου} μΧ αιώνα, όπου κατά το πέρας του χρόνου μεταλλάχθηκε και εξελίχθηκε θα έλεγε κανείς με τις κοινωνίες, τον πολιτισμό και την τεχνολογία. Όπως σε κάθε φαινόμενο που εκδηλώνεται με δόλια βούληση και πρόθεση, οι μεθοδολογίες αντιμετώπισής του είναι τουλάχιστον ένα βήμα πίσω. Οι νέες μορφές της τρομοκρατίας αιφνιδιάζαν πάντα τις αρχές, οι οποίες χρειάζονταν κάποιο χρονικό διάστημα για να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και να αντιδράσουν αποτελεσματικά. Τα τελευταία είκοσι χρόνια, ο αγώνας απέναντι στην τρομοκρατία έχει λάβει διάσταση διεθνούς σύρραξης, με αποτέλεσμα να έχει κυριαρχήσει ο χαρακτηρισμός της ως «πόλεμος». Το τρομοκρατικό κτύπημα που δέχθηκαν οι ΗΠΑ, αποτέλεσε εναρκτήριο ορόσημο επιθετικών δράσεων έναντι μεμονωμένων ανθρώπων, ομάδων ανθρώπων και κατ' επέκταση κρατών. Η αντίδραση αυτή εκτείνεται αφενός στα νόμιμα όρια που θέτει το Διεθνές Δίκαιο (μέσα ή και έξω από αυτά) και αφετέρου στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι ασάφειες στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, που σχετίζονται με τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί μία ενέργεια ως επίθεση, ή η αντίδραση σε μία ενέργεια αυτοάμυνας, δίνει το περιθώριο για ερμηνείες τέτοιες, που να δικαιολογούν μονομερείς άμεσες αποφάσεις για ανάληψη ακόμα και στρατιωτικών δράσεων, εναντίον κρατικών οντοτήτων. Ακόμα και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, που είναι επιφορτισμένος προς άμεση επικύρωση των αποφάσεων για χρήση συλλογικών μέτρων βίας, έρχεται σε αντίθεση με το Συμβούλιο Ασφαλείας, το οποίο φαίνεται απ' την πλευρά του να χαλαρώνει τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την έκδοση ενδεχόμενων σχετικών ψηφισμάτων. Η κατά αυτό τον τρόπο σκληρή αντιμετώπιση της τρομοκρατίας δεν έχει προσφέρει σημαντικά αποτελέσματα στον περιορισμό της, αφού τα τελευταία είκοσι χρόνια παρατηρήθηκαν τρομοκρατικές επιθέσεις με πολλά θύματα, κυρίως στην Ευρώπη. Η λύση ενδεχομένως να βρίσκεται στην προσαρμογή του Διεθνούς Δικαίου, στη νέα πραγματικότητα της

τρομοκρατίας με σεβασμό στα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών αλλά και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επιπροσθέτως, εφόσον η τρομοκρατία έχει λάβει διαστάσεις παγκοσμίου προβλήματος, επιτακτική ανάγκη είναι να θεσμοθετηθούν όργανα σε διεθνές επίπεδο, τα οποία θα αναλάβουν την πρόληψη και την καταστολή της μέσα από ένα σύστημα που θα εξοπλίζεται με νομοθετικούς, εκτελεστικούς και δικαστικούς μηχανισμούς. Παράλληλα με τις ως άνω επιταγές, σε μία τέτοια περίπτωση, χρειάζεται στη νέα νομοθετική και δικαστική πραγματικότητα να προσαρμοστεί και το εθνικό δίκαιο κάθε κράτους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ	5
ΟΡΙΣΜΟΣ	5
ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	6
ΙΣΤΟΡΙΚΟ	7
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ	11
ΜΟΣΧΑ, 26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2002	12
ΜΟΣΧΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2003	12
ΜΟΣΧΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2004.....	12
ΜΟΣΧΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004	12
ΜΟΣΧΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2010	13
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001	13
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ, 15 ΚΑΙ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2003	13
ΜΑΔΡΙΤΗ, 11 ΜΑΡΤΙΟΥ 2004.....	14
ΜΠΕΣΛΑΝ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004.....	14
ΛΟΝΔΙΝΟ, 7 ΙΟΥΛΙΟΥ 2005.....	15
ΙΝΔΙΑ, 26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2008.....	15
ΝΟΡΒΗΓΙΑ, 22 ΙΟΥΛΙΟΥ 2011	15
ΠΑΡΙΣΙ, 7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2015	16
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΧΤΥΠΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ	16
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	17
ΒΙΑ.....	17
ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ	17
ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΧΩΝ.....	18
ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ	18
ΚΙΝΗΤΡΑ	19
ΤΡΟΠΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ	19
ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ	20
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ	23
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	25
ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	27
ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	32
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ.....	34
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ ΑΠΟ ΑΛΛΟΔΑΠΟ.....	35
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	35
ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΓΙΑ ΑΜΥΝΑ.....	36
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	39
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	42
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	47
ΗΠΑ	48
ΙΝΔΙΑ	50
ΙΣΡΑΗΛ.....	52
ΚΙΝΑ	54
Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	57
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	66
ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	66
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ	68
ΠΡΟΛΗΨΗ	69
ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	75

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πριν ακόμα οργανωθούν οι πρώτες ανθρώπινες κοινωνίες, υπήρξε μέλημα του ατόμου ως οντότητα να επικρατήσει στον περίγυρο του. Η επιθυμία του αυτή είναι έμφυτη, διαχρονική και μπορεί να αναφέρεται σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται μπορεί να είναι θεμιτοί ή αθέμιτοι. Η τρομοκρατία αποτελεί μία μέθοδο διεκδίκησης της υπεροχής – επικράτησης έναντι του περιβάλλοντος. Είναι ένα φαινόμενο που χρησιμοποιήθηκε με ποικίλες μορφές σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους. Οι σκοποί επίσης, υπήρξαν προσανατολισμένοι σε διαφορετικές κατευθύνσεις, όπως για εκβιασμό, για άρση της αδικίας, για αποκατάσταση της ελευθερίας, για υπαρπαγή κάθε μορφής εξουσίας. Οι στόχοι των τρομοκρατικών πράξεων συχνά είναι ηγετικού περιεχομένου, σημαντικοί οικονομικοί παράγοντες, άνθρωποι που έχουν τη δυνατότητα – ικανότητα να επηρεάζουν την κοινή γνώμη, κρατικοί λειτουργοί.

Στη σύγχρονη εποχή η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας αποτελεί έναν από τους βασικότερους στόχους της ανθρωπότητας. Λαμβάνονται και τηρούνται συνεχώς νέα μέτρα καταπολέμησής της καθώς η αποτελεσματικότητα αυτών δοκιμάζεται σε καθημερινή βάση από τις συνεχείς τεχνολογικές εξελίξεις. Παράλληλα, καθώς οι μορφές και οι στόχοι της ποικίλουν και εξαρτώνται από την κοινωνική, πολιτική, θρησκευτική και ιδεολογική της αφετηρία, ο σχεδιασμός και οι δράσεις αντιμετώπισής της τείνουν να επηρεάζουν καθολικά το φάσμα δραστηριοτήτων του σύγχρονου ανθρώπου. Ατομικές ελευθερίες και δικαιώματα των οποίων ο σεβασμός καθιερώθηκε με μεγάλο ανθρώπινο κόστος, σήμερα δεν θεωρούνται προφανή, καθώς η κατάλυσή τους από πιθανές τρομοκρατικές επιθέσεις, τα θέτει σε αμφισβήτηση.

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης επηρεάζει σε μέγιστο βαθμό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Εξ ορισμού, η παγκοσμιοποίηση χαλαρώνει την ισχύ των συνόρων μεταξύ των κρατών. Επεξηγηματικά, προωθείται προοδευτικά και με γοργούς ρυθμούς, μέσω αυτής, ένα μοντέλο παγκόσμιας διακυβέρνησης. Στα πλαίσια αυτά, και υπό την ομπρέλα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, έχουν παρατηρηθεί «παρακάμψεις» των κανόνων του

Διεθνούς Δικαίου. Συνήθως οι «παρακάμψεις» αυτές αφορούσαν κυριαρχικά δικαιώματα κρατών. Είναι προφανές ότι ακόμα και αν όλες αυτές ήταν σκόπιμες και νόμιμες, πάντα ελλοχεύει κίνδυνος κατάχρησης εξουσίας και ουσιαστική κατάλυση του Διεθνούς Δικαίου, στο όνομα του Δικαίου του ισχυρού. Υπάρχει πιθανότητα, η ανάγκη για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας να αποτελέσει τον μανδύα κάλυψης του σφετερισμού των δικαιωμάτων εθνών, κρατών, μειονοτήτων και ατόμων προς την ικανοποίηση κακόβουλων συμφερόντων.

Υπό το πρίσμα αυτό, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας αποτελεί ήδη ένα διφορούμενο ζήτημα. Η μία άποψη, θεωρεί ότι συγκεκριμένοι κανόνες Διεθνούς Δικαίου αποτελούν σημαντική τροχοπέδη για την αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης (προληπτικά και κατασταλτικά) της τρομοκρατίας, ενώ η άλλη, καταδικάζει την καταπάτηση των κανόνων Διεθνούς Δικαίου προκειμένου να αντιμετωπιστεί σε παγκόσμιο επίπεδο η τρομοκρατία.

Κρίνεται σκόπιμο να οριστεί το φαινόμενο της τρομοκρατίας στο προοίμιο της παρούσας μελέτης. Κύριο ζητούμενο είναι να προσδιοριστεί με ποιόν τρόπο τα μέτρα αντιμετώπισης της διεθνούς τρομοκρατίας ενδέχεται να έρχονται σε αντίθεση με την τήρηση των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου. Μετά τον προσδιορισμό, του πως το ένα ενδέχεται να αναιρεί το άλλο, εξετάζονται τρόποι για να εξομαλυνθούν οι σχετικές αντιφάσεις. Εξετάζεται επίσης πώς - σε περίπτωση αδυναμίας συνδυασμού της τήρησης του Διεθνούς Δικαίου κατά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – θα μπορούσε να ελαττωθεί στον μικρότερο δυνατό βαθμό η παραβίαση της διεθνούς νομιμότητας.

Η συνέχεια της παρούσας εργασίας είναι δομημένη ως εξής:

- Κεφάλαιο 1: Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται να δοθεί ένας ορισμός του φαινομένου της τρομοκρατίας. Αναζητούνται οι ρίζες του και οι στόχοι του σε κάθε ιστορική περίοδο και εξετάζεται πώς προσαρμόστηκε στις ανάγκες και τις δυνατότητες κάθε εποχής. Γίνεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή των σπουδαιότερων τρομοκρατικών επιθέσεων εστιάζοντας στις επιθέσεις της τελευταίας εικοσαετίας, οι οποίες εκτιμάται ότι διαμορφώνουν τις συνθήκες του πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Έμφαση δίνεται δε, στα

χαρακτηριστικά των σύγχρονων μορφών τρομοκρατίας, τους τρόπους δράσης των τρομοκρατών, τους στόχους (στρατηγικοί και τακτικοί) και την αποτελεσματικότητά τους.

- **Κεφάλαιο 2:** Στο δεύτερο κεφάλαιο, εξετάζεται η σχέση της αντιμετώπισης της σύγχρονης τρομοκρατίας με τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου. Προς επίτευξη αυτού, είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός της έννοιας του Διεθνούς Δικαίου όπου στα πλαίσια αυτά, ορίζεται επίσης το Δίκαιο του Πολέμου (Law of War), καθώς η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας συχνά αναφέρεται ως πόλεμος. Στην συνέχεια περιγράφονται οι τρόποι με τους οποίους το Διεθνές Δίκαιο διαχειρίζεται τα περιστατικά τρομοκρατίας μέσω της παρουσίασης του ρόλου του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Αξιολογείται η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης αυτής. Εξετάζεται ποιες προβλέψεις έχουν γίνει για την αντιμετώπιση του από τα πληττόμενα κράτη αλλά και ποιες παρεμβάσεις έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια, ως συνέπεια της μετάλλαξης των τρομοκρατικών δράσεων. Ελέγχεται επίσης σε ποιες περιπτώσεις έγιναν ανεκτές «εκπτώσεις» στην ερμηνεία του Διεθνούς Δικαίου, προκειμένου η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας να καταστεί αποτελεσματικότερη. Προκειμένου να είναι πληρέστερη η αποτίμηση της σχέσης του Διεθνούς Δικαίου με τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, θεωρήθηκε σκόπιμο να παρουσιαστούν συνοπτικά στοιχεία για το πώς ισχυρά κράτη αντιμετωπίζουν νομικά το φαινόμενο της τρομοκρατίας στο εσωτερικό τους. Θεωρείται ότι η επιτυχία της εφαρμογής του Διεθνούς Δικαίου στηρίζεται στην επιτυχή προσαρμογή κάθε εθνικού κώδικα δικαίου σε αυτό.
- **Κεφάλαιο 3:** Το τελευταίο κεφάλαιο της μελέτης εξετάζει τη σχέση μεταξύ των προσπαθειών αντιμετώπισης των τρομοκρατικών ενεργειών και της εφαρμογής των κανόνων Διεθνούς Δικαίου. Τα συμπεράσματα αναπτύσσονται σε δύο άξονες. Ο μεν πρώτος, έχει να κάνει με την αποτίμηση της τρέχουσας κατάστασης στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και προτείνονται οι παθογένειες του τρόπου αντιμετώπισης της Διεθνούς Τρομοκρατίας μέσα στα όρια

που θέτει το Διεθνές Δίκαιο. Ο δε δεύτερος, έχει να κάνει με τη μελλοντική δράση και περιλαμβάνει προτάσεις για να καταστεί η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας αποτελεσματικότερη με σεβασμό στο Διεθνές Δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ως έννοια, η «Τρομοκρατία» περιγράφεται με διαφορετικούς τρόπους στα ετυμολογικά λεξικά. Κάποιες από τις περιγραφές που χρησιμοποιούνται είναι (Office of the United Nations, 2016 (Stuurman, 2019)):

- Η επικράτηση με τον τρόμο και την βία
- Η διακυβέρνηση με σκληρά και βίαια μέτρα
- Ιστορική περίοδος της Γαλλικής Επανάστασης μεταξύ Ιουνίου 1793 και Ιουλίου 1794 που χαρακτηρίστηκε από σκληρά μέτρα καταστολής
- Η συστηματική χρήση του εκφοβισμού ή της απρόβλεπτης βίας κατά κυβερνήσεων, ομάδων ή ατόμων, με απώτερο στόχο την επίτευξη κάποιου πολιτικού, θρησκευτικού ή ιδεολογικού στόχου.

Στις παραπάνω ετυμολογικές διατυπώσεις κοινός παρονομαστής είναι η βία και η δημιουργία τρόμου – φόβου. Ωστόσο, επειδή η τρομοκρατία μπορεί να εκδηλωθεί με ποικίλους τρόπους, είναι δύσκολο να υιοθετηθεί ένας απολύτως περιεκτικός και σύντομος ορισμός. Κάθε προσπάθεια περιλαμβάνει ένα υποσύνολο μεθόδων και σκοπών που χρησιμοποιούνται και επιδιώκονται.

Ένα άλλο στοιχείο που δυσχεραίνει την υιοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού για την τρομοκρατία, είναι το γεγονός ότι η διάκρισή της από εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες, πολιτικές και κοινωνικές διεκδικήσεις και έντονες εκδηλώσεις αποδοκιμασίας και διαμαρτυρίας, εξαρτώνται από την ερμηνεία που δίνει ο μέσος παρατηρητής των σχετικών γεγονότων. Όταν αναζητείται ένας αντικειμενικός προσδιορισμός των γεγονότων ως τρομοκρατικές ενέργειες, τότε αυτά χαρακτηρίζονται από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Έτσι θέματα που σχετίζονται με την τρομοκρατία άμεσα ή έμμεσα προσδιορίζονται μέσω της πρακτικής του ΟΗΕ (Office of the United Nations, 2016).

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Οι μορφές της τρομοκρατίας ανάλογα με το που και πώς εκδηλώνεται, καθώς και τους στόχους της, διακρίνονται συνήθως ως εξής (Politi, 1997):

- Εσωτερική ενδημική: Οι τρομοκράτες δρουν εναντίον στόχων της χώρας τους.
- Εσωτερική ενδημική με διεθνείς προεκτάσεις: Οι τρομοκράτες δρουν εντός του κράτους πλήττοντας στόχους συμφερόντων και ενδιαφέροντος άλλων κρατών.
- Εσωτερική ενδημική με διεθνή υποστήριξη. Είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η εσωτερική - ενδημική τρομοκρατία εντός ενός κράτους υποστηρίζεται από κρατικούς ή μη κρατικούς φορείς ενός άλλου κράτους.
- Διεθνής Τρομοκρατία. Οι πολίτες ενός κράτους πραγματοποιούν τρομοκρατικά πλήγματα σε άλλα κράτη.
- Τρομοκρατία με συγκαλυμμένες διαδικασίες: όταν ο φορέας που οργανώνει τα τρομοκρατικά χτυπήματα παραμένει αθέατος.

Ανάλογα με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα διακρίνεται σε (Μεταξύ άλλων, Politi, 1997):

- Εθνικοαπελευθερωτική τρομοκρατία, όταν ο αντικειμενικός σκοπός είναι η απελευθέρωση εδαφών.
- Τρομοκρατία αντιποίνων ή ανατροπής καθεστώτων, όταν σκοπός είναι η αντίδραση σε κατάχρηση εξουσίας (κατά την κρίση των τρομοκρατών).
- Τρομοκρατία υποστήριξης καθεστώτων, όταν σκοπός είναι η υποστήριξη της υπάρχουσας εξουσίας από κάποια απειλή.
- Τρομοκρατία ισλαμικού φονταμενταλισμού
- Ακροδεξιά τρομοκρατία.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Όπως προαναφέρθηκε, ένας καθολικός ορισμός του φαινομένου της τρομοκρατίας είναι δύσκολο να επιτευχθεί, καθώς ο προσδιορισμός μίας πράξης ως τρομοκρατικής γίνεται κατά περίπτωση. Η εκτίμηση του τι μπορεί να συνιστά τρομοκρατία μπορεί να εκκινήσει με μία σύντομη ιστορική αναδρομή του φαινομένου.

Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης, το 1789. Οι Ιακωβίνοι χρησιμοποίησαν τον συγκεκριμένο όρο για να περιγράψουν τη βία εναντίον της αριστοκρατίας με στόχο την ανάπτυξη μία νέας κοινωνικής τάξης. Επίσης, χαρακτηριστική αναφορά σχετίζεται με την οργάνωση «Ναρονταγια Βόλια» που έδρασε κατά του τσαρικού καθεστώτος. Υπήρξε μια ριζοσπαστική οργάνωση με σκοπό την ανατροπή του τσαρικού καθεστώτος, που ιδρύθηκε το 1878 στην Αγία Πετρούπολη. Επηρεασμένη από την Γαλλική Επανάσταση, επιδίωξε με την εκδήλωση ιδιαίτερως βίαιων ενεργειών την αλλαγή της πολιτικής κατάστασης. Επιστέγασμα των ενεργειών της ήταν μια αποτυχημένη βομβιστική επίθεση και τελικά η δολοφονία του Τσάρου Αλεξάνδρου Β, τον Μάρτιο του 1881. Κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, οι μέθοδοι της τρομοκρατίας ακολούθησαν τις ραγδαίες εξελίξεις της τεχνολογίας. Από την άποψη αυτή, τρομοκρατικές ενέργειες που μπορούν να θεωρηθούν ως ορόσημα ήταν:

- Η δολοφονία του βασιλιά της Ιταλίας το 1900 από τον Ιταλό αναρχικό Γκαετάνο Μπρέσι (wikiwand, 2020).
- Ο βομβαρδισμός του ξενοδοχείου King David της Ιερουσαλήμ, στις 22 Ιουλίου 1946, από την Irgun Zvai Leumi (Εθνική Στρατιωτική Οργάνωση), μια εβραϊκή τρομοκρατική οργάνωση που αντιτίθετο στη συνεχιζόμενη κυριαρχία της Βρετανίας στην Παλαιστίνη. Το ξενοδοχείο αποτελούσε νευραλγικό κέντρο της βρετανικής κυριαρχίας πάνω από τη χώρα αυτή καθώς εκεί στεγαζόταν το στρατιωτικό αρχηγείο της, σταθμοί πληροφοριών και η κυβερνητική γραμματεία. Οι Βρετανοί είχαν αγνοήσει τις σχετικές προειδοποιήσεις με αποτέλεσμα να μην εκκενώσουν την εγκατάσταση και να σκοτωθούν περισσότεροι από 100 άνθρωποι (Hoffman, 2019).

- Η δολοφονία, στις 30 Ιανουαρίου 1948 του Μαχάτμα Γκάντι στο Νέο Δελχί από τον Ναθουράμ Γκόντσε, έναν φανατικό ομόθρησκό του, ο οποίος θεωρούσε ότι η πολιτική του Γκάντι επιχειρούσε να κατευνάσει τους μουσουλμάνους της χώρας. Σύμφωνα με τις αντιλήψεις του δράστη, η πολιτική αυτή ήταν η αιτία για τη δημιουργία μουσουλμανικού κράτους σε ινδουιστικό έδαφος (Χριστοδουλιδης, 2012).
- Η δολοφονία, στις 22 Νοεμβρίου του 1963, του προέδρου των ΗΠΑ, Τζον Κένεντι από τον Λι Χάρβι Οσβαλντ. Αν και η υπόθεση αυτή είναι ακόμα ανοικτή, η σημασία του στόχου της πράξης καθιστά την τρομοκρατική εκδοχή πιθανή.
- Οι τρομοκρατικές ενέργειες, μετά την επικράτηση των Ισραηλινών εναντίον των Αράβων το 1967, διαφόρων παλαιστινιακών οργανώσεων εναντίον Εβραϊκών στόχων. Κυριότερος εκφραστής της δράσης αυτής είναι η οργάνωση Χαμάς. Το καταστατικό της Χαμάς (Καταστατικό του Κινήματος Ισλαμικής Αντίστασης) φανερώνει την αντίθεσή της σε κάθε ειρηνευτική διαδικασία με το Ισραήλ και δηλώνει τον αντικειμενικό σκοπό ύπαρξης της, που είναι η καταστροφή του Ισραήλ μέσω ενός μακροχρόνιου ιερού πολέμου (Τζιχάντ). Σύμφωνα με την οργάνωση αυτή, όλη η λωρίδα της Γάζας είναι Παλαιστινιακή και δεν υπάρχει καμία ανοχή σε παραχώρηση εδάφους (Ισραηλινή πρεσβεία, 2014).
- Έναρξη της δράσης της RAF (Rote Armee Fraktion/ Φράξια Κόκκινος Στρατός), στις 2 Απριλίου του 1968, υπό τον Αντρέας Μπάαντερ και τον Γκουντρούν Ενσλιν, με τον εμπρησμό πολυκαταστήματος στην Φρανκφούρτη. Από τότε άνοιξε ένας εκτεταμένος κύκλος τρομοκρατικών επιθέσεων από ανθρώπους που θεωρούσαν ότι η εξουσία στην Γερμανία ήταν συνέχεια του καθεστώτος που οδήγησε την Γερμανία στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Για άλλους, τα μέλη της RAF και οι μετέπειτα υποστηρικτές τους, προσπαθούσαν να δώσουν έμφαση στην ύπαρξη τους μέσα από ιδιαίτερα βίαιες πράξεις.
- Η δράση στην Ελλάδα, από το 1975 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 2000, οπότε και εξαρθρώθηκε, της τρομοκρατικής οργάνωσης «17 Νοέμβρη». Στην δράση της περιλαμβάνονται δολοφονίες, βομβιστικές επιθέσεις, κλοπές (κυρίως οπλισμού που χρησιμοποιήθηκε σε

επιθέσεις) και ληστείες (σε αναζήτηση των απαραίτητων πόρων για την λειτουργία τους). Τα θύματα της ήταν 23 Έλληνες και αλλοδαποί πολιτικοί, στρατιωτικοί, αστυνομικοί, διπλωμάτες, οικονομικοί παράγοντες, δικαστικοί, εκδότες και σε μία περίπτωση ένας πολίτης. Το υπουργείο εξωτερικών των ΗΠΑ την χαρακτήρισε ως ακροαριστερή οργάνωση.

- Η δολοφονία, στις 9 Μαΐου 1978, του πρώην ιταλού πρωθυπουργού Άλντο Μόρο, που βρέθηκε νεκρός στο πίσω μέρος ενός αυτοκινήτου την Ρώμης. Απήχθη από τρομοκράτες της Ερυθράς Ταξιαρχίας στις 16 Μαρτίου 1978, μετά από αιματηρή ανταλλαγή πυροβολισμών κοντά στο σπίτι του. Η ιταλική κυβέρνηση αρνήθηκε να διαπραγματευτεί με την ομάδα της άκρας αριστεράς, η οποία μετά από πολυάριθμες απειλές, εκτέλεσε τον Μόρο στις 9 Μαΐου. Ήταν Κεντρώος ηγέτης του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος, υπηρέτησε πέντε φορές ως πρωθυπουργός τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 και προώθησε τη συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών πολιτικών κομμάτων της Ιταλίας. Όταν σχημάτισε το πρώτο του υπουργικό συμβούλιο το 1963, συμπεριέλαβε κάποιους Σοσιαλιστές, οι οποίοι συμμετείχαν στην ιταλική κυβέρνηση για πρώτη φορά μετά από 16 χρόνια. Ο Μόρο διετέλεσε πρωθυπουργός το 1976 και τον Οκτώβριο του 1976 έγινε πρόεδρος των Χριστιανοδημοκρατών. Λίγες μέρες πριν την απαγωγή του και αργότερα στην δολοφονία του, βοήθησε στον τερματισμό μιας κυβερνητικής κρίσης όταν επεξεργάστηκε έναν κοινοβουλευτικό συνασπισμό μεταξύ του Κομμουνιστικού Κόμματος και των κυρίαρχων Χριστιανοδημοκρατών.
- Η επίθεση, στις 13 Ιουλίου 1988, με χειροβομβίδες και πυροβόλα όπλα στο κρουαζιερόπλοιο «City of Poros», όπου ένοπλοι μασκοφόροι επιτέθηκαν σκοτώνοντας εννέα άτομα και τραυματίζοντας τουλάχιστον 71. Το πλοίο μετέφερε 400 επιβάτες με 71 μέλη πληρώματος και επέστρεφε από μια καθημερινή νησιωτική κρουαζιέρα στο Αιγαίο Πέλαγος. Την ευθύνη ανέλαβε η οργάνωση του Αμπού Νιντάλ¹ (Los

¹ Η οργάνωση του Αμπού Νιντάλ, ηγέτη της «Φατάχ – Επαναστατικό Συμβούλιο», αναδείχθηκε μέσα από τους κόλπους της «Φατάχ» του Γιάσερ Αραφάτ. Στη συνέχεια αποχώρησε από την PLO, μαζί με άλλες δύο σκληροπυρηνικές ομάδες, διαχωρίζοντας τη θέση της από τις πολιτικές

Angeles Times, 1988). Ανάμεσα στους δράστες ήταν ο Χετζαμπ Τζαμπάλ, ο οποίος είχε συμμετάσχει το 1978 στην δολοφονία του Αιγύπτιου δημοσιογράφου, Γιουσούφ Ελ Σαμπάι στην Λευκωσία, την οργάνωση της οποίας επίσης είχε αναλάβει ο Παλαιστίνιος τρομοκράτης Αμπού Νιντάλ.

- Η έκρηξη βόμβας, στις 17 Μαρτίου 1992, η οποία κατέστρεψε το κτίριο της πρεσβείας του Ισραήλ στο Μπουένος Άιρες, σκοτώνοντας 29 ανθρώπους. Στα θύματα της επίθεσης συμπεριλαμβάνονταν υπάλληλοι της ισραηλινής πρεσβείας, δεκάδες αθώοι Αργεντινοί, συμπεριλαμβανομένων ηλικιωμένων από ένα κοντινό γηροκομείο και μαθητές (επιβάτες λεωφορείου). Κατεγράφησαν επίσης περισσότεροι από 240 τραυματίες. Την ευθύνη για την επίθεση είχε αναλάβει η Χεζμπολάχ² (Israel Ministry of Foreign Affairs, 1992).
- Τα μεγάλα τρομοκρατικά χτυπήματα στην Ρωσία που κατεγράφησαν κυρίως από Τσετσένους αντάρτες, από το 1995. Τα κυριότερα εξ αυτών περιλαμβάνουν:
  - Τον Ιούνιο του 1995, Τσετσένοι αντάρτες εισέβαλλαν σε νοσοκομείο της πόλης Μπούντενοβσκ και κράτησαν εκατοντάδες ομήρους. Στην επιχείρηση για την απελευθέρωση των ομήρων, σκοτώθηκαν περισσότεροι από 100 άνθρωποι.
  - Στις 9 Σεπτεμβρίου του 1999, σημειώθηκαν εκρήξεις σε πολυκατοικίες στην Μόσχα. Αποτέλεσμα ήταν να χάσουν τη ζωή τους πάνω από 200 άνθρωποι. Η επίθεση αποδόθηκε σε Τσετσένους ενώ οι τελευταίοι κατηγορήσαν τις ρωσικές μυστικές υπηρεσίες για την συγκρότηση και οργάνωση (Russell, 2013).

Η αρχή της τρέχουσας χιλιετίας εμφάνισε νέες τάσεις στην εκδήλωση των επιθέσεων και στις αντιδράσεις των κυβερνήσεων έναντι αυτών. Στην

επιλογές του «ενδοτικού» παλαιστίνιου ηγέτη και υποστηρίζοντας φανατικά τον ολομέτωπο αγώνα (Το Βήμα, 2008).

² Η Χεζμπολάχ (Κόμμα του Θεού) αποτελεί σιιτική στρατιωτική και πολιτική οργάνωση με βάση το Λίβανο. Συμμετέχει στην κυβέρνηση και στο κοινοβούλιο της χώρας. Η ένοπλη πτέρυγα της οργάνωσης θεωρείται κίνημα αντίστασης στον αραβικό κόσμο, ενώ οι ΗΠΑ, η Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστραλία, ο Καναδάς και το Ισραήλ την κατατάσσουν ως τρομοκρατική οργάνωση. Διαθέτει στρατιωτική δύναμη και έχει εξελιχθεί σε μια πολιτική συνιστώσα που συμμετέχει στη λιβανέζικη κυβέρνηση (Deeb, 2006).

επόμενη παράγραφο παρουσιάζονται οι χαρακτηριστικότερες και φονικότερες επιθέσεις που καταγράφηκαν τα τελευταία είκοσι χρόνια.

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ

Οι σύγχρονες τρομοκρατικές επιθέσεις είναι αυτές που συνέβαλαν αποφασιστικά στη διαμόρφωση των σχεδίων αντιμετώπισης της τρομοκρατίας σε διεθνές επίπεδο. Στις επόμενες παραγράφους γίνεται μία συνοπτική αποδελτίωση τρομοκρατικών επιθέσεων που εκδηλώθηκαν κυρίως στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ, όπου διαμορφώνεται ένα μοντέλο το οποίο περιγράφει σε κλίμακα όλα όσα συνέβησαν την ίδια περίοδο. Τα κοινά χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν οι επιθέσεις αυτές είναι:

- Οι δράστες ήταν φανατικοί υποστηρικτές της ιδεολογίας τους
- Τα κίνητρα συνήθως δεν έχουν να κάνουν με τα ίδια τα θύματα, αλλά είτε περιλαμβάνουν την πρόθεση άσκησης πίεσης στις κυβερνήσεις των κρατών όπου τελέστηκαν, είτε στρέφονται εναντίον των αντιλήψεων των θυμάτων τους.
- Οι επιθέσεις φανέρωσαν αδυναμία των αρχών στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας καθώς – ως επί το πλείστον – εκδηλώθηκαν σε περιοχές όπου εφαρμόζονται ισχυρά μέτρα ασφαλείας.

Οι σύγχρονες τρομοκρατικές ενέργειες ενεργοποίησαν αντανάκλαστικά, σε υψηλά επίπεδα λήψης αποφάσεων για την έναρξη διαδικασιών μεταβολής στον τρόπο αντιμετώπισης της τρομοκρατίας. Τα χαρακτηριστικά τους αξιολογήθηκαν από όλες τις μορφές εξουσίας και κυρίως της εκτελεστικής σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης οδήγησαν πολλούς από αυτούς που λαμβάνουν στρατηγικές αποφάσεις να συνειδητοποιήσουν ότι είναι απαραίτητη η λήψη μίας σειράς μέτρων. Σε υψηλό επίπεδο τα μέτρα αυτά θα έπρεπε να αναδιαμορφώσουν όχι μόνο τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται σήμερα το Διεθνές Δίκαιο, αλλά και το ίδιο το περιεχόμενο των κανόνων του.

ΜΟΣΧΑ, 26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2002

Στις 26 Οκτωβρίου του 2002, 50 περίπου τσετσένοι αυτονομιστές συνέλαβαν περισσότερους από 800 ομήρους στο θεατρικό κέντρο Ντουμπρόβκα της Μόσχας. Για την απελευθέρωση των ομήρων προέβαλαν το αίτημα της αποχώρησης των ρωσικών στρατευμάτων από την περιοχή του Καυκάσου. Κατά την τέταρτη ημέρα της ομηρίας, οι ρωσικές ειδικές δυνάμεις εισέβαλλαν στο κτίριο με σκοπό την απελευθέρωση των ομήρων. Το αποτέλεσμα της επιχείρησης ήταν ο θάνατος 129 ομήρων και 41 τρομοκρατών (Russell, 2013).

ΜΟΣΧΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2003

Τον Ιούλιο του 2003 σε επιθέσεις αυτοκτονίας σε ροκ συναυλία σκοτώθηκαν 15 άνθρωποι και τραυματίστηκαν περισσότεροι από 50. Τον Αύγουστο του 2003 ένας βομβιστής, με την αυτοκτονία του παρέσυρε μαζί του στον θάνατο περισσότερους από 50 ανθρώπους. Τον Δεκέμβριο του 2003, μία έκρηξη, σε τρένο στο Γιεσεντούκι, σκότωσε 46 ανθρώπους και τραυμάτισε 160. Την ευθύνη ανέλαβε ο τσετσένος αυτονομιστής ηγέτης Σαμίλ Μπασάγιεφ.

ΜΟΣΧΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

Τον Φεβρουάριο του 2004 σημειώθηκε επίθεση με εκρηκτικά στο μετρό της Μόσχας, με αποτέλεσμα να χάσουν την ζωή τους 41 άνθρωποι. Την ευθύνη ανέλαβε η τσετσένικη οργάνωση “Γκαζοτάν Μουρντάς” (Russell, 2013).

ΜΟΣΧΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2004

Τον Αύγουστο του 2004 ταυτόχρονες εκρήξεις συνέβησαν σε δύο ρωσικά επιβατηγά αεροσκάφη, ενώ βρισκόταν εν πτήση. Αποτέλεσμα της επίθεσης αυτής ήταν ο θάνατος συνολικά 90 επιβατών (Russell, 2013).

ΜΟΣΧΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2010

Τον Οκτώβριο του 2010 σκοτώθηκαν 6 άνθρωποι από την εισβολή τσετσένων αυτονομιστών στο κοινοβούλιο της Ρωσίας. (NewsIt, 2011).

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001

Το τρομοκρατικό χτύπημα που αποτέλεσε το ορόσημο, πραγματοποιήθηκε στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, όταν επιβατικό αεροσκάφος της «American Air Lines» με 92 επιβάτες συνετρίβη στον βόρειο ουρανοξύστη του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου του Μανχάταν. Ακολούθησε ένα ακόμα αεροσκάφος της «United Air Lines» στον δεύτερο πύργο αλλά και ένα ακόμα τρίτο επιβατικό αεροπλάνο, το οποίο συνετρίβη στο αμερικανικό πεντάγωνο, στην Ουάσιγκτον. Ο αριθμός των θυμάτων ήταν χιλιάδες. Το τρομοκρατικό χτύπημα αποδόθηκε στην Αλ Καΐντα και τον Οσάμα Μπιν Λάντεν (history.com, 2020).

Οι επιθέσεις αυτές σηματοδότησαν την έναρξη μίας αναμέτρησης μεταξύ μίας παγκόσμιας συμμαχίας και της διεθνούς τρομοκρατίας, τόσο αντιστοιχισμένης στην Αλ Καΐντα και τον Οσάμα Μπιν Λάντεν όσο και στην ευρύτερη αφηρημένη έννοιά της. Ο παγκόσμιος χαρακτήρας της συμμαχίας δίνει μία αιτιολογία για επανεξέταση στοιχείων του Διεθνούς Δικαίου, που μέχρι την ημέρα εκείνη θεωρούνταν δεδομένα και άκαμπτα. Από τότε και μέχρι σήμερα, συνέβησαν πολλές επεμβάσεις από ένα κράτος σε τρίτα κράτη, βασισμένες στην επίθεση αυτή αλλά και σε άλλες, που ακολούθησαν και αποδόθηκαν στους ίδιους δρώντες με την στενή ή με την ευρεία έννοια (Paust, 2007).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ 15 ΚΑΙ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2003

Τον Νοέμβριο του 2003 σημειώθηκαν διαδοχικές τρομοκρατικές επιθέσεις στην Κωνσταντινούπολη. Ο απολογισμός των επιθέσεων ήταν ο θάνατος 57 ανθρώπων και ο τραυματισμός άλλων 700 περίπου. Στους στόχους των επιθέσεων περιλαμβάνονταν εβραϊκές συναγωγές και το βρετανικό

προξενείο. Την ευθύνη για τις επιθέσεις ανέλαβε η οργάνωση «Ισλαμικό Μέτωπο Επιδρομέων της Μεγάλης Ανατολής» (CNN, 2003).

ΜΑΔΡΙΤΗ, 11 ΜΑΡΤΙΟΥ 2004

Πρόκειται για το μεγαλύτερο τρομοκρατικό χτύπημα στην Ευρώπη όσον αφορά τον αριθμό των θυμάτων. Στις 11 Μαρτίου του 2004, σημειώθηκαν 10 εκρήξεις βομβών ταυτόχρονα σε τέσσερις συρμούς σε σταθμούς του Μετρό της Μαδρίτης. Ο απολογισμός των εκρήξεων ήταν 192 νεκροί και περισσότεροι από 2000 τραυματίες. Την ευθύνη για την επίθεση ανέλαβε τρομοκρατική οργάνωση του δικτύου της Αλ Κάιντα. Η ημέρα που επιλέχθηκε για την πραγματοποίηση της επίθεσης έχει συμβολική σημασία καθώς ήταν 911 ημέρες μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στο Μανχάταν. Η 11η Μαρτίου ανακηρύχθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε Παγκόσμια Ημέρα για τα θύματα της Τρομοκρατίας. Η επίθεση αυτή σηματοδότησε την ένταση της συμμετοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αυτό που ονομάστηκε Πόλεμος κατά της Διεθνούς Τρομοκρατίας τα χρόνια που ακολούθησαν.

ΜΠΕΣΛΑΝ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004

Από την 1^η Σεπτεμβρίου 2004 μία ομάδα Τσετσένων τρομοκρατών κρατούσαν σε ομηρία περισσότερους από 1000 ανθρώπους σε ένα σχολείο στην περιοχή Μπεσλάν της Ρωσίας. Ανάμεσα στους ομήρους βρισκόταν και 777 παιδιά. Το αίτημα των τρομοκρατών αφορούσε την απόσυρση των Ρωσικών στρατευμάτων από την Τσετσενία και την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της. Δύο μέρες μετά την έναρξη της κατάστασης ομηρίας, οι Ρωσικές ειδικές δυνάμεις εισέβαλαν στο σχολικό συγκρότημα για να απελευθερώσουν τους ομήρους. Από την σύγκρουση των Ρωσικών δυνάμεων με τους τρομοκράτες έχασαν την ζωή τους 384 άνθρωποι, ανάμεσά τους και 186 παιδιά ενώ σκοτώθηκαν και όλοι οι τρομοκράτες.

ΛΟΝΔΙΝΟ, 7 ΙΟΥΛΙΟΥ 2005

Οι τρομοκρατικές ενέργειες που εκδηλώθηκαν στο κέντρο του Λονδίνου στις 7 Ιουλίου του 2005 με την μορφή επίθεσης αυτοκτονίας, είχαν στόχο τρεις συρμούς του μετρό του Λονδίνου και ένα αστικό λεωφορείο. Οι εκρήξεις που σημειώθηκαν στα μέσα μεταφοράς, είχαν σαν συνέπεια τον θάνατο 56 ανθρώπων και τον τραυματισμό περισσότερων από 700. Από την αναζήτηση της ταυτότητας των τρομοκρατών προέκυψε ότι επρόκειτο για Βρετανούς Μουσουλμάνους, στρατολογημένους στο δίκτυο της Αλ Κάιντα. Τα κίνητρα της επίθεσης ήταν τα αντίποινα για την συμμετοχή του Βρετανικού Στρατού στον πόλεμο του Ιράκ.

ΙΝΔΙΑ, 26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2008

Τον Νοέμβριο του 2008 μία σειρά επιθέσεων έπληξαν την Ινδία. Η επιθέσεις εκδηλώθηκαν σε διάστημα τριών ημερών και περιλάμβαναν εκρήξεις σε ξενοδοχεία, σε εστιατόρια, στο μετρό, σε ένα εβραϊκό κέντρο και σε φυλακές υψίστης ασφαλείας. Από τις επιθέσεις έχασαν την ζωή τους 173 άνθρωποι και τραυματίστηκαν περισσότεροι από 300. Η επίθεση αποδόθηκε σε ισλαμική τρομοκρατική οργάνωση με έδρα το Πακιστάν. Η Ινδική κυβέρνηση είχε κατηγορήσει το Πακιστάν ότι υποθάλπει μουσουλμανικές τρομοκρατικές ομάδες στο έδαφος του, κάτι που είχε αρνηθεί ο Ασίφ Αλί Ζαρνταρί (πρωθυπουργός του Πακιστάν). Τα κίνητρα της επίθεσης εκτιμάται ότι ήταν πολιτικά και αφορούσαν την προσέγγιση μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν εκείνη την εποχή, για κάτι το οποίο είχαν σοβαρές αντιρρήσεις οι Πακιστανοί στρατιωτικοί. Άλλοι, αποδίδουν την επίθεση στη προσέγγιση Ινδίας – ΗΠΑ που υπονομεύει τις σχέσεις ΗΠΑ – Πακιστάν ή σε αντίποινα για την αντιμουσουλμανική πολιτική της Ινδικής κυβέρνησης (Ευσταθιάδης, 2008).

ΝΟΡΒΗΓΙΑ, 22 ΙΟΥΛΙΟΥ 2011

Στις 22 Ιουλίου 2011 ο Νορβηγός εθνικιστής Άντερς Μπέρινγκ Μπρέιβικ ήταν υπαίτιος και δράστης δύο φονικών επιθέσεων στο Όσλο. Τοποθέτησε βόμβα κοντά σε κυβερνητικό κτήριο στη πρωτεύουσα της Νορβηγίας, η οποία

εξερράγη. Στη συνέχεια, εισέβαλε σε κατασκήνωση μεταμφιεσμένος σε αστυνομικό και πυροβόλησε εναντίων ανθρώπων που βρισκόταν εκείνη την ώρα εκεί. Ο συνολικός απολογισμός και από τις δύο επιθέσεις ήταν 77 άνθρωποι νεκροί. Ο ίδιος ομολόγησε ότι τα κίνητρα των επιθέσεων του ήταν ρατσιστικά.

ΠΑΡΙΣΙ, 7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2015

Στις 13 Νοεμβρίου 2015 μία ομάδα ενόπλων φανατικών ισλαμιστών εισέβαλε στα γραφεία του σατυρικού περιοδικού Charlie Hebdo και πυροβόλησαν επανειλημμένως εναντίων των παραβρισκόμενων εργαζομένων σκοτώνοντας 12 ανθρώπους. Κατά την διάρκεια της εκδήλωσης της επίθεσης ανέκραζαν «Αλλάχ Ακμπάρ» («Ο Θεός είναι μεγάλος»). Τα κίνητρα της επίθεσης ήταν αντίποινα για την δημοσίευση από το περιοδικό σατυρικών σκίτσων που απεικόνιζαν τον Μωάμεθ.

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΧΤΥΠΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ

Τα τελευταία χρόνια μία νέα μορφή τρομοκρατικών επιθέσεων προτιμάται όλο και περισσότερο. Ο κυβερνοχώρος είναι ένας χώρος που προσφέρεται να πραγματοποιούνται τρομοκρατικές επιθέσεις με μικρό κόστος και καταστροφικές συνέπειες για τα θύματα. Μία τέτοια επίθεση καταγράφηκε στις ΗΠΑ το 2017, οπότε και αποδόθηκε η επίθεση Wanna Cry³ σε κακόβουλο χρήστη του διαδικτύου (χάκερ) που υποστηριζόταν από τη Βόρεια Κορέα. Η έκταση των συνεπειών της επίθεσης κατέδειξε ότι οι κυβερνοεπιθέσεις αποτελούν τρομοκρατική απειλή για όλες τις κυβερνήσεις και τους οργανισμούς σε όλον τον κόσμο, καθώς τα πληροφοριακά τους συστήματα είναι εκτεθειμένα στον κυβερνοχώρο (Metropoulos & Platt, 2020).

---

³ Η επίθεση εκμεταλλευόμενη μία ευπάθεια των Windows συνιστούσε στην εγκατάσταση κακόβουλου λογισμικού σε μεγάλο πλήθος ηλεκτρονικών υπολογιστών σε όλον τον κόσμο. Το λογισμικό κατάφερε να κρυπτογραφήσει όλα τα αρχεία του ηλεκτρονικού υπολογιστή του θύματος εκτός από δύο μόνο αρχεία, σε αυτό που περιείχε τις πληροφορίες για την πληρωμή των λύτρων και αυτό που περιείχε το ίδιο το λογισμικό της επίθεσης. Με αυτό τον τρόπο η λειτουργία των υπολογιστών αναστελλόταν, με αντάλλαγμα 300-600 δολάρια σε λύτρα, τα οποία οι χρήστες καλούνταν να πληρώσουν σε bitcoin.

Από τα παραπάνω στοιχεία, προκύπτει ότι το φαινόμενο των τρομοκρατικών επιθέσεων είναι διαχρονικό. Αν και οι μεθοδολογίες, οι στόχοι και τα κίνητρα ποικίλουν, υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά τα οποία αναλύονται παρακάτω. Επίσης η σύγχρονη αντιμετώπιση του φαινομένου, επηρεάστηκε από τις πρόσφατες εκδηλώσεις του και κυρίως από το τρομοκρατικό χτύπημα εκείνο με στόχο τους δίδυμους πύργους του Μανχάταν και το Πεντάγωνο των ΗΠΑ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο ορισμός του φαινομένου της Τρομοκρατίας επιχειρείται με βάση τον χαρακτηρισμό πράξεων ως τρομοκρατικών. Από την παράθεση των παραπάνω περιπτώσεων τρομοκρατικών ενεργειών, προκύπτουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθούν για τον ορισμό της Τρομοκρατίας. Τα χαρακτηριστικά αυτά παρατίθενται στις επόμενες παραγράφους (Saul, 2006)

ΒΙΑ

Το στοιχείο της βίας είναι εμφανές σε κάθε τρομοκρατική εκδήλωση. Ενίοτε τα τρομοκρατικά χτυπήματα συνεπάγονται δεκάδες, εκατοντάδες ή ακόμα περισσότερους θανάτους και τραυματισμούς ανθρώπων. Τις περισσότερες φορές, είτε αποτελούν στόχο των δραστην, είτε ήταν παράπλευρες απώλειες. Συνήθως τα τρομοκρατικά χτυπήματα είναι τυφλά, χωρίς να λαμβάνεται μέριμνα από τους τρομοκράτες να προκαλέσουν ζημιά αποκλειστικά και μόνο στον στόχο τους – οι δράστες αδιαφορούν για τον κίνδυνο τυχαίου τραυματισμού πολιτών. Υπό την έννοια αυτή, η τρομοκρατία είναι απειλή για το σύνολο της ανθρωπότητας.

ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ

Ο τόπος, ο χρόνος και ο τρόπος που πρόκειται να εκδηλωθεί ένα τρομοκρατικό χτύπημα, σχεδόν ποτέ δεν δύναται να προβλεφθεί. Οι

τρομοκράτες προετοιμάζουν τις δράσεις τους, τις περισσότερες φορές, χωρίς να γίνονται αντιληπτοί έγκαιρα από τις αρχές ασφαλείας. Το στοιχείο αυτό ενισχύει τις καταστροφικές συνέπειες των χτυπημάτων τους.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΧΩΝ

Η επιλογή των στόχων είναι κάτι στο οποίο δίνουν ιδιαίτερη σημασία οι τρομοκράτες. Το πρώτο που εξετάζουν είναι το αποτέλεσμα της τρομοκρατικής επίθεσης να δημιουργεί τέτοιες καταστάσεις, που να φέρνει σε δυσχερή θέση το θύμα. Συχνά επιλέγεται ο στόχος να είναι πλήθος απλών πολιτών. Η απώλεια ζωής δημιουργεί ισχυρή πίεση στις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς εφόσον εκμηδενίζει την εμπιστοσύνη της κοινής γνώμης ως προς την ικανότητα να εξασφαλίζουν την ασφάλεια. Επιλέγεται σε πολλές περιπτώσεις ο αντικειμενικός σκοπός των τρομοκρατών να είναι η καταστροφή κρίσιμων υποδομών και υλικών. Όσο σημαντικότερος είναι ο στόχος των τρομοκρατών, τόσο ισχυρότερη είναι η πίεση που ασκείται στο θύμα και ευκολότερο να πειστεί να συνεργαστεί μαζί τους.

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ

Οι επιθέσεις των τρομοκρατών συχνά σχεδιάζονται με τρόπο τέτοιο, ώστε να εμπεριέχουν συμβολισμό. Ο συμβολισμός αφορά είτε το μέσο που επιλέγεται να γίνει η επίθεση, είτε τον στόχο. Δίνεται μεγαλύτερη σημασία στον συμβολισμό των επιθέσεων όταν τα κίνητρα είναι ιδεολογικά. Η καταστροφή υποδομών ή υλικών που έχουν σημασιολογική αξία, αλλά και οι επιθέσεις εναντίον σημαντικών προσώπων για την διακυβέρνηση, την πολιτιστική και πνευματική ζωή ενός τόπου, επιδρά αρνητικά στην ψυχολογία του πληθυσμού.

ΚΙΝΗΤΡΑ

Τα κίνητρα της τρομοκρατίας ποικίλουν και μπορεί να είναι:

- **Ιδεολογικά:** Αντικειμενικός σκοπός των τρομοκρατών, στην περίπτωση αυτή, είναι η με τη βία καθολική επιβολή της ιδεολογίας τους και των κανόνων της στο κοινωνικό σύνολο.
- **Θρησκευτικός φανατισμός:** Οι τρομοκράτες, στις περιπτώσεις αυτές, είναι προσκολλημένοι στις επιταγές της θρησκείας τους, θεωρώντας τους πιστούς άλλων θρησκειών ή δογμάτων θανάσιμους εχθρούς.
- **Εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας:** Σε διαφορετικές περιόδους της ιστορίας υπήρξαν περιπτώσεις εθνών, που όντας υπό ξένη κυριαρχία, χρησιμοποίησαν τρομοκρατικές μεθόδους για να την ανακτήσουν. Αιτία της χρήσης τέτοιων μεθόδων είναι η αδυναμία να αντιμετωπιστεί ο ισχυρότερος αντίπαλος με μεθόδους συμβατικού πολέμου.
- **Ίδιον όφελος:** Οι τρομοκρατικές επιθέσεις μπορεί να έχουν ως κίνητρο την απόκτηση οικονομικού ή άλλου οφέλους για τον επιτιθέμενο.

ΤΡΟΠΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ

Από την αποδελτίωση των σημαντικότερων τρομοκρατικών χτυπημάτων προκύπτει ότι συχνότερα αυτά εκδηλώνονται με:

- **Απαγωγή προσώπων.** Η σημαντικότητα των απαχθέντων ή/και η αγωνία για την ανθρώπινη ζωή, δρουν εκβιαστικά για την επίτευξη των τρομοκρατικών στόχων.
- **Ομηρία αθώων ανθρώπων.** Πέραν από την αγωνία για την ανθρώπινη ζωή, που προκαλούν οι καταστάσεις ομηρίες, πιθανή απώλεια της ζωής ή τραυματισμού αθώου θύματος, πολλές φορές δύνανται να κατευθύνουν την κοινή γνώμη εναντίον του εκβιαζόμενου.
- **Βομβιστικές ενέργειες,** όπου συνήθως εκδηλώνονται ως αντίποινα.
- **Δολιοφθορές, καταστροφές και επιθέσεις σε εγκαταστάσεις**
- **Αεροπειρατείες ή πειρατικές ενέργειες σε μέσα μεταφοράς**
- **Δολοφονίες**

- Εκτεταμένα επεισόδια που συνοδεύονται από ακραίες παράνομες και εκφοβιστικές εκδηλώσεις.
- Επιθέσεις στον κυβερνοχώρο. Σχεδόν το σύνολο των κρίσιμων πληροφοριακών συστημάτων των οργανισμών κάθε κλίμακας, βασίζεται στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το διαδίκτυο, οπότε η προσβολή συναφών στόχων δημιουργεί μεγάλες ζημιές με μικρό κόστος.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ

Οι υποστηρικτές συγκεκριμένων ιδεολογιών έχει αποδειχθεί ιστορικά ότι ρέπουν περισσότερο προς την τρομοκρατία. Αν η ροπή προς την τρομοκρατία ήταν μετρήσιμο μέγεθος, τότε οι ισλαμιστές ριζοσπάστες ενδεχομένως θα ήταν στην κορυφή της σύγχρονης σχετικής λίστας. Η ιδεολογία τους περιλαμβάνει τη θεωρία ότι είναι θεϊκή επιταγή η εξουδετέρωση κάθε ανθρώπου που δεν συντάσσεται με αυτή. Η προσήλωση τους στον σκοπό αυτό είναι απόλυτη, κάτι που τους οδηγεί σε πράξεις απάνθρωπες.

Ένα ακόμα ιδεολογικό πεδίο, στο οποίο συντηρούνται ιδεολογίες που εκτονώνονται σε τρομοκρατικές επιθέσεις, είναι η πολιτική. Ακραίες πολιτικές ιδεολογίες, οι οποίες δεν αφήνουν περιθώρια για αντίθεση ή αμφισβήτηση, συχνά προσανατολίζουν τις σχετικές αντιπαραθέσεις.

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Οι σύγχρονες τρομοκρατικές επιθέσεις έχουν αναδείξει ένα νέο δόγμα, το οποίο συνοψίζεται στους ακόλουθους κανόνες:

- Ενσωμάτωση της τρομοκρατίας, της αστάθειας και των εξεγέρσεων στις δράσεις προπαγάνδας για τη ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της προσπάθειας χειραγώγησης της κοινής γνώμης σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.
- Στρατολόγηση και διασκορπισμός ενός μεγάλου αριθμού πρακτόρων σε πολλές διαφορετικές χώρες. Οι πράκτορες αυτοί θα πρέπει να κινούνται στην ανωνυμία και να παραμένουν σε

ετοιμότητα να δράσουν εναντίον κατάλληλων στόχων για κάθε περίπτωση.

- Εκμετάλλευση της ταχύτητας και της πανταχού παρουσίας των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας για την κινητοποίηση υποστηρικτών με ταχύτητα μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των νόμιμων κυβερνήσεων.
- Εκμετάλλευση των παγιωμένων πεποιθήσεων που βασίζονται σε θρησκευτικές, εθνοτικές, φυλετικές και πολιτιστικές ταυτότητες, για την δημιουργία θανατηφόρων μη ορθολογικών αντιδράσεων μεταξύ των κοινωνικών ομάδων.
- Εκμετάλλευση ασφαλών καταφυγίων σε κατάλληλες αχαρτογράφητες περιοχές. Ο όρος περιοχή δεν περιορίζεται στην κυριολεκτική της έννοια αλλά εκτείνεται επιπλέον στον κυβερνοχώρο.
- Προκρίνεται η επιλογή συμβολικών επιθέσεων υψηλού επιπέδου που προκαλούν τα κράτη, ώστε να προβούν σε υπερβολικές αντιδράσεις που βλάπτουν μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους.
- Προτιμάται η εκδήλωση πολλών αποκεντρωμένων, μικρής κλίμακας και κόστους επιθέσεων, οι οποίες απαιτούν δαπανηρές προσπάθειες περιορισμού, πρόληψης και αντιμετώπισης (Kilcullen, 2009)

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις είναι έμπρακτη αμφισβήτηση της κρατικής εξουσίας στο κράτος όπου πραγματοποιούνται. Υπό το πρίσμα αυτό, θεωρούνται εθνική - κρατική απειλή, η οποία επιβάλλεται να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά για την ασφάλεια του κοινωνικού συνόλου. Η αντιμετώπιση έχει να κάνει και με την νομική κατοχύρωση των σχετικών δράσεων. Στο πλαίσιο αυτής της θωράκισης, τα κράτη πολλές φορές προβαίνουν σε ενέργειες, οι οποίες ενίοτε παραβιάζουν τα όρια των ατομικών ελευθεριών των πολιτών τους, θέτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την κρατική ασφάλεια υπεράνω της ατομικής ελευθερίας και των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.

Η νομοθεσία που σχετίζεται με την τρομοκρατία είναι σχετικά περίπλοκη, καθώς χειρίζεται ένα σύνολο εξειδικευμένων παραμέτρων, που αγγίζουν τη σφαίρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως οι νόμοι και οι κανόνες που έχουν οριστεί τα τελευταία χρόνια, τόσο σε διεθνές όσο και σε τοπικό – εθνικό επίπεδο. Αυτοί, πολλές φορές, έρχονται σε αντίθεση με την προστασία θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα απαλλαγής από βασανιστήρια και ταπεινωτική μεταχείριση. Η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001 πυροδότησε ένα αντιτρομοκρατικό μένος, το οποίο δεν άφησε ανεπηρέαστη την νομοθετική εξουσία, όπου και όποτε κλήθηκε να αντιμετωπίσει την πρόκληση της αποτελεσματικής πρόληψης και καταστολής της τρομοκρατίας. Ανακρίσεις σε ακραίες συνθήκες και χωρίς την τήρηση όλων των απαραίτητων – τυπικών και ουσιαστικών⁴ - διαδικασιών έκδοσης και παράδοσης υπόπτων για τρομοκρατία από ένα κράτος σε άλλο, έχουν πλέον παρατηρηθεί σε ορισμένα κράτη.

Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις όπου το εθνικό δίκαιο θέτει περιορισμούς για τους οποίους υπάρχουν ειδικοί, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι έρχονται σε αντίθεση με την ελευθερία της έκφρασης. Όταν συμβαίνει αυτό, η δίωξη της τρομοκρατίας εκτρέπεται από τον προσανατολισμό της στην

---

⁴ Για την έκδοση οποιoδήποτε υπόπτου σε άλλο κράτος θα πρέπει μεταξύ άλλων να παρέχονται επαρκείς εγγυήσεις ότι ο εκδοθείς δεν θα υποστεί ενέργειες και δεν θα εκτεθεί σε καταστάσεις που μπορεί να θίγουν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

πρόληψη και την καταστολή της τρομοκρατίας και στρέφεται προς στην πάταξη συγκεκριμένων απόψεων, κάτι που αποτελεί παραβίαση των βασικών κανόνων σε κάθε ευνομούμενη πολιτεία. (Roach, 2015).

Νέες διατάξεις, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ρυθμίζουν επίσης διαδικασίες για τη διαχείριση της παρουσίας υπόπτων για τρομοκρατικές ενέργειες και την απαγόρευση να ταξιδεύουν. Περιορίζεται έτσι το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των ανθρώπων, που είναι ύποπτοι για συμμετοχή σε τρομοκρατικές ομάδες ή πράξεις, αλλά δεν έχουν – ακόμα – δικαστεί.

Σε όλες τις παραπάνω αναφερόμενες περιπτώσεις, η σύγχρονη σκληρή νομική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας φαίνεται να επιβάλλει ισχυρούς περιορισμούς σε θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Η αντιμετώπιση αυτή, αν και θα πρέπει να συμμορφώνεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις δημοκρατικές ελευθερίες, πολλές φορές έρχεται σε αντίθεση με αυτά. Τίθεται έτσι ένα ζήτημα ισορροπίας της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας. Αυτό απαιτεί τον σαφή διαχωρισμό των εξουσιών και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των δικαστικών, εκτελεστικών και νομοθετικών θεσμών, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο. Όταν οι εκπρόσωποι κάποιου ή κάποιων από αυτούς τους θεσμούς ενεργούν μονομερώς, τότε η προσπάθεια περιορισμού του φαινομένου της τρομοκρατίας δεν θα είναι πάντοτε αποτελεσματική (Eisea, 2008).

Οι εκτελεστικοί φορείς τα τελευταία χρόνια ενεργούν μονομερώς – με επιτυχία πολλές φορές – και επιβάλλουν κανόνες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας έξω από τα πλαίσια της φιλοσοφίας του Διεθνούς δικαίου. Στις περιπτώσεις αυτές, εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες του στην προσαρμογή του στην νέα πραγματικότητα, ώστε να αξιολογήσουν ακραίες αντιτρομοκρατικές δράσεις τους, ως προβλεπόμενες από διατάξεις του.

Στις επόμενες παραγράφους γίνεται ένας διαχωρισμός μεταξύ των εννοιών του Διεθνούς Δικαίου και του Δικαίου του Πολέμου, προκειμένου να προσδιοριστεί με ποιο χρειάζεται να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της τρομοκρατίας στη σύγχρονη εποχή. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται η τρομοκρατία στο Διεθνές Δίκαιο. Η παρουσίαση σχέσης Δικαίου και αντιμετώπισης της τρομοκρατίας ενισχύεται από την

προβολή χαρακτηριστικών τρόπων που αντιμετωπίζεται η τρομοκρατία από τους εθνικούς νομοθέτες.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Τον όρο Διεθνές Δίκαιο εισήγαγε, το 1780, ο Bentham για να αποδώσει στην έννοια *jus gentium* την πραγματική της ερμηνεία, που αφορά τις σχέσεις μεταξύ των εθνών. Το διεθνές δίκαιο είναι ένα σύνολο που αποτελείται από κανόνες, οι οποίοι αναγνωρίζονται από τα κράτη ή τα έθνη ως δεσμευτικοί για τις μεταξύ τους σχέσεις και τις σχέσεις τους με διεθνείς οργανισμούς. Το διεθνές δίκαιο ενσωματώνεται συνήθως στις συμφωνίες μεταξύ κυρίαρχων κρατών ή/και προκύπτει από τέτοιες συμφωνίες (Allot, 1999). Στην πραγματικότητα, το διεθνές δίκαιο είναι το αποτέλεσμα του ελέγχου και του συνδυασμού των διεθνών συμβάσεων που έχουν προκύψει από γεγονότα των τελευταίων ετών. Οι διεθνείς συμβάσεις δεσμεύουν νομικά τα κράτη που τις έχουν επικυρώσει. Τα Ηνωμένα Έθνη παραμένουν στο επίκεντρο των διεθνών προσπαθειών για τη δημιουργία ενός νομικού πλαισίου κατά της τρομοκρατίας. Τα υποκείμενα του Διεθνούς Δικαίου είναι:

- τα κράτη
- οι διεθνείς οργανισμοί
- άτομα ή ομάδες ατόμων (κυρίως μειονότητες)

Οι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου αναφέρονται σε άτομα ή ομάδες όταν:

- πρόκειται για θύματα καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων από κράτη ή κρατικές υπηρεσίες
- αν έχουν διαπράξει διεθνή εγκλήματα (πειρατεία, αεροπειρατεία, τρομοκρατία, γενοκτονία και άλλα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας)
- πρόκειται για εθνικές, εθνοτικές, θρησκευτικές, φυλετικές ή άλλες μειονότητες στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου των μειονοτικών δικαιωμάτων (Sharpstone, 2016).

Το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο καθορίζει κυρίως τις σχέσεις μεταξύ κρατών – αλλά διέπει πια και τη δράση διεθνών οργανισμών, ακόμα και ατόμων. Τα θεματικά πεδία στα οποία αναφέρεται μεταξύ άλλων είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα, το δίκαιο των συνθηκών, το δίκαιο της θάλασσας, το διεθνές ποινικό δίκαιο και το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο.

Το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο δεν πρέπει να συγχέεται με το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, το οποίο είναι το σύνολο των εθνικών κανόνων οι οποίοι καθορίζουν ποιο απ' τα παράλληλα ισχύοντα δίκαια διάφορων πολιτειών είναι αρμόδιο προς επίλυση σχέσεων και διαφορών μεταξύ ιδιωτών εντός ενός κράτους.

Μία διάκριση του Διεθνούς Δικαίου το κατηγοριοποιεί σε:

- Γενικό Διεθνές Δίκαιο: Αφορά όλα ανεξαιρέτως τα κράτη και ρυθμίζει τις μεταξύ τους σχέσεις αλλά και τις σχέσεις τους με τους Διεθνείς Οργανισμούς και Θεσμούς
- Ειδικό Διεθνές Δίκαιο, το οποίο ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων συγκεκριμένων κρατών

Το διεθνές δίκαιο επηρεάζεται και διαμορφώνεται με βάση τα παρακάτω:

- διεθνείς συμφωνίες ή συμβάσεις
- κοινά αναγνωρισμένες αξίες, πρότυπα και αρχές (διεθνή έθιμα)
- νομολογία των διεθνών δικαστηρίων (European Justice, 2020).

Τόσο ο νομικός χαρακτήρας του διεθνούς δικαίου, όσο και η ουσία του είναι κοινά αποδεκτά από το σύνολο των επισήμων κρατών στον κόσμο. Οι αμφισβητήσεις προέρχονται από χαρακτηριστικές ακραίες πολιτικές, κοινωνικές και θρησκευτικές ομάδες. Παρόλα αυτά πρόκειται για κανόνες που τα κράτη οφείλουν να ακολουθούν απαρέγκλιτα. Οι αλλαγές των κανόνων αυτών μπορούν να συμβούν μετά από ειδικές διαδικασίες στις οποίες συμμετοχή, έχουν όλα τα κράτη (Visuales, 2017).

Σήμερα, το Διεθνές Δίκαιο καλύπτει κάθε πτυχή των διακρατικών σχέσεων, καθώς περιλαμβάνει κανόνες που ρυθμίζουν τα παρακάτω θέματα (European Justice, 2020):

- θέση των κρατών στο διεθνές δίκαιο (π.χ. αναγνώριση κρατών, ανεξαρτησία-κυριαρχία, κυρίαρχη ισότητα μεταξύ κρατών κ.ά.)
- διεθνή ειρήνη και ασφάλεια (π.χ. μη χρήση βίας, μη επέμβαση, εδαφική ακεραιότητα, ειρηνική επίλυση των διαφορών κ.ά.)
- οικονομική ανάπτυξη (π.χ. διεθνές εμπόριο, διεθνές νομισματικό σύστημα, διεθνείς επενδύσεις, πολυεθνικές εταιρίες, διεθνή δάνεια, οικονομική προστασία, φυσικοί πόροι κ.ά.)
- διεθνή ευθύνη των κρατών
- διαδοχή κρατών ή κυβερνήσεων
- διαχείριση λειτουργιών σε διπλωματικό και προξενικό επίπεδο
- διαχείριση διεθνών συνθηκών
- υδάτινες περιοχές (κανάλια, ποτάμια, λίμνες)
- κίνηση και εκμετάλλευση της θάλασσας
- κίνηση και εκμετάλλευση του αέρα
- εξερεύνηση του διαστήματος
- λειτουργία των διεθνών οργανισμών
- λειτουργία των διεθνών δικαστηρίων
- ανθρώπινα δικαιώματα/ ατομικά δικαιώματα (π.χ. τα θέματα ασύλου, εθνικότητας, έκδοσης καταζητούμενων κ.ά.)
- θέματα προσφύγων
- ένοπλες συγκρούσεις
- θέματα ποινικών αδικημάτων σε διεθνές επίπεδο (πειρατεία, γενοκτονία, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, τρομοκρατία, εμπορία ναρκωτικών κ.ά.)
- περιβάλλον
- μειονότητες

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο είναι ο κλάδος του Διεθνούς Δικαίου που διέπει τη ρύθμιση των κανόνων σχετικά με τα διεθνή εγκλήματα. Οι κανόνες αυτοί εκτείνονται στην πρόληψη, την καταστολή και την απονομή της δικαιοσύνης. Η ελάχιστη προϋπόθεση που θα πρέπει να πληρείται για τον

χαρακτηρισμό των εγκλημάτων ως διεθνή, είναι ο θύτης να είναι φορέας που ασκεί δημόσια εξουσία, η ένας τέτοιος φορέας να συναινεί ή να ανέχεται την τέλεση τους. Η προϋπόθεση αυτή δημιουργεί σύγχυση καθώς στο σύγχρονο περιβάλλον, στο οποίο βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, η επέκταση των εγκλημάτων σε διεθνές επίπεδο παρατηρείται σχετικά συχνά, ακόμα και αν σε αυτά δεν συμμετέχει με τους παραπάνω τρόπους προσωπικό που υπηρετεί σε κρατικούς φορείς. Στις περιπτώσεις αυτές, τα εγκλήματα δεν αντιμετωπίζονται με βάση το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο. Ωστόσο όταν στοιχειοθετείται διεθνές έγκλημα τότε προβλέπεται η δίκη και η καταδίκη των ανθρώπων που το τέλεσαν (συνέβη για πρώτη φορά μετά την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην δίκη της Νυρεμβέργης). Τα εγκλήματα που χαρακτηρίζονται ως Διεθνή:

- Εγκλήματα πολέμου
- Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας
- Γενοκτονία
- Βασανιστήρια
- Τρομοκρατία
- Εγκλήματα κατά της ειρήνης
- Επίθεση

Το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο κληρονομεί τον αναγκαστικό του χαρακτήρα για τα κράτη και υπερισχύει έναντι των αντιστοίχων εθνικών δικαίων. Η απονομή δικαιοσύνης για τα διεθνή εγκλήματα γίνεται από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Ιδρύθηκε το 1998 και λειτουργεί από το 2002. Πριν από την ίδρυσή του, η απονομή δικαιοσύνης ήταν ευθύνη ειδικών δικαστηρίων, των οποίων η συγκρότηση γινόταν αποκλειστικά για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση διεθνούς εγκλήματος. Το δικαστήριο αυτό εκδικάζει εγκλήματα πολέμου, κατά της ανθρωπότητας, γενοκτονίας, επίθεσης που έγιναν μετά την 1^η Ιουλίου του 2002, οπότε και λειτούργησε. Επίσης, η δικαιοδοσία του περιορίζεται για εγκλήματα, τα οποία έγιναν στο έδαφος κράτους που συνυπέγραψε το καταστατικό λειτουργίας του (Riordan, 2017).

Τα εγκλήματα πολέμου έχουν οριστεί από το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου και αφορούν ενέργειες που υλοποιούνται σε πολεμικές

περιόδους. Οι ενέργειες αυτές στρέφονται κατά του εχθρού. Η πολεμική περίοδος μπορεί να αφορά και εμφύλια σύρραξη. Προϋποθέτουν την ύπαρξη δόλου εκ μέρους του υποκειμένου. Τα εγκλήματα πολέμου περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Ανθρωποκτονία με πρόθεση
- Βασανιστήρια
- Εξαναγκασμός σε συμμετοχή μεγάλης δοκιμασίας που προκαλεί σοβαρή βλάβη, σωματική ή ψυχική
- Εκτεταμένη καταστροφή και ιδιοποίηση περιουσίας που δεν δικαιολογείται ως στρατιωτική σκοπιμότητα
- Εξαναγκασμός προσωπικού του εχθρού να υπηρετήσει στις ένοπλες δυνάμεις εχθρικής Δύναμης
- Αποστέρηση δικαιώματος για δίκαιη δίκη
- Παράνομη εκτόπιση ή μεταφορά ή περιορισμός πληθυσμού
- Σύλληψη ομήρων
- Επιθέσεις εναντίον άμαχου πληθυσμού, πολιτικών (προσώπων ή φορέων), προσωπικού, εγκαταστάσεων, υλικού, μονάδων ή οχημάτων που χρησιμοποιούνται σε αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας ή ειρηνευτικές αποστολές
- Επιθέσεις με τις οποίες είναι προφανές ότι μπορεί να προκληθεί απώλεια ζωής ή σωματική βλάβη σε άμαχο πληθυσμό ή βλάβες σε πολιτικά αντικείμενα ή εκτεταμένες μακροπρόθεσμες και σοβαρές ζημιές στο φυσικό περιβάλλον
- Επίθεση ή βομβαρδισμός εναντίον ανοχύρωτων πόλεων, χωριών, κατοικιών ή κτηρίων που δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους
- Ανθρωποκτονία ή τραυματισμός μαχητή ο οποίος έχει παραδοθεί

- Παραπλανητική χρήση λευκής σημαίας ανακωχής, της σημαίας ή των στρατιωτικών διακριτικών και της στολής του εχθρού ή διεθνών φορέων
- Επιθέσεις, με πρόθεση, σε λατρευτικούς και πολιτιστικούς χώρους, σε νοσοκομεία.
- Η άρνηση της απόδοσης χάρης
- Καταστροφή ή κατάσχεση της περιουσίας του εχθρού χωρίς να είναι προφανές στρατιωτικό όφελος
- Η άρνηση των δικαστικών πράξεων του εχθρού
- Ληλασία τοποθεσίας
- Χρησιμοποίηση δηλητηρίου ή δηλητηριωδών όπλων
- Χρήση θραυσματοφόρων πυρομαχικών ή όπλων – πυρομαχικών που προξενούν υπερβολική βλάβη και πόνο
- Προσβολή της προσωπικής αξιοπρέπειας
- Βιασμός, γενετήσια δουλεία, εξαναγκασμός σε πορνεία, εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη, εξαναγκασμός σε στείρωση ή άλλη μορφή γενετήσιας βίας
- Τακτική χρησιμοποίηση αμάχων προς επίτευξη στρατιωτικού σκοπού
- Επιθέσεις εναντίον κτηρίων, υλικού, υγειονομικών μονάδων και οχημάτων, καθώς και κατά προσωπικού φέροντος τα διακριτικά εμβλήματα φορέων ανθρωπιστική δράσης
- Πρόκληση λιμοκτονίας του άμαχου πληθυσμού
- Στρατολόγηση ανηλίκων ηλικίας κάτω των δεκαπέντε ετών για ενεργό συμμετοχή στις εχθροπραξίες

Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ορίζονται ως μία σειρά από πράξεις, όταν εκτελούνται ως μέρος παγιωμένης τακτικής ή εναντίον άμαχου πληθυσμού. Χρονικά μπορεί να τοποθετούνται σε ειρηνικές ή πολεμικές

περιόδους. Σύμφωνα με το καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, τα εγκλήματα αυτά είναι τα εξής:

- Ανθρωποκτονία με πρόθεση
- Εξόντωση
- Υποδούλωση
- Εκτόπιση ή βίαιη μετακίνηση πληθυσμού
- Παράνομη στέρηση της σωματικής ελευθερίας
- Βασανιστήρια
- Βιασμός, γενετήσια δουλεία, εξαναγκασμός σε πορνεία, εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη
- Εξαναγκασμός σε στείρωση ή άλλη μορφή γενετήσιας βίας παρόμοιας βαρύτητας
- Δίωξη εναντίον πληθυσμού για ιδεολογικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς, εθνοτικούς, θρησκευτικούς ή άλλους λόγους που προβλέπονται από το Διεθνές Δίκαιο
- Εξαναγκαστική εξαφάνιση προσώπων
- Φυλετικές διακρίσεις – ρατσισμός
- Παράνομες εκούσιες πράξεις που προκαλούν αίσθημα πόνου, βαριά σωματική ή διανοητική βλάβη ή απώλεια της υγείας.

Κατά το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο το έγκλημα της τρομοκρατίας στοιχειοθετείται όταν πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Υφίσταται η εκδήλωση εγκληματικής ενέργειας που να προβλέπεται από τα εθνικά ποινικά δίκαια
- Ο αντικειμενικός σκοπός να είναι, μέσω της τρομοκράτησης πληθυσμού, ο εκβιασμός κρατικού ή διεθνούς φορέα εξουσίας
- Η σκοπιμότητα της εγκληματικής ενέργειας να απορρέει από ιδεολογικά, πολιτικά ή θρησκευτικά κίνητρα
- Στη σχεδίαση και την υλοποίηση να συμμετάσχει διεθνής φορέας είτε ως θύμα, είτε ως θύτης, είτε ως μέσο

- Ο φυσικός και ο ηθικός αυτουργός να έχει δόλο κατά την τέλεση της ενέργειας και προφανή εγκληματική πρόθεση.

Επιπροσθέτως, αν τα εγκλήματα διαπράττονται κατά την περίοδο πολέμου, τότε μπορεί να χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα πολέμου ή/και να εμπίπτουν στο Δίκαιο του Πολέμου. Επίσης, μπορεί να εμπίπτουν στα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, αν είναι μέρος παγιωμένης τακτικής.

Από την περιγραφή του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου και την απαρίθμηση των εγκλημάτων που εμπίπτουν στις κατηγορίες του πολέμου, καταδεικνύεται ότι τα τρία αυτά σύνολα δεν είναι ξένα μεταξύ τους. Η τρομοκρατία εμπίπτει σε περισσότερες από μία κατηγορίες εγκλημάτων, με αποτέλεσμα, πολλές φορές, να δύναται η αντιμετώπιση της να εμπίπτει και στο Δίκαιο του Πολέμου (Williamson, 2009).

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ένα τμήμα του Διεθνούς Δικαίου που ρυθμίζει τον τρόπο μετάβασης κρατών από την ειρηνική κατάσταση στην εμπόλεμη αναφέρεται ως το Δίκαιο του Πολέμου. Οι σχετικοί περιορισμοί ρυθμίζουν κυρίως τα μέσα και τις μεθόδους που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι εμπλεκόμενοι σε πολεμικές επιχειρήσεις.

Το Δίκαιο του Πολέμου ενεργοποιείται, όταν υπάρχει πόλεμος. Νομικά η κατάσταση πολέμου στοιχειοθετείται όταν:

- Υφίσταται ένοπλος αγώνας
- Οι εχθροπραξίες πραγματοποιούνται μεταξύ Κρατών ή μεταξύ Κρατών και αναγνωρισμένων διεθνώς ομάδων ως εμπόλεμων
- Η μετάβαση σε εμπόλεμη κατάσταση ήταν επιθυμία ενός τουλάχιστον από τους εμπλεκόμενους.

Στις περιπτώσεις που ικανοποιούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις, ακολουθούνται κανόνες που ρυθμίζουν τις καταστάσεις που διαμορφώνονται στον πόλεμο. Ρυθμίζουν, σε τέτοιες καταστάσεις, τα όρια του πλαισίου της νομιμότητας στα οποία οφείλουν να κινούνται αντίπαλοι. Οι παραβιάσεις των πλαισίων αυτών επισύρει κυρώσεις. Οι κυρώσεις αυτές μπορεί να είναι ποινές

που επιβάλλονται στους αιτίους εγκλημάτων πολέμου, κυρώσεις εναντίων κρατών και αντίποινα.

Το Δίκαιο του Πολέμου απορρέει από το εθιμικό και το συμβατικό πλαίσιο που απορρέει από τεράστια ιστορική εμπειρία. Το εθιμικό δίκαιο βασίζεται σε παραδόσεις και άγραφους κανόνες των συμμετεχόντων σε πόλεμο λαών, αλλά και συμβάσεις που πρέπει να τυγχάνουν καθολικού σεβασμού κατά την περίοδο διεξαγωγής του πολέμου. Το συμβατικό δίκαιο περιλαμβάνει γραπτούς κανόνες για τα μέσα διεξαγωγής του πολέμου.

Ο πληθυσμός, κατά το Δίκαιο του Πολέμου, διακρίνεται σε στρατιωτικές δυνάμεις (μαχητές) και άμαχο πληθυσμό. Οι πρώτοι συμμετέχουν στις πολεμικές επιχειρήσεις και ανήκουν σε τακτικές δυνάμεις των εμπόλεμων και εμπíπτουν στο Δίκαιο του Πολέμου, ως προς την δράση τους. Στον άμαχο πληθυσμό περιλαμβάνονται οι άνθρωποι που δεν συμμετέχουν στις εχθροπραξίες, οπότε δεν δικαιούνται να προβούν σε πράξεις που – υπό προϋποθέσεις – δικαιολογούνται απ' το Δίκαιο του Πολέμου.

Η χρήση μέσων και μεθόδων στον πόλεμο μπορεί να είναι ευρεία αλλά δεν είναι ανεξέλεγκτη. Έτσι, στις πολεμικές επιχειρήσεις μεταξύ άλλων δεν επιτρέπεται:

- Η χρήση δηλητηρίων (σε οποιαδήποτε μορφή) ή δηλητηριασμένων όπλων
- Ο φόνος ή τραυματισμός εχθρού που έχει παραδοθεί ή δεν διαθέτει οπλισμό για να επιτεθεί ή να αμυνθεί
- Η άρνηση απόδοσης χάρης στον εχθρό, όταν υφίστανται οι προϋποθέσεις για αυτό
- Η χρήση οποιοδήποτε όπλου ή πυρομαχικών μπορεί να προκαλέσει βαριές, χρόνιες ή ανίατες ασθένειες.
- Η παραπλανητική χρήση λευκής σημαίας, ιατρικών συμβολών και διακριτικών του εχθρού ή διεθνούς οργανισμού, π.χ. ΟΗΕ.
- Ο εξαναγκασμός του αντιπάλου προσωπικού να συμμετάσχει σε πολεμικές επιχειρήσεις, οι οποίες στρέφονται εναντίον της πατρίδας του (Gasser, 2015 Londoño-Camargo, 2015).

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

Η τρομοκρατία αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο δεν μπορεί να τοποθετηθεί με σαφήνεια στη σφαίρα των πολεμικών αναμετρήσεων. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις πραγματοποιούνται, ως επί το πλείστον, σε ειρηνικές περιόδους. Είναι ασαφές, υπό την συνθήκη αυτή, αν υπόκειται στο Δίκαιο του Πολέμου. Σε κάθε περίπτωση είναι ένα είδος ασύμμετρης απειλής, η οποία διαφέρει σε βασικά χαρακτηριστικά με τις συμβατικές μορφές του πολέμου. Τα χαρακτηριστικά αυτά αναφέρονται στα εξής:

- Οι τρομοκρατικές επιθέσεις μπορεί να εκδηλώνονται τόσο στο πλαίσιο ενός συμβατικού πολέμου, όσο και κατά την διάρκεια ειρηνικών περιόδων
- Οι στόχοι των τρομοκρατικών επιθέσεων δεν περιορίζονται σε αυτούς που έχουν άμεσο ή έμμεσο στρατιωτικό ενδιαφέρον, αλλά παρουσιάζουν ευρύτητα και μπορεί να περιλαμβάνουν ακόμα και απλούς πολίτες.

Ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να διαχειριστεί κάθε κράτος τα συμβάντα τρομοκρατίας, σχετίζεται με δύο παραμέτρους:

- Τον βαθμό κατά τον οποίο η τρομοκρατική ενέργεια εμπίπτει στις διατάξεις του Δικαίου του Πολέμου
- Τον βαθμό κατά τον οποίο το κράτος δικαιούται να αντιδράσει, όπως θα αντιδρούσε αν βρισκόταν σε εμπόλεμη κατάσταση.

Από τα παραπάνω, φαίνεται ότι η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας είναι ένα λεπτό ζήτημα για κάθε κράτος και πρέπει να εναρμονίζεται με τους κανόνες Διεθνούς Δικαίου. Υπάρχουν περιπτώσεις τρομοκρατικών ενεργειών, οι οποίες έθεσαν κυβερνήσεις σε διλήμματα, καθώς δεν ήταν ξεκάθαρο με ποιόν ακριβώς τρόπο όφειλαν να αντιδράσουν. Αν σε αυτό συνυπολογιστεί το γεγονός ότι πλέον οι τρομοκρατικές επιθέσεις πραγματοποιούνται από δράστες που δεν είναι υπήκοοι των κρατών όπου καταγράφονται, τίθεται ένα επιπλέον ζήτημα ως προς το δικαίωμα της θιγόμενης κρατικής οντότητας για τη νομική αντιμετώπιση των δραστών.

Στις επόμενες ενότητες αναφέρονται τέτοιες περιπτώσεις.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ ΑΠΟ ΑΛΛΟΔΑΠΟ

Συχνά οι τρομοκρατικές επιθέσεις εκδηλώνονται στο έδαφος ενός κράτους από αλλοδαπό. Στην περίπτωση που συλληφθεί, τότε θα πρέπει να δικαστεί με βάση την εθνική νομοθεσία του κράτους, σε αρμονία όμως με το εθιμικό διεθνές δίκαιο για τους αλλοδαπούς. Το ίδιο συμβαίνει και όταν ο τρομοκράτης δεν εκτελεί την επίθεση εναντίον του κράτους, αλλά το χρησιμοποιεί ως ορμητήριό του. Η αντιμετώπιση των εγκλημάτων, που στοιχειοθετούνται από τρομοκρατικές επιθέσεις, αντιμετωπίζονται με διαφορετική βαρύτητα σε επίπεδο ποινών σε κάθε κράτος. Η προσαρμογή της αξιολόγησης των ποινών με βάση το εθιμικό διεθνές δίκαιο για τους αλλοδαπούς, εξασφαλίζει ένα ελάχιστο επίπεδο δίκαιης κρίσης των τρομοκρατικών επιθέσεων.

Επίσης, το ζήτημα της δράσης αλλοδαπών τρομοκρατών στο έδαφος μίας χώρας, με κίνητρα που στρέφονται εναντίον της ως οντότητα, ανέδειξε βασικά νομικά κενά στην κατασταλτική αντιμετώπιση των δραστών. Τις περισσότερες φορές, διακηρύττουν ότι οι επιθέσεις τους δεν στρέφονται εναντίον ανθρώπων, αλλά εναντίων κρατών ή διεθνών οργανισμών. Αυτομάτως, εγείρονται ζητήματα σχετικά με το ποιες αρχές είναι οι αρμόδιες για να τους δικάσουν. Εφόσον στόχος είναι το κράτος μέσα στο οποίο δρουν, τίθεται εν αμφιβόλω αν είναι οι τοπικές δικαστικές αρχές αμερόληπτες να διεξάγουν δίκαιη δίκη. Παρόμοιες περιπτώσεις στο παρελθόν αντιμετωπίστηκαν με έκτακτα διεθνή δικαστήρια (eurora, 2016).

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Με βάση το Διεθνές Δίκαιο, ένα κράτος δεν δικαιούται να επιτρέψει εντός της επικράτειας του την εκπαίδευση και γενικότερα οποιαδήποτε δραστηριότητα τρομοκρατικών ομάδων. Πέραν αυτού, θα πρέπει να παρεμποδίζει σθεναρά κάθε δραστηριότητα που παραπέμπει σε τρομοκρατική ομάδα ή οργάνωση, τουλάχιστον καταγγέλλοντάς την και ζητώντας την βοήθεια της διεθνούς κοινότητας. Ζητήματα προκύπτουν στις περιπτώσεις κρατών που δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες αυτούς και συνεργάζονται ή υποθάλλουν τρομοκράτες. Οι θιγόμενες χώρες θεωρούν τη συμπεριφορά αυτή

ως πρόκληση, με αποτέλεσμα να επιζητούν κυρώσεις εναντίον των πρώτων, εκ μέρους των διεθνών φορέων και των άλλων χωρών. Όταν δεν ικανοποιηθούν από τις επιβληθείσες κυρώσεις, υπάρχει περίπτωση να καταφύγουν στην αυτοδικία. Η αυτοδικία μπορεί να υλοποιηθεί με επιχειρήσεις εντός του εδάφους της χώρας – συνεργάτη των τρομοκρατών ή με εξαπόλυση πολεμικών επιχειρήσεων εναντίον της.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΓΙΑ ΑΜΥΝΑ

Καθώς, όπως προαναφέρθηκε, η τρομοκρατία είναι μία ειδική μορφή ασύμμετρου πολέμου, το δικαίωμα ενός κράτους που δέχεται τρομοκρατική επίθεση να αμυνθεί, είναι ένα θέμα το οποίο παρουσιάζει πολλές οπτικές. Κρίσιμο σημείο αποτελεί το κατά πόσο ένα κράτος δέχεται επίθεση. Επειδή ο ορισμός της επίθεσης είναι πολύπλοκος, όπως επίσης και το πότε αυτή δικαιολογείται, ορίζεται ποικιλοτρόπως.

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το Σύμφωνο της Κοινωνίας των Εθνών απαγόρευσε τον επιθετικό πόλεμο που στρεφόταν κατά της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε μέλους της ΚτΕ. Υποχρέωνε, δε, τα κράτη μέλη της ΚτΕ να προστατεύουν άλλα μέλη που δέχονται επίθεση. Ωστόσο, προβλέπει τον χαρακτηρισμό επιθέσεων ως δίκαιων, υπό προϋποθέσεις. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος οδήγησε στην θέσπιση του Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, στον οποίο αναφέρεται ότι τα συμμετέχοντα κράτη δεν θα χρησιμοποιήσουν ένοπλη βία, παρά μόνο σε περιπτώσεις που έχουν να κάνουν (α) με τη συλλογική ασφάλεια και (β) ότι η χρήση βίας από ένα μεμονωμένο κράτος, χωρίς την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας, περιορίζεται αυστηρά στο παραδοσιακό δικαίωμα της αυτοάμυνας (Πίχου, 2010). Στο άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών αναφέρεται:

«Ουδέν εκ των διαλαμβανομένων εν τω παρόντι Χάρτη θα παρεμποδίζει το φυσικόν δικαίωμα ατομικής ή συλλογικής νομίμου αμύνης εις περίπτωσιν καθ' ήν Μέλος τι των Ηνωμένων Εθνών υπέστη επίθεσιν ένοπλων, μέχρις ου το Συμβούλιο Ασφαλείας λάβη αναγκαία μέτρα προς διατήρησιν της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας. Τα υπό των Μελών λαμβανόμενα μέτρα, εν τη ασκήσει

του δικαιώματος τούτου νομίμου αμύνης, θα αναφέρονται αμέσως εις το Συμβούλιον Ασφαλείας και κατ' ουδέν θα θίγουν την εξουσίαν και την υποχρέωσιν του Συμβουλίου Ασφαλείας συμφώνως τω παρόντι χάρτη, όπως αναλάβη οποτεδήποτε οίαν Δράσιν ήθελε κρίνη αναγκαία προς διατήρησιν ή αποκατάστασιν της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας».

Το δικαίωμα της άμεσης αντίδρασης του θιγόμενου κράτους ορίζεται στο κείμενο του άρθρου, χωρίς να καταγράφονται οι προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται για να συμβεί.

Επίσης στο άρθρο 53 του Κ. Χ. του Ο.Η.Ε αναφέρεται: «*Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα χρησιμοποιεί, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, αυτές τις τοπικές συμφωνίες ή οργανώσεις για την εφαρμογή των εξαναγκαστικών μέτρων που θα λαμβάνονται με εντολή του. Αλλά καμία εξαναγκαστική ενέργεια δεν θα αναλαμβάνεται σε εφαρμογή τοπικών συμφωνιών ή με την εντολή τοπικών οργανώσεων, χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Εξαίρεση θα γίνεται για τα μέτρα εναντίον εχθρικού κράτους⁵ με την έννοια που δίνεται σ' αυτόν τον όρο στην παράγραφο 2 αυτού του Άρθρου τα οποία θα είναι σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 107 ή θα προβλέπονται από τοπικές συμφωνίες που έχουν συναφθεί για να εμποδίσουν την επανάληψη επιθετικής πολιτικής εκ μέρους κάθε τέτοιου κράτους, ως τη στιγμή που θα μπορεί ο Οργανισμός, ύστερα από αίτηση των ενδιαφερόμενων Κυβερνήσεων, να αναλαμβάνει την ευθύνη να εμποδίσει κάθε νέα επιθετική ενέργεια εκ μέρους ενός τέτοιου κράτους».*

Επομένως, αν και το Διεθνές Δίκαιο επιβάλλει ότι οποιαδήποτε επιθετική ενέργεια ενός κράτους έναντι άλλου, απαιτεί πρώτα την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, εν τούτοις, το ίδιο δίνει την δυνατότητα να μην απαιτηθεί η έγκριση του, υπό προϋποθέσεις. Η επίκληση της ύπαρξης των προϋποθέσεων αυτών δίνει σε ένα κράτος – φυσικά θεωρητικά και προσχηματικά – την ελευθερία να επιτεθεί σε άλλο στο αποκεντρωμένο διεθνές νομικό σύστημα.

---

⁵Ο όρος εχθρικό κράτος ορίζεται στον Καταστατικό Χάρτη ως εκείνο που κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν εχθρός οποιουδήποτε από τα κράτη που υπογράφουν αυτόν το Χάρτη

Το 2001, οπότε και οι ΗΠΑ δέχθηκαν ένα σοβαρό τρομοκρατικό χτύπημα, φάνηκε να αρχίζει μία σκληρή αναμέτρηση μεταξύ της Δύσης και του ριζοσπαστικού Ισλαμισμού. Εκτός από τα πολιτικά ζητήματα που δημιούργησε η ίδια η φύση της αναμέτρησης, η οποία γρήγορα κλιμακώθηκε στρατιωτικά, οδήγησε σε μία νέα διεθνή πραγματικότητα σε διάφορα επίπεδα. Τα χρόνια που παρήλθαν μετά την επίθεση αυτή, ανέδειξαν πρωτόγνωρους προβληματισμούς σχετικούς με την πολιτική ηθική και κατ' επέκταση την ίδια την εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου. Ο ρόλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου Ασφαλείας στη διαχείριση κρίσεων, η σύναψη και η τήρηση των ειδικών συμβάσεων που αφορούν τα όπλα μαζικής καταστροφής αναθεωρούνται στην πράξη, υπό το βάρος της νέας πραγματικότητας, σε ατραπούς μακριά από τις αρχές της ισότητας των κρατών και πιο κοντά στην υπηρετηση του νόμου του ισχυρού.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας εξουσιοδότησε την ανάληψη επιθετικών δράσεων εκ μέρους κράτους εναντίον άλλου κράτους για θέματα τρομοκρατίας. Όταν κλήθηκε να αποφασίσει για τη νομιμότητα της χρήσης βίας από τις ΗΠΑ εις βάρος του Ιράκ το 2003, η κυβέρνηση των ΗΠΑ προέβαλε τον ισχυρισμό ότι νομιμοποιείται στη χρήση βίας, βάσει της θεωρίας της προληπτικής χρήσης βίας, ως εκδήλωση του δικαιώματος αυτοάμυνας, όπως αυτό καταγράφεται στο Άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Με τον ισχυρισμό αυτόν συμφώνησε και η Βρετανική κυβέρνηση. Το Συμβούλιο Ασφαλείας είχε ήδη θεμελιώσει την βασιμότητα της άποψης περί προληπτικής χρήσης βίας σε δύο προηγούμενα ψηφίσματα του: το υπ' αριθμόν 678, δυνάμει του οποίου δόθηκε η εξουσιοδότηση χρήσης βίας κατά του Ιράκ το 1991 και το υπ' αριθμόν 687 ψήφισμα, με το οποίο επιβλήθηκε ο αφοπλισμός του Ιράκ από όπλα μαζικής καταστροφής και η ακύρωση των προγραμμάτων ανάπτυξης τους (Ramraj, Hor, Roach, & Williams, 2012).

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, σχετικά με το κατά πόσο επικίνδυνη είναι η ασάφεια της έννοιας της αυτοάμυνας, έχει να κάνει με τη διαφωνία σχετικά με τη νομιμότητα των επιθέσεων των ΗΠΑ εναντίον του Ιράκ και του Αφγανιστάν. Υπάρχουν απόψεις εκφρασμένες με έντονο τρόπο, που υποστηρίζουν ότι τα κίνητρα για την επέμβαση εναντίον του Ιράκ υπήρχαν πριν από τις 11 Σεπτεμβρίου 2001 και ότι ο πόλεμος εναντίον της τρομοκρατίας είναι

προσχηματικός. Σύμφωνα με τις απόψεις αυτές, η αιτία δεν ήταν η τρομοκρατία και η υπόθαλψη της, αλλά η εξυπηρέτηση αμερικανικών συμφερόντων στην ευρύτερη περιοχή της Μέση Ανατολής. Κατά άλλους, τα κίνητρα των επιθέσεων ήταν πολιτισμικά – ρατσιστικά και είχαν ρίζες στο διαχωρισμό του κόσμου σε Ανατολή και Δύση. Οι απόψεις αυτές βασίζονται σε δηλώσεις Δυτικών αξιωματούχων – συμπεριλαμβανόμενου του πρώην προέδρου των ΗΠΑ Τζωρτζ Μπους – στις οποίες αφήνουν έντεχνα να εννοηθεί, ότι αντίπαλος σε αυτό τον πόλεμο της τρομοκρατίας είναι βάρβαροι καταπιεστικοί πολιτισμοί, επικίνδυνοι για την ανθρωπότητα. Απέδιδαν δε την πραγματοποίηση των επιθέσεων αυτών, στην προσπάθεια των εκπροσώπων των πολιτισμών αυτών να επικρατήσουν στον κόσμο. Παρουσιάστηκε, δηλαδή, μία νέα απαίτηση, να παταχθεί η βαρβαρότητα που εκπροσωπούν οι ανατολικοί αυτοί πολιτισμοί, με επιθέσεις εναντίον των περιοχών όπου εδράζονται. Αποτελούν έναν τρόπο να δικαιολογείται η συντήρηση μίας εμπόλεμης κατάστασης με πολιτισμούς διαφορετικούς από τον Δυτικό, που ενδεχομένως γίνονται αντιληπτοί ως απειλή για την επικράτηση της Δυτικής κουλτούρας (Khalid, 2017).

Σε κάθε περίπτωση, οι αντίθετες από την επίσημη εκδοχή περί των αιτιών και των αφορμών για τις επιθέσεις στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διακρατικών – διεθνών σχέσεων που δεν έχουν να κάνουν με το Διεθνές Δίκαιο, αλλά με το δίκαιο του ισχυρού και τη δικαιολόγηση της χρήσης βίας, στην σύγχρονη διεθνή πολιτική σκηνή. Η τρομοκρατία, σύμφωνα με τις απόψεις αυτές, αποτέλεσε ένα άλλοθι, καθώς κάθε επιθετική ενέργεια θα πρέπει να τεκμηριώνεται απόλυτα ως προς την σκοπιμότητα και την αναγκαιότητά της. Κάθε κυβέρνηση, ανεξάρτητα από το πολίτευμα και τον τρόπο που έχει αναλάβει την εξουσία, υποχρεούται να προβάλει αιτίες και αφορμές για να κηρύξει και να διεξάγει πόλεμο, τόσο στους πολίτες της, όσο και στην διεθνή κοινότητα (Williamson, 2009).

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Το Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών είναι ένα από τα έξι κύρια όργανα που θεσμοθέτησε ο Οργανισμός. Βασική αρμοδιότητά του είναι η διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας σε παγκόσμιο επίπεδο και

συγκαλείτε προκειμένου να λάβει αποφάσεις, όταν εκτιμάται ότι αυτές απειλούνται. Τα μέλη του ΟΗΕ οφείλουν να αποδέχονται και να συμμορφώνονται με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, καθώς είναι το μόνο όργανο του που έχει την εξουσιοδότηση να λαμβάνει δεσμευτικές αποφάσεις. Συγκροτείται από 15 μέλη. Τα πέντε από αυτά είναι μόνιμα (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Βρετανία, Γαλλία) και τα υπόλοιπα επιλέγονται από την Γενική Συνέλευση και έχουν θητεία για δύο χρόνια (United Nations, 2020).

Το Συμβούλιο ενεργοποιείται όταν κρίνει ότι συντρέχει απειλή για τη διεθνή ειρήνη και την ασφάλεια. Αρχικά, συστήνεται στα μέρη που έχουν οποιαδήποτε συμμετοχή σε σχετική διαφορά ή κατάσταση να καταβάλουν προσπάθειες να έρθουν σε συμφωνία μέσω της διπλωματικής οδού. Αν αυτό δεν καταστεί δυνατό, έχει την αρμοδιότητα να:

- επέμβει και να ορίσει τις αρχές μίας συμφωνίας μεταξύ των κρατών που συμμετέχουν στην απειλητική για την ασφάλεια κατάσταση
- αναλάβει τη διεξαγωγή της απαραίτητης έρευνας και διαμεσολάβησης για την γεφύρωση ενδεχομένων διαφορών που οδηγούν στην απειλητική για την ειρήνη κατάσταση.
- αναλάβει την πραγματοποίηση αποστολής (ανθρωπιστικής, στρατιωτικής) προκειμένου να συνδράμει στην εξάλειψη της απειλής
- διορίσει ειδικούς απεσταλμένους, επιφορτισμένους με τις διαπραγματεύσεις και την διευθέτηση τεχνικών λεπτομερειών για την εξάλειψη της απειλής
- ζητήσει την συνδρομή του Γενικού Γραμματέα, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, για την επίλυση διαφορών που οδηγούν σε απειλητικές καταστάσεις για την ειρήνη.

Στις περιπτώσεις που οι προσπάθειες για ειρηνική επίλυση διαφορών δεν αποφέρουν αποτελέσματα, το Συμβούλιο μεριμνά για τον τερματισμό των εχθροπραξιών το συντομότερο δυνατό. Τα εργαλεία που διαθέτει για να το επιτύχει αυτό είναι:

- η έκδοση οδηγιών για την κατάπαυση του πυρός, που εκτιμάται ότι αν ακολουθηθούν θα είναι εφικτή η αποκλιμάκωση της σύγκρουσης
- η αποστολή στρατιωτικών παρατηρητών ή ειρηνευτικής στρατιωτικής δύναμης με αποστολή την αποκλιμάκωση της έντασης και τελικά την αποκατάσταση της ειρήνης και της τάξης.

Στις εξουσίες του περιλαμβάνονται και προληπτικές ή κατασταλτικές δράσεις, σε φορείς που εκτιμάται ότι με τις ενέργειες τους δημιουργούν καταστάσεις απειλητικές για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, οι οποίες μπορεί να είναι:

- οικονομικές κυρώσεις
- εμπάργκο διάθεσης όπλων
- περιορισμός στις μετακινήσεις
- διακοπή διπλωματικών σχέσεων
- ανάληψη στρατιωτικής δράσης.

Η εξουσία του Συμβουλίου Ασφαλείας εκτείνεται σε όλα τα κράτη, χωρίς γεωγραφικά όρια και χωρίς να περιορίζεται η θεματολογία του. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι ο κύριος στόχος του Συμβουλίου είναι να στρέφεται αποφασιστικά κατά των φορέων ή ατόμων, που οι πολιτικές ή οι πράξεις τους στρέφονται εναντίον της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας και καταδικάζονται από τη διεθνή κοινότητα. Προϋπόθεση, για τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει κάθε φορά, είναι η ελάχιστη δυνατή επίπτωση στο υπόλοιπο σύνολο του παγκόσμιου πληθυσμού.

Η έδρα του Συμβουλίου είναι στην Νέα Υόρκη, στην οποία πάντα παρίσταται ένας εκπρόσωπος κάθε ενός από τα 15 μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, για να είναι δυνατή η συνεδρίαση του σε έκτακτες επείγουσες περιπτώσεις (ΟΗΕ, 2020).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι πρωταρχικής σημασίας για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας όχι μόνο σε ό,τι αφορά τον αγώνα κατά της τρομοκρατίας, αλλά και γενικότερα κάθε διακρατική διαφορά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το ΣΑ έχει την καταστατική εξουσία να επιβάλλει στρατιωτικές κυρώσεις στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του.

Στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών έχει ανατεθεί από έναν καθολικά αναγνωρισμένο θεσμό, τα Ηνωμένα Έθνη, η αποστολή της διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Για την επίτευξη της αποστολής του, διαθέτει την εξουσία, στην περίπτωση που εντοπίσει απειλή για την ειρήνη, παραβίαση της ειρήνης ή επιθετική πράξη, να εκδίδει ψηφίσματα υποχρεωτικά εφαρμοζόμενα από τα κράτη στα οποία απευθύνονται. Υπό την έννοια αυτή, μπορεί να θεωρηθεί και ως ένα διεθνές νομοθετικό όργανο, αφού μπορεί να επηρεάζει με την εξουσία του τις δράσεις των κρατών (ιδίως σε ζητήματα σχετικά με τη νομιμότητα της χρήσης βίας). Το Συμβούλιο Ασφαλείας εκδίδει μονομερώς ψηφίσματα που είναι υποχρεωτικά από νομική άποψη – συνεπώς, θεσπίζει δεσμευτικούς κανόνες για όλα τα κράτη (Nasu, 2011). Για να στηριχθεί η παραπάνω θεωρία πρέπει να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

- το Συμβούλιο ενεργεί μονομερώς και οι κανόνες που εκδίδει εκφράζουν τη βούλησή του ως οργάνου – όχι αναγκαστικά όλων των κρατών μελών, αλλά σίγουρα πάντως των πέντε (5) μόνιμων μελών του: Γαλλία, Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, Ηνωμένο Βασίλειο, Κίνα, Ρωσία.
- οι αποφάσεις του ΣΑ είναι υποχρεωτικές: όταν οι κανόνες ψηφιστούν, η υλοποίησή τους είναι υποχρεωτική για όλα τα κράτη.
- οι κανόνες είναι γενικοί: Ο όρος «γενικοί» δεν προσδιορίζει μια κατάσταση όπου το Συμβούλιο εκδίδει κανόνες για συγκεκριμένα θέματα, οι οποίοι θα πρέπει να είναι εφαρμόσιμοι από όλα τα κράτη. Προσδιορίζει ότι η εφαρμογή τους αφορά συγκεκριμένη κατάσταση και κράτη και ισχύουν χρονικά, όσο ισχύει και η

κατάσταση που ήταν η αιτία για την επιβολή τους. Στόχος των κανόνων είναι να παρέχουν σαφείς οδηγίες συμπεριφοράς της διεθνούς κοινότητας απέναντι σε συγκεκριμένες διεθνείς διαφορές και καταστάσεις με μακροπρόθεσμο ή αόριστο αποτέλεσμα. Επίσης, η γενικότητα των κανόνων εξασφαλίζει ότι εφαρμόζεται σε όλα τα άτομα ή σε συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων (και όχι σε συγκεκριμένα μεμονωμένα άτομα), σε όλες τις περιστάσεις ή σε όλες τις περιπτώσεις που ικανοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια.

- οι κανόνες είναι νέοι: Αυτό σημαίνει ότι οι ίδιοι κανόνες δεν έχουν εφαρμοστεί στο παρελθόν σε παρόμοιες καταστάσεις.

Η εξουσία αυτή παρέχεται από το Κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο αποτελεί το θεμέλιο για το πρόγραμμα του Συμβουλίου εναντίον της τρομοκρατίας. Το πρόγραμμα αυτό περιγράφεται από δύο συνιστώσες: την καταγραφή και την νομοθεσία. Η επίθεση που σημειώθηκε στις ΗΠΑ το 2001 αποτέλεσε την αφορμή για την επίσπευση των διαδικασιών ανάπτυξης του προγράμματος.

Η καταγραφή προέκυψε από το υπ' αριθμόν 1267 ψήφισμα του 1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας και αφορούσε μία λίστα ατόμων και άλλων οντοτήτων που συνδέονται με τους Ταλιμπάν και την Αλ Κάιντα. Το ιδρυτικό ψήφισμα προέβλεπε την δημιουργία της «Επιτροπής κυρώσεων εναντίον της Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν». Σε αυτό καθορίστηκαν ποιες είναι αυτές οι οντότητες που σχετίζονται με το αντικείμενο της Επιτροπής. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή επιφορτίστηκε με την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των κρατών με τις κυρώσεις που επιβλήθηκαν εναντίον των οντοτήτων αυτών. Αμέσως μετά τον προσδιορισμό των οντοτήτων από την Επιτροπή, τα κράτη υποχρεούνται βάσει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών να εφαρμόσουν τρεις τύπους κυρώσεων εναντίον τους:

- Δέσμευση περιουσιακών στοιχείων: Η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων ισχύει για όλα τα περιουσιακά στοιχεία που υπάγονται στη δικαιοδοσία του κράτους, εξαιρουμένων των κεφαλαίων που προορίζονται για ανθρωπιστικούς λόγους. Τα κράτη επιβάλλεται να παγώσουν τα περιουσιακά στοιχεία που ελέγχονται από το

πρόσωπο ή την οντότητα που εμπλέκεται με την τρομοκρατία, καθώς και εκείνα που ανήκουν ή ελέγχονται από πρόσωπα που ενεργούν για λογαριασμό του

- Απαγόρευση ταξιδιού: Η απαγόρευση ταξιδιού αποσκοπεί στο να εμποδίζει την είσοδο ή τη διέλευση των εμπλεκομένων με την τρομοκρατία ατόμων από και προς το κάθε κράτος
- Εμπάργκο πώλησης όπλων: Το εμπάργκο όπλων επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να εμποδίζουν τους εμπλεκομένους με την τρομοκρατία υπηκόους να πωλούν στρατιωτικό εξοπλισμό, ακόμη και αν οι πωλήσεις πραγματοποιούνται εκτός της επικράτειάς τους.

Αρχικά, η διαδικασία της καταχώρισης στην λίστα δεν παρείχε, ούτε προϋποθέσεις, ούτε διαδικασίες για πιθανές αμφισβητήσεις. Ενώ τα κράτη θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους καταχωρισμένους πολίτες τους κατοίκους μέσω της διπλωματικής οδού, εντούτοις δεν είχαν πρόσβαση στις πληροφορίες που οδήγησαν στις αποφάσεις καταχώρισης, εκτός εάν συμμετείχαν τα ίδια στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Κανένα από τα μέλη της Επιτροπής δεν χρειάστηκε να αιτιολογήσει τις αποφάσεις του και η Επιτροπή στο σύνολό της δεν είχε υποχρέωση να αιτιολογήσει τις αποφάσεις της σε φορείς εκτός της Επιτροπής, είτε επρόκειτο για κράτη, είτε για πρόσωπα.

Στο ζήτημα της τρομοκρατίας, δύο ψηφίσματα του Συμβουλίου έγιναν ευρέως αποδεκτά ως νομοθεσία. Αυτά είναι τα ψηφίσματα υπ' αριθμόν 1373 (2001) και 1540 (2004). Στο κείμενο του κάθε ενός από αυτά, τονίζεται ότι στοχεύουν στην επίλυση ενός γενικού αλλά διαρκούς προβλήματος. Το υπ' αριθμόν 1373 ψήφισμα εγκρίθηκε μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Σε αυτό αναφέρεται ότι τέτοιες επιθέσεις (τις διαφοροποιεί προσδίδοντάς τους ειδοποιά χαρακτηριστικά) συνιστούν απειλές για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Επιπροσθέτως, σημειώνει την ανησυχία του Συμβουλίου για την άνοδο της τρομοκρατίας παγκοσμίως, αγγίζοντας το ζήτημα της τρομοκρατίας γενικότερα, θεωρώντας δεδομένη την αποδοκιμασία της από όλα τα κράτη.

Το υπ' αριθμόν 1540 ψήφισμα αντιμετωπίζει ένα άλλο γενικό πρόβλημα, που σχετίζεται με την τρομοκρατία και έχει να κάνει με την ανάπτυξη όπλων

μαζικής καταστροφής (πυρηνικά, χημικά και βιολογικά όπλα). Η διακίνησή, οι διαδικασίες και τα μέσα μεταφοράς τους αποτελούν κατά το ως άνω ψήφισμα απειλές για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Στο κείμενο του ψηφίσματος αναφέρεται ότι οι κρατικοί φορείς που έχουν πρόσβαση σε πυρηνικά, χημικά και βιολογικά όπλα μπορεί υπό προϋποθέσεις να αποτελέσουν απειλές. Και τα δύο ψηφίσματα, στη συνέχεια, εναρμονίζονται ρητά με το Κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Το υπ' αριθμόν 1373 ψήφισμα περιέχει τρία σύνολα γενικών κανόνων για τα κράτη. Τα δύο πρώτα, διατυπώνονται ως υποχρεωτικά και το τρίτο με προαιρετικό ύφος. Από τα υποχρεωτικά, το ένα έχει να κάνει με την χρηματοδότηση, απαιτώντας από τα κράτη να ποινικοποιήσουν τη συλλογή κεφαλαίων που υποστηρίζουν την τρομοκρατία σε οποιαδήποτε μορφή, να παγώσουν πόρους προσώπων που διαπράττουν ή επιχειρούν να διαπράξουν, τρομοκρατικές πράξεις, να δεσμεύσουν κεφάλαια οποιωνδήποτε οντοτήτων που ελέγχονται από αυτά τα άτομα ή ενεργούν υπό την καθοδήγησή τους και τέλος να αποτρέψουν τους υπηκόους τους και οποιοδήποτε άτομο στην επικράτειά τους να παρέχει οποιαδήποτε μορφή οικονομικής ή σχετικής υπηρεσίας σε τρομοκράτες, επίδοξους τρομοκράτες ή οποιεσδήποτε οντότητες υπό τον έλεγχο ή τη διοίκηση τους. Το δεύτερο υποχρεωτικό σύνολο κανόνων απαιτεί από τα κράτη να απέχουν από την παροχή οποιασδήποτε μορφής υποστήριξης σε τρομοκράτες. Επιβάλλει, επίσης, να μεριμνούν για την αποτροπή εκδήλωσης τρομοκρατικών ενεργειών στην επικράτεια τους, μέσω συμμόρφωσης στις παρακάτω διατάξεις:

- καταστολή της ανάπτυξης τρομοκρατικών ομάδων και στρατολόγησης ανθρώπων σε αυτές
- άρνηση παροχής ασφαλούς καταφυγίου, με οποιοδήποτε τρόπο, σε οποιονδήποτε συνδέεται με την τρομοκρατία
- δίωξη τρομοκρατών και τιμωρία με τρόπο που να αναλογεί στην σοβαρότητα των εγκλημάτων που διέπραξαν ή επιχειρήσαν να διαπράξουν
- διασφάλιση ότι οι συνοριακοί έλεγχοι είναι αρκετά αυστηροί, ώστε να απαγορεύουν την μετακίνηση των τρομοκρατών από κράτος σε κράτος (Khalid, 2017).

Δίνεται έμφαση στη διεθνή συνεργασία και στην ανταλλαγή των πληροφοριών ώστε να παρέχεται έγκαιρη προειδοποίηση για επικείμενες τρομοκρατικές ενέργειες. Επίσης, σύμφωνα με το ψήφισμα επιβάλλεται να παρέχει βοήθεια το ένα κράτος στο άλλο, όταν απαιτείται συνδρομή σε ποινικές έρευνες και κυρίως σε διαδικασίες συλλογής αποδεικτικών στοιχείων. Το ψήφισμα περιέχει επίσης ένα πλήθος από δεσμευτικές και θεσμικές διατάξεις, οι οποίες από κοινού εστιάζουν στον περιορισμό της πρόσβασης μη κρατικών φορέων σε πυρηνικά, χημικά ή βιολογικά όπλα. Τα κράτη καλούνται να μην υποστηρίζουν μη κρατικούς φορείς σε επιχειρήσεις ανάπτυξης, προμήθειας, μεταφοράς και χρήσης όπλων μαζικής καταστροφής και να προσαρμόσουν κατάλληλα την εθνική τους νομοθεσία, προκειμένου να εμποδίσουν αποτελεσματικά την πρόσβαση μη κρατικών φορέων σε τέτοια όπλα, κυρίως όταν υπάρχουν ενδείξεις για σύνδεση τους με την τρομοκρατία. Επιβάλλεται στα κράτη να προβλέπουν στον ποινικό τους κώδικα την απόπειρα, συμμετοχή, χρηματοδότηση και συνεργασία με την τρομοκρατία και με οντότητες που διακινούν όπλα μαζικής καταστροφής. Σύμφωνα με τις διατάξεις του ψηφίσματος, τα κράτη οφείλουν να αναπτύξουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς για την εξασφάλιση των όπλων που διαθέτουν κατά την αποθήκευση, τη χρήση, τη μεταφορά τους. Οι συνοριακοί έλεγχοι επιβάλλεται να περιλαμβάνουν αυστηρές διαδικασίες, που θα εξασφαλίζουν τον εντοπισμό και την αποτροπή παράνομης διακίνησης, καθώς και τον έλεγχο της νόμιμης εξαγωγής και αποστολής τους. Η συμμόρφωση των κρατών με τις επιταγές του ψηφίσματος ανατέθηκε στην Αντιτρομοκρατική Επιτροπή (CTC), η οποία με τη σειρά της εξέδωσε, από την συγκρότηση της και έπειτα, διάφορα ψηφίσματα σχετικά με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, πολλά από τα οποία ήταν δεσμευτικά για τα κράτη. Στην πράξη, η επιτροπή επιβλέπει την εφαρμογή των ψηφισμάτων για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας.

Το υπ' αριθμόν 1373 ψήφισμα περιελάμβανε αρκετές διατάξεις που εισήχθησαν στη Διεθνή Σύμβαση για την Καταστολή της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, μια συνθήκη η οποία, κατά τη στιγμή υιοθέτησης του ψηφίσματος, είχε προσαρτηθεί σε ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης, αλλά δεν είχε συγκεντρώσει επαρκείς επικυρώσεις για να τεθεί σε ισχύ. Ωστόσο, στο υπ' αριθμόν 1540 ψήφισμα, το Συμβούλιο Ασφαλείας εισήγαγε υποχρεώσεις που

δεν είχαν ακόμη εγκριθεί ή ακόμη και εξεταστεί από την πλειοψηφία της διεθνούς κοινότητας – αυτό ήταν σε συμφωνία με τη φιλοσοφία για την εξάλειψη των κενών στο ισχύον διεθνές δίκαιο όσον αφορά την απαγόρευση της διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής. Επιπλέον, και τα δύο ψηφίσματα έχουν γενικό χαρακτήρα. Στοχεύουν σε γενικά προβλήματα: την τρομοκρατία και τη χρήση όπλων μαζικής καταστροφής από μη κρατικούς φορείς, αντίστοιχα. Τα μέτρα που επιβάλλονται και από τα δύο ψηφίσματα είναι γενικά: δεν σχετίζονται με συγκεκριμένη κατάσταση, κρατικό ή μη κρατικό φορέα, αλλά με μια ολόκληρη τάξη προσώπων και όλες τις καταστάσεις που φέρουν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Δεν έχουν χρονικό όριο, αλλά διατυπώνονται έτσι ώστε να ισχύουν επ' αόριστο. Επομένως, τα δύο ψηφίσματα μπορεί να θεωρηθούν ότι εισάγουν νέους δεσμευτικούς κανόνες διεθνούς δικαίου και όχι απλές εντολές που σχετίζονται με μια συγκεκριμένη κατάσταση (Williamson, 2009) (Odunuga, 2018) (Nasu, 2011).

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ο «Παγκόσμιος Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας» συνδέεται με τον αντίστοιχο που είναι σε εξέλιξη σε εθνικό επίπεδο, σε κάθε κράτος ξεχωριστά. Μετά τις 11^η Σεπτεμβρίου του 2001, έχει παρατηρηθεί μία σημαντική έκπτωση ελευθεριών κυρίως σε πολιτικό επίπεδο, η οποία τείνει να παγιωθεί στην ανθρώπινη αντίληψη ως φυσιολογική. Σε πολλές περιπτώσεις, η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας λειτουργεί ως άλλοθι για κάθε κράτος - είτε ανήκει στον λεγόμενο Δυτικό κόσμο ή όχι – για να καταφύγει σε βίαια μέτρα, είτε στο εσωτερικό, είτε στις σχέσεις με άλλα κράτη. Σε κάθε περίπτωση, οι ανθρώπινες ελευθερίες πλήττονται σημαντικά από την αντίστοιχη ελευθερία που δόθηκε στα νομοθετικά όργανα να χρησιμοποιήσουν υπέρμετρη σκληρότητα στις διαδικασίες εφαρμογής των αποφάσεων τους. Ο «Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας» ήταν, υπό την έννοια αυτή, ένας «πόλεμος» κατά των αγαθών της φιλελεύθερης δημοκρατίας, αναγκάζοντας τον προοδευτικό φιλελευθερισμό να υποχωρήσει, ανάλογα με την ένταση του πολέμου αυτού.

Στις επόμενες παραγράφους αναφέρονται περιπτώσεις κρατών που επηρέασαν σημαντικά τις πολιτικές/ θεσμικές εξελίξεις στο διεθνές πεδίο λόγω

των μεθόδων που επέλεξαν για να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο της τρομοκρατίας.

ΗΠΑ

Οι ΗΠΑ βρέθηκαν στο επίκεντρο της σύγχρονης τρομοκρατίας και η πρακτική τους υπήρξε ο οδηγός στον τρόπο αντιμετώπισής της σε διεθνές επίπεδο τα τελευταία χρόνια. Τα στοιχεία της μετάλλαξης της τρομοκρατίας, κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, δημιούργησαν νέες προκλήσεις που οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν στο εσωτερικό. Αυτές είχαν να κάνουν με ασύμμετρες απειλές, οι οποίες είναι δύσκολο να ανιχνευθούν πριν ήδη να εκδηλωθούν ως επιθέσεις. Η ύπαρξη των απειλών αυτών οφείλεται σε δύο παράγοντες κατά κύριο λόγο: στην παγκοσμιοποίηση και τους κινδύνους του κυβερνοχώρου.

Η παγκοσμιοποίηση είναι μία διαδικασία σε πλήρη εξέλιξη τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Σημαντικό χαρακτηριστικό της, είναι η ελευθερία στην διακίνηση ανθρώπων αλλά και ιδεών. Αποτέλεσμα αυτού, είναι ο πληθυσμός των ΗΠΑ να υπολείπεται περισσότερο σε ομοιογένεια και έτσι να είναι ευκολότερο σε αυτόν να κινηθούν επικίνδυνα εξτρεμιστικά στοιχεία, χωρίς να εντοπίζονται από τις αρχές. Συνυπολογίζοντας ότι στις σύγχρονες πρακτικές των τρομοκρατών είναι η δράση στο έδαφος του στόχου, η δυσκολία εντοπισμού τους κάνει την απειλή για έκθεση σε τρομοκρατικές επιθέσεις περισσότερο πιθανή.

Οι ανθρώπινες δραστηριότητες εξελίσσονται, στην σύγχρονη εποχή, όλο και περισσότερο στον κυβερνοχώρο. Η χρήση των έξυπνων κινητών συσκευών και η ευρεία και βαθιά είσοδος των κοινωνικών δικτύων στην ζωή των ανθρώπων, έχει ως αποτέλεσμα οι τρομοκράτες να χρησιμοποιούν καθημερινά για μεγάλα χρονικά διαστήματα τους «χώρους» αυτούς, ενώ αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την υπόστασή τους. Επίσης, κυβερνητικές λειτουργίες, διαχείριση κρίσιμων υποδομών και ροές πληροφοριών εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον κυβερνοχώρο.

Για να απαντήσουν αποτελεσματικά οι ΗΠΑ στις προκλήσεις αυτές, επέλεξαν να περιορίσουν ατομικές ελευθερίες και να ελέγξουν σχολαστικά τον κυβερνοχώρο. Ο χαρακτηρισμός του αντιτρομοκρατικού αγώνα σαν «πόλεμο»,

διευκόλυε τη νομοθετική προσαρμογή του Δικαίου των ΗΠΑ προς την κατεύθυνση αυτή. Από την αρχή, ωστόσο, οι νομικές και πολιτικές επιπτώσεις της επιλογής της στρατηγικής για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ήταν προβληματικές. Στην πραγματικότητα, χαρακτηρίζοντας τη σύγκρουση ως ένα νέο είδος πολέμου, ο τότε Αμερικανός πρόεδρος Μπους ανέλαβε να εφαρμόσει αρκετά νέα μέτρα για την κράτηση, ανάκριση, μεταφορά και κράτηση ύποπτων προσώπων ως τρομοκρατών, εκκίνηση προληπτικών κατασταλτικών μέτρων και συλλογή πληροφοριών. Επίσημα, ως σκοπός των μέτρων αυτών, προβλήθηκε ότι ήταν η ασφάλεια από την τρομοκρατική απειλή. Σκεπτικιστικές απόψεις ωστόσο, προκαλούν καχυποψία για τα πραγματικά κίνητρα της στενής παρακολούθησης της ζωής των πολιτών. Οι περιορισμοί που το κράτος μπορεί να εισάγει στην ανθρώπινη δραστηριότητα ενίοτε φαίνεται να αποσκοπούν στο να τιθασεύσουν οποιαδήποτε αντίδραση στις κυβερνητικές πολιτικές.

Όποιος και αν ήταν ο σκοπός, οι πρώτες αυτές πολιτικές απορρίφθηκαν σταδιακά από διαφορετικά ομοσπονδιακά όργανα των ΗΠΑ και εν τέλει από τους πολίτες της στις εκλογές. Η κυβέρνηση Ομπάμα φρόντισε να εξαλείψει τον επιθετικό προσδιορισμό «πόλεμος» από την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Αν και διατήρησε μία εξωστρεφή πολιτική κατά τη στρατιωτική αντιμετώπιση των υποστηρικτών της τρομοκρατίας, έδωσε βάση περισσότερο σε εστίες απειλών στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Η δικαστική εξουσία περιορίστηκε στις διαδικασίες απόδοσης δικαιοσύνης για πράξεις τρομοκρατίας. Οι προληπτικές ενέργειες διείσδυσαν στην ιδιωτική σφαίρα των πολιτών, χρησιμοποιώντας σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητες του κυβερνοχώρου. Επιπροσθέτως, οι ατομικές ελευθερίες ήταν δυνατό να περιορίζονται προκειμένου να διευκολύνεται η άμυνα έναντι της τρομοκρατικής απειλής. Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα που φανερώνουν τον προσανατολισμό της κυβέρνησης των ΗΠΑ στο θέμα της τρομοκρατίας ήταν η ακύρωση της δέσμευσης για την λήξη της λειτουργίας των εγκαταστάσεων του Γκουαντάναμο, η μηδαμινή τροποποίηση των κριτηρίων για κράτηση σε στρατιωτικές συνθήκες, η εκχώρηση σε στρατιωτικές αρχές της εξουσίας πραγματοποίησης αποστολών λήψης πληροφοριών στο εσωτερικό της χώρας, η διεξαγωγή διώξεων στα τακτικά δικαστήρια για κατηγορούμενους τρομοκράτες. Αυτές οι εξελισσόμενες ρυθμίσεις, αντιπροσωπεύουν τη μορφή ενός αντιτρομοκρατικού προτύπου

περιορισμού των ατομικών ελευθεριών, προσβολής της ιδιωτικής ζωής των πολιτών και εκπτώσεων στις διαδικασίες απονομής δικαιοσύνης, με την επίφαση της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας (Ramraj, Hor, Roach, & Williams, 2012).

ΙΝΔΙΑ

Το ινδικό κοινοβούλιο, τον 20^ο και τον 21^ο αιώνα, έχει θεσπίσει τρία πλαίσια νόμων με μικρή ή μεγάλη αναφορά σε αντιτρομοκρατικούς κανόνες:

- το νόμο για τις τρομοκρατικές δραστηριότητες και ταραχές το 1985 που αναθεωρήθηκε το 1987 (TADA),
- το νόμο πρόληψης κατά της τρομοκρατίας το 2002 (POTA)
- το νόμο πρόληψης παράνομων δραστηριοτήτων 1967 (UAPA), όπως αναθεωρήθηκε το 2004 και το 2008.

Η ισχύς της TADA έληξε το 1995, ενώ η POTA καταργήθηκε το 2004. Η κατάργηση της POTA πραγματοποιήθηκε παράλληλα με την τροποποίηση ενός υφιστάμενου νόμου - της UAPA. Αυτό έγινε για να συμπεριληφθούν οι διατάξεις της POTA, σχετικά με την τιμωρία για τρομοκρατικές δραστηριότητες και οργανώσεις και την παρακολούθηση τηλεφωνικών και ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Τον Δεκέμβριο του 2008, η UAPA τροποποιήθηκε και πάλι για να εισαγάγει διατάξεις που υπήρχαν στην POTA, σχετικά με την εγγύηση και την προφυλάκιση, που δεν είχαν συμπεριληφθεί στην τροποποίηση του 2004. Η UAPA, όπως τροποποιήθηκε το 2004 και το 2008, μπορεί να θεωρηθεί ως ο τρίτος νόμος κατά της τρομοκρατίας στην Ινδία. Τα τρία αυτά νομοθετικά πλαίσια ενσωματώνουν διαφορετικές φιλοσοφίες για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας στην Ινδία. Ενώ περιλαμβάνουν κοινές διατάξεις, κάθε φιλοσοφία που περιγράφεται στα εν λόγω νομοθετικά πλαίσια, χαρακτηρίζεται από καινοτομίες που είναι ιδιαίτερες στο καθένα.

Η TADA αντιπροσωπεύει έναν ενιαίο ομοσπονδιακό νόμο, που θεσπίστηκε με σκοπό την αντιμετώπιση του αυτονομιστικού κινήματος στο Punjab και των γειτονικών κρατών. Μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου στις Ηνωμένες Πολιτείες και την επίθεση στο Ινδικό Κοινοβούλιο στις 13

Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, το αντιτρομοκρατικό νομικό καθεστώς στην Ινδία ευθυγραμμίστηκε με την αυξανόμενη διεθνή συναίνεση και τη συμφωνία με το δόγμα περί πολέμου με την τρομοκρατία. Η POTA ήρθε για να συμπληρώσει το κενό της έλλειψης ενός εθνικού νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, μετά την λήξη ισχύος της TADA το 1995. Η POTA καταργήθηκε από το ινδικό κοινοβούλιο το 2004. Αν και φαίνεται οξύμωρο, η απόσυρση ενός νομικού πλαισίου με αντιτρομοκρατικό προσανατολισμό να ενισχύει την αντιτρομοκρατική θωράκιση της Ινδίας, αυτός ακριβώς ήταν ο σκοπός εξ' αρχής. Η κατάργηση ακολούθησε δύο αλληλένδετες δράσεις. Συνέπεσε με την αναθεώρηση του UAPA του 1967 και εισήχθησαν σε αυτήν την αναθεώρηση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του καταργούμενου POTA. Συνέπεσε επίσης με μια διαδικασία αποκέντρωσης του νομικού καθεστώτος για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, με αρχές περιοχών όπως το Chhattisgarh και η Madhya Pradesh, να θεσπίζουν τους δικούς τους αντιτρομοκρατικούς νόμους. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να προστεθεί και ο νόμος για τον έλεγχο του οργανωμένου εγκλήματος της Μαχαράστρα (MCOCA), ο οποίος ισχύει στη Μαχαράστρα και το Δελχί από τον Φεβρουάριο του 1999 και τον Ιανουάριο του 2002, αντίστοιχα.

Το αντιτρομοκρατικό νομικό καθεστώς στην Ινδία αντιμετωπίζει συγκεκριμένες μορφές οργανωμένης βίας και τρομοκρατικές ενέργειες. Αυτά αφορούν τα διάφορα αυτονομιστικά κινήματα, κυρίως σε περιοχές της βορειοανατολικής Ινδίας, του Τζάμου και του Κασμίρ, νωρίτερα στο Πουντζάμπ. Επίσης, αυτό που η κυβέρνηση αποκαλεί αριστερό εξτρεμισμό, (LWE) που περιλαμβάνει το προηγούμενο ναξαλίτικο κίνημα και το σημερινό μαοϊκό κίνημα σε αρκετές πολιτείες της Ινδίας. Θρησκευτικές φονταμενταλιστικές ομάδες, κυρίως Μουσουλμάνοι και πιο πρόσφατα Ινδουιστές, που έχουν εμπλακεί σε εκρήξεις βομβών, αποτελούν ένα άλλο σύνολο τρομοκρατών, στο οποίο στοχεύει η νομοθεσία της Ινδίας. Η εφαρμογή των νόμων αυτών, δημιουργεί την αίσθηση ότι η κυβέρνηση χρησιμοποιεί τις δραστηριότητες αυτών των ομάδων ως δικαιολογία για έκτακτα μέτρα, οι νόμοι χρησιμοποιούνται γενικά για τον περιορισμό της πολιτικής αντιπολίτευσης και τον περιορισμό λαϊκών κινήματων.

Στο πλαίσιο της τρομοκρατικής επίθεσης της 26ης Νοεμβρίου στη Βομβάη, οι τροποποιήσεις στην UAPA τον Δεκέμβριο του 2008 ήρθαν εν μέσω

πολιτικής συναίνεσης μεταξύ των πολιτικών κομμάτων, σχετικά με την ανάγκη ενίσχυσης του νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, σε αντίθεση με προγενέστερα νομοθετήματα όπου εκφράζονταν έντονες επιφυλάξεις για το αν αυτοί οι νόμοι δεν χρησιμοποιούνταν καταχρηστικά από την εκάστοτε εξουσία.

Η μακρά αλυσίδα αναθεωρήσεων των αντιτρομοκρατικών νομικών πλαισίων καταδεικνύει την διαχρονική ανάγκη στην Ινδία για αποτελεσματική αντιμετώπιση των τρομοκρατικών προκλήσεων. Οι κυβερνήσεις, σε κάθε περίπτωση, επέλεξαν και εφαρμόζαν στρατηγικές για την ενίσχυση του νόμου, ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στα εθνικιστικά κινήματα στο Κασμίρ, στα βορειοανατολικά και στη μαοϊκή βία σε μεγάλες περιοχές της Ινδίας, ιδίως στην κεντρική Ινδική πολιτεία του Chhattisgarh. Στις στρατηγικές αυτές υπήρχε πάντα χώρος για την αστυνομική και στρατιωτική καταστολή, καθώς και εξειδικευμένων δυνάμεων. Ο στρατός καταλαμβάνει μεγάλα τμήματα του Κασμίρ και των βορειοανατολικών εδαφών, υποστηριζόμενοι από έκτακτους νόμους όπως η AFSPA. Η μαοϊκή βία αντιμετωπίζεται μέσω ειδικών αστυνομικών δυνάμεων, που ειδικεύονται στον πόλεμο της ζούγκλας. Στην περίπτωση του Chhattisgarh, η πολιτοφυλακή προέρχεται από τον τοπικό πληθυσμό του Αντιβάσι, προκαλώντας τοπικές διαμάχες. Η επιλογή της Ινδίας να αντιμετωπίζει το φαινόμενο της τρομοκρατίας περιστασιακά, δημιουργεί συνθήκες αναποτελεσματικότητας στην πρόληψη της τρομοκρατίας, κάτι που οδηγεί στην λήψη έντονα κατασταλτικών μέτρων (Ramraj, Hor, Roach, & Williams, 2012).

ΙΣΡΑΗΛ

Το κράτος του Ισραήλ αντιμετωπίζει την τρομοκρατία και άλλες απειλές για την ασφάλεια του, από την ίδρυσή του το 1948. Παράλληλα με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες ασφαλείας, οι νομοθέτες προσαρμόζαν τους σχετικούς νόμους και κανονισμούς, ώστε να ενσωματώνουν τις απαιτήσεις που έθεταν κάθε φορά οι μεταβαλλόμενες συνθήκες. Ο ισραηλινός αντιτρομοκρατικός νόμος είναι κυρίως το αποτέλεσμα της έντασης των τρομοκρατικών απειλών εναντίον του Ισραήλ, καθώς και της σημασίας που

παραδοσιακά δίνουν οι Ισραηλινοί στην εφαρμογή των νόμων και της τάξης. Οι νομικές πτυχές των αντιτρομοκρατικών πολιτικών ήταν πάντα σημαντικές στο Ισραήλ, καθώς συνδέουν το εύρος των περιθωρίων που δίνει το νομικό πλαίσιο στους τρομοκράτες, με την ένταση της δράσης τους. Το νομοθετικό πλαίσιο της αντιτρομοκρατικής μέριμνας θέτει την τρομοκρατική ενέργεια σε δικαστικό έλεγχο. Το πλαίσιο της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας αποτελείται από κανόνες, που έχουν διαμορφωθεί σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους. Βασίζεται στην επιβολή του ποινικού δικαίου (τόσο για τα συνηθισμένα αδικήματα που απειλούν τη ζωή και την ιδιοκτησία, όσο και τα ειδικά αδικήματα που συνδέονται με τρομοκρατικές δραστηριότητες), παράλληλα με ειδικούς νόμους που παρέχουν στην εκτελεστική εξουσία τη λήψη διοικητικών προληπτικών μέτρων (όπως η κράτηση ύποπτων τρομοκρατών).

Μέρος αυτών των νόμων έχει συνταχθεί για να εφαρμοστεί μόνο όταν υπάρχει ειδική δήλωση έκτακτης ανάγκης, αλλά στην πραγματικότητα έχει γίνει μέρος του κανονικού πλαισίου νόμου λόγω της παρατεταμένης κατάστασης έκτακτης ανάγκης στην οποία βρίσκεται το κράτος του Ισραήλ. Εκτός από τους ειδικούς νόμους σε αυτόν τον τομέα, επί του παρόντος, η ρύθμιση των αντιτρομοκρατικών πολιτικών διαμορφώνεται επίσης, από την εφαρμογή συνταγματικών (εσωτερικών) προτύπων και κανόνων που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο.

Οι ισραηλινές αντιτρομοκρατικές πολιτικές περιλαμβάνουν στοιχεία της νομοθεσίας που εκδόθηκε από τους Βρετανούς, κατά την παρουσία τους στην Παλαιστίνη, καθώς και μεταγενέστερη ισραηλινή νομοθεσία, που εξελίχθηκε για την αντιμετώπιση και την καταπολέμηση των συνεχιζόμενων απειλών. Χρησιμοποιεί τόσο το κοινό ποινικό δίκαιο, όσο και τις ειδικές διοικητικές εξουσίες που αποσκοπούν στην πρόληψη. Η επιλογή μεταξύ αυτών των εναλλακτικών παραδειγμάτων χρησιμεύει ως πηγή έντασης τόσο του ελέγχου για την πρόληψη, όσο και της καταστολής.

Ο αντιτρομοκρατικός νόμος του Ισραήλ βασίζεται αποκλειστικά στη νομοθεσία και όχι σε μια ευρεία έννοια της εκτελεστικής εξουσίας. Αυτό σημαίνει ότι η εφαρμογή των νόμων είναι ίδια, ανεξάρτητα με το ποιος κυβερνά. Αυτό συμβαίνει διότι η νομοθεσία παρέχει σημαντικές και ρητά καθορισμένες εξουσίες στις αρχές που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση. Το νομικό πλαίσιο για

την τρομοκρατία έχει διαμορφωθεί και από το Ανώτατο Δικαστήριο του Ισραήλ, το οποίο εφαρμόζει δικαστικό έλεγχο σε θέματα εθνικής ασφάλειας και σε στρατιωτικές ενέργειες.

Λόγω της παρατεταμένης στόχευσης του Ισραήλ από τρομοκρατικές επιθέσεις που προέρχονται κυρίως από διαφιλονικούμενα εδάφη που κατέχει, ο ρόλος του διεθνούς δικαίου στη διαμόρφωση του αντιτρομοκρατικού νόμου του κράτους αυτού ήταν σημαντικός. Η επίκληση του διεθνούς δικαίου έχει προκαλέσει εκτενή διάλογο λόγω της έλλειψης σαφήνειας των σχετικών κανόνων του, οι οποίοι προσαρμόζονται σταδιακά κατά την αντιμετώπιση της σύγχρονης τρομοκρατίας. Για το μέλλον, το σχέδιο για τη θέσπιση ενός περιεκτικού νέου αντιτρομοκρατικού νόμου, που έχει σχεδιαστεί για να αντικαταστήσει πολλούς από τους μεμονωμένους νόμους σε αυτόν τον τομέα, αποτελεί σημαντική πρόκληση για τον ισχύοντα ισραηλινή αντιτρομοκρατική νομοθεσία. Το σχέδιο αυτό δεν έχει σκοπό να αντικαταστήσει όλα τα υπάρχοντα επίπεδα και εκφάνσεις του αντιτρομοκρατικού νόμου, αλλά κυρίως να συμπεριληφθούν στην οποιαδήποτε αναπροσαρμογή και προσθήκη του εσωτερικού δικαίου και να ισχύει μόνο στο έδαφος του Ισραήλ, υπό τη στενή έννοια, πάντα υπό τις επιταγές του διεθνούς δικαίου. Σε κάθε περίπτωση, κάθε νέα μεταρρύθμιση της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας θα χρήζει ερμηνείας και δικαστικού ελέγχου για αναθεώρηση από το Ανώτατο Δικαστήριο του Ισραήλ, το οποίο αναμένεται να συνεχίσει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτόν τον τομέα και στο μέλλον (Ramraj, Hor, Roach, & Williams, 2012).

KINA

Οι κινέζοι αξιωματούχοι διαχωρίζουν τις απειλές, που αντιμετωπίζει το κράτος τους, σε αυτές του υψηλού επιπέδου και σε αυτές του χαμηλού επιπέδου. Οι απειλές που ανήκουν στην πρώτη κατηγορία, αντιμετωπίζονται από την Κινεζική κυβέρνηση με μεγαλύτερη σπουδή. Αποδεικνύεται ιστορικά ότι η Κίνα διαθέτει απεριόριστη πολιτική βούληση και πόρους για να καταπολεμήσει αυτές τις απειλές. Οι απειλές υψηλού επιπέδου που περιλαμβάνουν οργανωμένες και εξαιρετικά ορατές προκλήσεις για την καθιερωμένη πολιτική τάξη, έχουν δύο αλληλένδετα στοιχεία. Το πρώτο

στοιχείο είναι η συμμετοχή των αυτονομιστικών κινημάτων που στοχεύουν να επιτύχουν την απόσχιση συγκεκριμένων περιοχών από την Κίνα. Αυτά τα κινήματα βασίζονται στην εθνικότητα και στην επίτευξη του αυτονομιστικού στόχου που έχει πάρει τη μορφή οργανωμένης βίας με την πάροδο των χρόνων. Το δεύτερο στοιχείο σχετίζεται με κινήματα που απειλούν την αλλαγή του καθεστώτος: «ανατρεπτικές» δυνάμεις με πολιτικό στόχο να ανατρέψουν το πολιτικό σύστημα, δηλαδή να ανατρέψουν το μονοπώλιο της εξουσίας που κατέχει το Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα. Η πολιτική αντιπολίτευση έχει σε μεγάλο βαθμό μη βίαιο χαρακτήρα και το θεσμικό πρόσωπο αυτών των δυνάμεων περιλαμβάνει κοινότητες αντιφρονούντων, Φάλουν Γκονγκ και άλλες ομάδες αντίστασης, που μπορεί να εμφανίζονται από καιρό σε καιρό.

Στις απειλές χαμηλού επιπέδου περιλαμβάνεται η λεγόμενη ατομικιστική βία εναντίον της κοινωνίας, γενικά, με ορισμένα ή αόριστα πολιτικά κίνητρα. Περιλαμβάνουν τη δολοφονία δικαστών, αστυνομικών και άλλων κυβερνητικών αξιωματούχων ως μορφή διαμαρτυρίας για συγκεκριμένες κυβερνητικές ενέργειες. Αυτές οι πράξεις διαπράττονται συχνά από μεμονωμένα άτομα και συχνά αναφέρονται στην Κίνα ως ατομικιστική τρομοκρατία. Η ατομικιστική βία, ωστόσο, συχνά παραμελήθηκε από την κυβέρνηση, επειδή δεν αποτελεί άμεση πρόκληση για το Κόμμα-κράτος. Ωστόσο, αυτή η ατομικιστική τρομοκρατία, αυξάνεται σε ένταση και συχνότητα στην Κίνα. Παρόλα αυτά, οι κυβερνητικές αντιδράσεις είναι μηχανικές και παθητικές. Οι Κινέζοι πολίτες, πολλές φορές, στέκουν απέναντι στους δράστες τέτοιου είδους εγκλημάτων με συμπάθεια, ακόμα και με συνταύτιση. Από την άλλη μεριά, ο αντίκτυπος τέτοιων απειλών δεν μπορεί να υποτιμηθεί, διότι η συσσώρευση εξατομικευμένης πολιτικής βίας μπορεί να εξελιχθεί σε πρωτότυπο τρομοκρατίας. Σε ένα πιο τραβηγμένο σενάριο και όταν οι συνθήκες γίνουν κατάλληλες, θα μπορούσε να εξελιχθεί ακόμα και σε οργανωμένη τρομοκρατία.

Η Κίνα παραμένει ένα κομματικό αυταρχικό κράτος, καθώς επίσης και ένα πολυεθνικό κράτος που αγωνίζεται να διατηρήσει τη Σινική εθνική ενότητα. Τα τελευταία τριάντα χρόνια, η Κίνα γνώρισε μια μεγάλη κοινωνική και οικονομική μετάβαση. Οι παλαιές απειλές, που αμφισβητούν το καθεστώς ή τα όριά του, έχουν επιστρέψει από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, όταν ξεκίνησε η μεταρρύθμιση και η ανοιχτή πολιτική. Η κοινωνική και οικονομική

μεταρρύθμιση και η αυξημένη προσδοκία των πολιτών, δημιούργησαν νέες «φυλές» εγχώριων τρομοκρατών που είναι αποφασισμένοι να επιτύχουν αλλαγή καθεστώτος, μέσω της βίας ή άλλων παράνομων για το καθεστώς μέσων. Η Κίνα αντιμετωπίζει υψηλού επιπέδου απειλές από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των δυνάμεων που απαιτούν αλλαγή καθεστώτος και δυνάμεων που απαιτούν αλλαγή των ορίων των ατομικών και συλλογικών ελευθεριών. Το πρώτο, προέρχεται από την κοινότητα πολιτικών και θρησκευτικών αντιφρονούντων. Το δεύτερο, περιλαμβάνει τις αυτονομιστικές δυνάμεις που εδρεύουν στο Θιβέτ και στο Σινγιάνγκ, στη δυτική περιοχή της Κίνας. Οι δύο δυνάμεις διακρίνονται από τις κύριες πολιτικές απαιτήσεις τους, τη γεωπολιτική τους βάση και το επίπεδο απειλής που συνιστούν.

Η αντίδραση της Κίνας στις απειλές υψηλού επιπέδου είναι γρήγορη, κατασταλτική και περιεκτική. Η κυβέρνηση είναι επίσης προσαρμοσμένη στην ανάγκη τροποποίησης των στρατηγικών και των τακτικών της για την άμεση αντιμετώπιση απειλών υψηλού επιπέδου και των έμμεσων, ευρέων κοινωνικών και οικονομικών ζητημάτων που ακολουθούν αυτές τις απειλές. Όταν πρόκειται για απειλές υψηλού επιπέδου, το κινεζικό κράτος είναι ισχυρό και αποφασιστικό.

Τα αντίμετρα θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό αποτελεσματικά και επιτυχή στον περιορισμό και την εξουδετέρωση των απειλών. Οι ταραχές και οι εξεγέρσεις στο Θιβέτ το 2008 και στη Σινγιάνγκ το 2009, δημιούργησαν απαιτήσεις για ιδιαίτερη μέριμνα σε ζώνη υψηλής απειλής. Η εξέλιξη αυτή έχει θέσει νέες και σοβαρές απαιτήσεις στο Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας, με αποτέλεσμα να επανεξετάσει τις στρατηγικές διακυβέρνησής του στις περιοχές αυτές.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις, ωστόσο, δεν περιορίζονται στα πλαίσια αλλαγής καθεστώτος και αλλαγής ορίων ελευθεριών. Η κοινωνική και οικονομική μετάβαση ενίσχυσε τις προσδοκίες των ανθρώπων και δημιούργησε νέες συγκρούσεις. Ωστόσο, οι καθιερωμένες από την κινεζική νομοθεσία θεσμικές δομές ενδέχεται να μην έχουν την απαραίτητη νομική κατοχύρωση ή ικανότητα να περιορίσουν και να επιλύσουν αυτές τις κοινωνικές συγκρούσεις. Όταν τα θεσμικά διορθωτικά μέτρα δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των θιγόμενων ανθρώπων, η καταστολή ενδεχομένως να χρειαστεί να

χρησιμοποιήσει έντονα μέτρα, που μπορεί να οδηγήσουν σε δραστικές αντιδράσεις. Το κράτος της Κίνας, γενικά, δεν φαίνεται έτοιμο να αντιμετωπίσει την τρομοκρατία με πολιτικά ή κοινωνικά κίνητρα (Ramraj, Hor, Roach, & Williams, 2012).

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας συχνά χαρακτηρίζεται και σαν πόλεμος. Πρώτη φορά χαρακτηρίστηκε έτσι από τον πρόεδρο των ΗΠΑ Τζορτζ Μπους, μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στο κέντρο του παγκοσμίου εμπορίου, το 2001. Αν και φαίνεται να είναι παράδοξο, η κήρυξη πολέμου εναντίον ενός φαινομένου, όπως είναι η τρομοκρατία, η υπερβολή στην περίπτωση αυτή, περισσότερο συνδέεται με το μέγεθος των συνεπειών της τρομοκρατικής επίθεσης. Άλλωστε τέτοιου είδους υπερβολές στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, μπορεί να οδηγήσουν σε καταστάσεις και πρακτικές εκ μέρους των θυγομένων από την τρομοκρατία, που βρίσκονται εκτός των ορίων που θέτει το Διεθνές Δίκαιο. Η έκταση της μη συμμόρφωσης με αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και αυτή ακόμα, σαν τρομοκρατία. Εγείρονται θέματα σχετικά με την ύπαρξη αντικειμενικών κριτηρίων για το ποιος χαρακτηρίζεται τρομοκράτης. Επίσης, το αντικείμενο της επίθεσης σε έναν πόλεμο, με την κυριολεκτική έννοια, θα πρέπει να είναι μια κρατική οντότητα ή ένας συνασπισμός τέτοιων οντοτήτων. Και αν ακόμα υποτεθεί ότι υπάρχουν οντότητες που συνεργάζονται ή υποθάλπουν τρομοκράτες, θα πρέπει αυτό να στοιχειοθετηθεί χωρίς αμφιβολίες. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ, προκειμένου να απομακρύνει την έννοια του πολέμου από την κυριολεκτική της χροιά, υποστήριξε ότι δεν βρίσκεται σε πόλεμο με το Ισλάμ ή τους μουσουλμάνους γενικά, αλλά μόνο με ριζοσπαστικούς ισλαμιστές που εμπλέκονται στην τρομοκρατία. Ωστόσο, το 2009, η τότε κυβέρνηση των ΗΠΑ έπαψε να χρησιμοποιεί τον όρο για να περιγράψει την προσπάθεια αναχαίτησης της τρομοκρατίας. Όπως και να χαρακτηριστεί η προσπάθεια αυτή, τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχει επικεντρωθεί στον συνεχιζόμενο αγώνα μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και των συμμάχων τους από την μια πλευρά και της Αλ Κάιντα και άλλων ριζοσπαστικών ισλαμιστικών κινήματων και κυβερνήσεων από την άλλη. Στον αγώνα αυτό περιλαμβάνονται συγκρούσεις, που

σημειώθηκαν σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου των είκοσι ετών. Σε αυτές, περιλαμβάνονται οι συγκρούσεις στο Ιράκ, το Αφγανιστάν, την Υεμένη και τη Σομαλία, καθώς και εκείνες μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων, Ινδίας και Πακιστάν. Κάποιες από τις συγκρούσεις αυτές υποστηρίζεται ότι αποτελούν συνέχεια αυτών του Ψυχρού Πολέμου. Αν αυτή η άποψη ευσταθεί, τότε αποδεικνύεται ότι μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις, όπου η καταστολή της τρομοκρατίας μπορεί να μην είναι η αιτία αλλά η πρόφαση για την ανάληψη επιθετικής δράσης. (Katz, 2012).

Οι τρομοκρατικές ενέργειες απαγορεύονται από διατάξεις του Διεθνούς Δικαίου, όταν έχουν υλοποιηθεί ή οι συνέπειες τους αφορούν περισσότερο από ένα κράτη. Εμπίπτουν στην κατηγορία του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου, υπό την έννοια ότι στρέφονται εναντίον των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας. Παράλληλα, οι τρομοκρατικές πράξεις εμπίπτουν και στο κοινό ποινικό δίκαιο των κρατών. Το ζήτημα που τίθεται είναι το κατά πόσο τα αντίποινα εναντίον αυτών των ενεργειών συνιστούν παραβάσεις του Διεθνούς Δικαίου ή δικαιολογούνται ως πράξεις νόμιμης υπεράσπισης και αναγκαίες για τον εκμηδενισμό της τρομοκρατικής απειλής. Επιπλέον, είναι ανάγκη να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά και οι περιπτώσεις κρατών και φορέων που υποθάλλουν και υποστηρίζουν την τρομοκρατία.

Ο αγώνας εναντίον της Τρομοκρατίας, όπως διεξάγεται τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια, εγείρει μία σειρά από ερωτήματα που δημιουργούν σκεπτικισμό σε διαφορετικά επίπεδα προσέγγισης. Ακόμα και η ίδια η πραγματικότητα της απειλής αμφισβητείται. Έχει εκφραστεί με επιχειρήματα (άλλοτε έωλα και άλλοτε βάσιμα) ότι η τρομοκρατική επίθεση εναντίον των δίδυμων πύργων στις ΗΠΑ ήταν μέρος ενός σχεδίου συνωμοσίας προκειμένου να νομιμοποιηθεί η ένταση των μέτρων καταστολής της τρομοκρατίας. Η συνωμοσία, κατά άλλους, αποδίδεται σε επιχειρηματικά συμφέροντα που σχετίζονταν με τα κράτη στα οποία αποδόθηκε η υπόθαλψη της τρομοκρατίας. Οι επεμβάσεις εναντίον των κρατών αυτών θα άνοιγαν τον δρόμο για συμφέρουσα επιχειρηματική δραστηριοποίηση σε αυτά. Ακόμα και αν δεν ακολουθηθεί το μονοπάτι της άρνησης ύπαρξης πραγματικής απειλής, μπορεί να αμφισβητηθεί η ταυτότητα του τρομοκράτη και η αλήθεια των κινήτρων του. Αμφισβητείται, εν προκειμένω, ότι η Αλ Κάϊντα είναι ο ενορχηστρωτής των

επιθέσεων, αλλά αποτελεί ένα δημιούργημα που λειτουργεί σαν προπέτασμα μπροστά από τους πραγματικούς θύτες και τα αληθινά κίνητρα. Άλλοι θεωρούν ότι δεν είναι μια πραγματική οργάνωση, αλλά ένα μαζικό κίνημα ή μια φιλοσοφία, μια νοοτροπία. Παράλληλα, σε αυτόν τον αγώνα δεν είναι σαφής ο στόχος. Στις διάφορες θεωρήσεις, ο στόχος μπορεί να είναι γενικά η τρομοκρατία, ο εξτρεμισμός, το Ισλάμ ή ακόμα και συνδυασμός τους. Ανάλογα με τη σκοπιά από την οποία αναλύεται ο αγώνας αυτός, μπορεί να χαρακτηριστεί ως προσπάθεια επίλυσης ενός προβλήματος που είναι στρατιωτικό, πολιτικό ή πολιτισμικό. Μέσα σε όλη αυτή την ασάφεια, δεν είναι επαρκώς καθορισμένο ποιος είναι ο αντικειμενικός σκοπός του αγώνα και πως θα οροθετηθεί η ολοκλήρωσή του. Η ασάφεια αυτή προκύπτει, διότι δεν έχει καταγραφεί στην ιστορία παρόμοια σύγκρουση. Η ανθρωπότητα αποκτά εμπειρία και μαθαίνει από το παρόν. Εκεί ενδεχομένως οφείλονται και τα όποια κενά υπάρχουν στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, τα οποία επιτρέπουν και δίνουν άλλοθι στην καταπάτηση θεμελιωδών διατάξεων του, στο όνομα της προστασίας από την τρομοκρατία.

Τα κενά αυτά προκύπτουν ως εξής:

- Ο πόλεμος, όπως ορίστηκε παραπάνω, αφορά δύο κρατικές οντότητες. Από ποιους κανόνες διέπεται μία σύγκρουση, στην οποία το ένα εμπλεκόμενο μέρος είναι κρατική οντότητα και το άλλο μία τρομοκρατική οργάνωση, δεν είναι ξεκάθαρο και μπορεί να ερμηνευθεί κατά το δοκούν. Επίσης ο βαθμός κατά τον οποίο μπορεί να κατηγορηθεί ένα κράτος για υπόθαλψη τρομοκρατίας, δεν μπορεί να αποδειχθεί πάντα αντικειμενικά και – κατά συνέπεια – ούτε και ο βαθμός κατά τον οποίο δικαιούται ο θιγόμενος από την τρομοκρατία να επιτεθεί σε αυτό
- Κατά πόσο είναι εφικτό να υπάρξει συνεργασία μεταξύ κρατικών δρώντων σε επίπεδο διεθνών σχέσεων, ταυτόχρονης συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς και συμμαχίες, όταν κάποιος από τους συμμετέχοντες υποθάλλει – εκών άκων – τρομοκράτες που έχουν στραφεί εναντίον άλλου συμμετέχοντα
- Οι σύγχρονες μέθοδοι της τρομοκρατίας εκμεταλλεύονται τα εργαλεία της παγκοσμιοποίησης και των ανοιχτών κοινωνιών. Η

αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, σε ορισμένες περιπτώσεις, στρέφεται ακριβώς εναντίων των εργαλείων αυτών. Σε πολλές περιπτώσεις στρέφεται και εναντίον θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο αγώνας ενάντια στην τρομοκρατία απαιτεί έντονη προσαρμοστικότητα από μία ευνομούμενη πολιτεία (σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο). Αποτελεί, άλλωστε, προαπαιτούμενο για την επιτυχία σε κάθε είδους σύγκρουση. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι τρομοκράτες για να πραγματοποιούν τις επιθέσεις τους εξελίσσονται με μεγάλη ταχύτητα. Για παράδειγμα η Αλ Κάϊντα, εξέλιξε τις μεθόδους δράσης της από τη δεκαετία του 1990. Οι επιθέσεις της το διάστημα αυτό είχαν χαρακτήρα επιδρομών. Αυτές αντιμετωπίστηκαν από την ασφάλεια των μεταφορών, την προστασία των υποδομών και τους αυστηρούς ελέγχους μετανάστευσης. Οι τρομοκράτες προσαρμόστηκαν στις πολιτικές αυτές υιοθετώντας σε μεγαλύτερο βαθμό προσεγγίσεις ανταρτοπολέμου. Σύμφωνα με αυτές, αντί να αναπτύσσουν μια δύναμη και να την αποστέλλουν να διενεργήσει ένα χτύπημα σε έναν στόχο σε απόσταση εισάγοντας της κρυφά στην περιοχή, αναπτύσσουν την ομάδα κοντά στον στόχο χρησιμοποιώντας ντόπιους κατοίκους. Καταδεικνύεται ότι οι τρομοκράτες είναι πάντα ένα βήμα μπροστά από την πρόληψη και την καταστολή της τρομοκρατίας. Αυτό είναι ένα δεδομένο, το οποίο δεν είναι εφικτό να αλλάξει. Η προσέγγιση που μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα στην πρόληψη – κυρίως – και την καταστολή της τρομοκρατίας είναι η γρήγορη προσαρμογή στις νέες απαιτήσεις που εισάγουν οι τρομοκράτες με την αναβαθμισμένη δράση τους. Όσο ταχύτερη είναι η προσαρμογή, τόσο αποτελεσματικότερη γίνεται η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Καθώς η υπόθεση της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας έχει μεταλλαχθεί σε παγκόσμιο πρόβλημα, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη της προσαρμογής και του Διεθνούς Δικαίου στις νέες αντιτρομοκρατικές απαιτήσεις. Οι αντιτρομοκρατικές δράσεις, συχνά δημιουργούν συγκρούσεις και αντιφάσεις με τους κανόνες τους. Στις περιπτώσεις αυτές, το δίλημμα είναι η καταπάτηση των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου για την πάταξη της τρομοκρατίας ή η συμμόρφωση σε αυτό με τίμημα την απώλεια πολύτιμου χρόνου δράσης (Kilcullen, 2009).

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Η τρομοκρατική επίθεση που εκδηλώθηκε στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 στο Διεθνές Κέντρο Εμπορίου, στις ΗΠΑ, αποτέλεσε ένα ορόσημο για την αντίδραση εθνικών κυβερνήσεων και διεθνών οργανισμών σε τέτοιου είδους φαινόμενα. Οι συνέπειες της συγκεκριμένης τρομοκρατικής ενέργειας είχαν πολύ μεγάλο κόστος σε ανθρώπινες ζωές, σε καταστροφή υποδομών, στο ηθικό και την αξιοπιστία της Αμερικανικής κυβέρνησης. Αυτές οι συνέπειες και κυρίως ο αντίκτυπος που είχε στην εικόνα της, ως τον μείζονα παράγοντα επιβολής της τάξης σε παγκόσμιο επίπεδο, ώθησαν τις ΗΠΑ να αναλάβουν δυναμικές πρωτοβουλίες, τόσο για την αποκάλυψη και παραδειγματική τιμωρία των υπευθύνων, όσο και για την αποτροπή επιτυχούς εκδήλωσης τρομοκρατικών επιθέσεων στο μέλλον. Η στάση αυτή προϋποθέτει ιδιαιτέρως δυναμικές δράσεις που φθάνουν στα όρια των πολεμικών αναμετρήσεων. Η υποστήριξη της στάσης αυτής απαιτεί συνεχή και έντονη προετοιμασία, απασχόληση μεγάλου πλήθους εξειδικευμένων ανθρώπων και την εξασφάλιση καταλλήλων υλικών και μέσων.

Εκτός από την μέριμνα που χρειάζεται να δοθεί για την αντιμετώπιση της ίδιας της τρομοκρατικής απειλής, καθίσταται απαραίτητη και η προσαρμογή των σχετικών δράσεων στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η σύγκρουση με την τρομοκρατία δημιουργεί μία νέα διεθνή πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από δεδομένα προβλήματα, πολιτικά, ηθικά και δικαίου. Σε πολλές περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις αντιμετώπισης της τρομοκρατίας, τόσο σε προληπτικό όσο και σε κατασταλτικό επίπεδο, έρχονται σε ευθεία αντίθεση με το Διεθνές Δίκαιο, τις ειδικές διεθνείς συμβάσεις για την καταπολέμηση των όπλων μαζικής καταστροφής και την λειτουργία και των διεθνών ποινικών δικαστηρίων (Κουμάντος, 2001).

Ειδικότερα όσον αφορά την τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001, η πρώτη αντίδραση της διεθνούς κοινότητας υλοποιήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2001, οπότε το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το υπ' αριθμόν 1373 ψήφισμα, με το οποίο όλα τα κράτη εκ τότε υποχρεούνται:

- Να αποτρέπουν και να τιμωρούν τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών
- Να χαρακτηρίζουν ως έγκλημα, την εκ μέρους ημεδαπών ή την εντός της επικράτειάς τους με οποιοδήποτε μέσο, άμεση ή έμμεση, παροχή ή σκόπιμη συγκέντρωση κεφαλαίων τα οποία πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ή είναι γνωστό ότι θα χρησιμοποιηθούν για τη διάπραξη τρομοκρατικών ενεργειών
- Να απαγορεύουν στους ημεδαπούς και σε κάθε πρόσωπο ή οντότητα που βρίσκεται στο έδαφός τους να διαθέτει κεφάλαια, χρηματικά περιουσιακά στοιχεία και οικονομικούς πόρους ή να παρέχουν χρηματοοικονομικές ή άλλες συναφείς υπηρεσίες άμεσα ή έμμεσα σε πρόσωπα που διαπράττουν ή αποπειρώνται να διαπράξουν τρομοκρατικές ενέργειες, τις διευκολύνουν ή μετέχουν σ' αυτές, σε οντότητες που ανήκουν στα πρόσωπα αυτά ή ελέγχονται, άμεσα ή έμμεσα, από αυτά και σε πρόσωπα και οντότητες που ενεργούν στο όνομα ή κατόπιν εντολής των προσώπων αυτών
- Να καταστούν το συντομότερο δυνατό συμβαλλόμενα μέρη των σχετικών διεθνών συμβάσεων και πρωτοκόλλων που αφορούν την τρομοκρατία, συμπεριλαμβανομένης της Διεθνούς Συμβάσεως για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας της 9ης Δεκεμβρίου 1999 (Sharpstone, 2016).

Τεχνικά, το ψήφισμα χρησιμοποίησε το Κεφάλαιο VII για να αιτιολογήσει επεμβάσεις με την ύπαρξη προφανών απειλών για την ειρήνη ή για την ανάγκη επίτευξης στόχων, που σχετίζονται με τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Αν και αρχικά έγινε δεκτό με ικανοποίηση από τη διεθνή κοινότητα, εντούτοις το υπ' αριθμόν 1373 ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας δέχθηκε κριτική από σημαντικό αριθμό κρατών, όταν διαφάνηκε ο νομοθετικός του χαρακτήρας. Ο χρόνος των συζητήσεων της πρώτης Γενικής Συνέλευσης ήταν πολύ μικρός μετά την 11η Σεπτεμβρίου και η σχετική συναισθηματική φόρτιση που επέφερε απέκρυψε για λίγο την ποιοτική διάκριση μεταξύ του ψηφίσματος 1373 και των προγενεστέρων από αυτό. Έτσι, πολλά κράτη συντάχθηκαν με τις διατάξεις του ψηφίσματος, καθώς το αναγνώριζαν ως ένα κείμενο προορισμένο να

επιβάλλει μέτρα για τη βελτίωση της εφαρμογής του αντιτρομοκρατικού μηχανισμού που σχεδιάστηκε και καθοδηγήθηκε από την ευρύτερη διεθνή κοινότητα. Αυτές οι πρώτες συζητήσεις προχώρησαν στην υπόθεση, ότι η Γενική Συνέλευση θα πρέπει να καταρτίσει έναν παγκόσμιο φορέα κατά της τρομοκρατίας. Παράλληλα, οι συμμετέχοντες στη Γενική Συνέλευση χαιρέτησαν το Συμβούλιο Ασφαλείας για την εγκαθίδρυση ενός πλαισίου γενικού προσανατολισμού προς έναν ευρύτερο αντιτρομοκρατικό σχεδιασμό.

Τον Οκτώβριο του 2001, η Γενική Συνέλευση συζήτησε την ετήσια έκθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Κατά τη συζήτηση αυτή, χρησιμοποιήθηκε ο όρος «νομοθεσία» για να περιγράψει το υπ' αριθμόν 1373 ψηφίσμα. Ως προς τον χαρακτηρισμό αυτό υπήρξαν έντονες αντιδράσεις, καθώς ένα τέτοιο περιεχόμενο ψηφίσματος αποτελεί παράνομη επέκταση των αρμοδιοτήτων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Σε αυτήν και τις επόμενες συζητήσεις, εκφράστηκε από πολλά κράτη η ανάγκη για τη θέσπιση νομοθεσίας εκ μέρους του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αυτό ωστόσο από μόνο του δημιουργούσε μία σειρά από προϋποθέσεις που θα έπρεπε να πληροί:

- να διαβουλεύεται ευρέως προτού διαμορφώσει έναν νέο κανόνα
- να λειτουργεί με απόλυτη διαφάνεια
- τα μέλη του να είναι υπόλογα στην παγκόσμια κοινότητα για τις αποφάσεις τους, με υποχρέωση να παρέχουν εξηγήσεις για αυτές στο σύνολο των κρατών
- οι αποφάσεις του να είναι ανεξάρτητες από το συμφέρον των μελών του.

Το 2004, όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας συνεδρίαζε στο πλαίσιο της αξιολόγησης του υπ' αριθμόν 1540 ψηφίσματος, ένας μεγάλος αριθμός αντιπροσώπων κρατών, που δεν ήταν μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, ζήτησε άδεια να απευθυνθεί στο Συμβούλιο. Αυτό συνέβη, διότι ήταν πλέον προφανές, ότι οι αποφάσεις του θα είχαν την ισχύ νομοθεσίας και η προοπτική αυτή προκαλούσε ανησυχίες. Στις αιτήσεις αυτές, οι εισηγητές και οι υποστηρικτές του ψηφίσματος προσέφεραν ειδικές επαρκείς αιτιολογήσεις για την ανάγκη για παράκαμψη της κανονικής, διακρατικής νομοθετικής διαδικασίας και την παραγωγή νομοθεσίας μέσα από την διαδικασία εκείνη. Προέβαλαν ως βασικότερη αιτία, για τη παρέκκλιση αυτή, το επείγον του θέματος, καθώς ήταν

μεγάλη η πιθανότητα μη κρατικοί φορείς να αποκτήσουν πρόσβαση σε όπλα μαζικής καταστροφής. Η επείγουσα αυτή ανάγκη δεν άφηνε χρονικά περιθώρια για να ακολουθηθεί η τυπική διαδικασία, που θα απαιτούσε χρονοβόρες διαδικασίες διαπραγματεύσεων για την διαμόρφωση της τελικής μορφής μία συνθήκης. Οι εξηγήσεις αυτές δεν έπεισαν πολλούς από τους αντιπροσώπους των κρατών, οι οποίοι θεώρησαν απαράδεκτη την προοπτική της μονομερούς δημιουργίας νόμου από τα 15 μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας. Οι αντιδρώντες επεσήμαναν ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν έχει τη νομική εξουσιοδότηση να επιβάλλει με τις αποφάσεις του, στο σύνολο των κυρίαρχων κρατών, κανονισμούς ή ρυθμίσεις που δεν συνάδουν με τις συνταγματικές τους διατάξεις και την υποχρέωση να υποβληθούν σε διαδικασίες, που είναι αντίθετες προς τα εθνικά τους συμφέροντα ή που παραβιάζουν μέρος ή το σύνολο της εθνικής τους κυριαρχίας.

Η δυνατότητα του Συμβουλίου Ασφαλείας να εκδίδει ψηφίσματα, τα οποία ουσιαστικά ενέχουν ισχύ νομοθεσίας, έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τον ρόλο που του αποδίδεται και τη συσχέτιση του με την Γενική Συνέλευση, όπως αυτή περιγράφεται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Στο συγκεκριμένο ψήφισμα, δύο υποχρεώσεις που είχαν τα κράτη μέχρι εκείνη την στιγμή, διαχωρίζονταν. Η πρώτη αφορούσε την απαγόρευση της διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής και η άλλη τον αφοπλισμό από τέτοιου είδους όπλα. Καθώς το ψήφισμα πρόσθεσε υποχρεώσεις για την μη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής, αγνόησε την υποχρέωση του αφοπλισμού. Η ανάμειξη του Συμβουλίου Ασφαλείας σε τέτοιου είδους αποφάσεις, δημιούργησε ενστάσεις για το αν θα μπορούσαν οι 5 πυρηνικές δυνάμεις να έχουν το δικαίωμα άσκησης βέτο σε θέματα διαχείρισης παρόμοιου οπλοστασίου από κράτη που δεν ανήκουν στον σκληρό πυρήνα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Κάτι τέτοιο, ενέχει τον κίνδυνο να λαμβάνει το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσεις, στα μέτρα των 5 μονίμων μελών του. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο κίνδυνος αλαζονικής συμπεριφοράς των 5 μεγάλων αυτών δυνάμεων είναι πολύ πιθανός. Η αλαζονεία, με την σειρά της, θα ήταν βασικός ανασταλτικός παράγοντας για την επιτυχία στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας (Lansfors, Cavarrubias, & Watson, 2009; Korstanje, 2019; Khalid, 2017).

Από τη μελέτη των βασικών αυτών προσαρμογών του Διεθνούς Δικαίου για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, αναδείχθηκε το έλλειμα της καθολικής συζήτησης για την λήψη των κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση της. Ο σχεδιασμός που εφαρμόζεται, καθιστά μία μικρή κάστα ισχυρών κρατών ικανή να λαμβάνει αποφάσεις με παγκόσμια νομική ισχύ, δεσμευτική για τον σύνολο των κρατών. Κάτι τέτοιο δεν είναι επιζήμιο για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας αλλά και γενικότερα για την ίδια την αποστολή του Διεθνούς Δικαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Το φαινόμενο της τρομοκρατίας δεν είναι νέο αλλά, μέσα στην πορεία της ιστορίας, εξελίχθηκε προσαρμοζόμενο στις συνθήκες της κάθε εποχής. Στη σύγχρονη εποχή, εξελίχθηκε ως προς τη μεθοδολογία του και τους στόχους του. Η εξέλιξη της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης έχει διευκολύνει τις μετακινήσεις των πολιτών από κράτος σε κράτος. Αυτό ευνόησε και τους τρομοκράτες, αφού είχαν περισσότερη ελευθερία να μετακινηθούν προς τις περιοχές των στόχων τους και να τους πλήξουν εκ των έσω. Τα τελευταία χρόνια οι περισσότερες επιθέσεις της τρομοκρατίας εξαπολύονται μέσα από τις ίδια τα κράτη όπου βρίσκονται οι στόχοι. Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό της σύγχρονης τρομοκρατίας, είναι ότι αρκετά συχνά οι επιθέσεις της είναι τυφλές, αφού αφήνουν μετά την τέλεση τους θύματα στα οποία περιέχονται ανάμεσα τους μεγάλο πλήθος αθώων πολιτών. Ο συμβολισμός των στόχων παίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή τους από τους τρομοκράτες, καθώς καθιστούν τα μηνύματα που επιθυμούν να περάσουν στην κοινή γνώμη περισσότερο emphatic. Η σύγχρονη τρομοκρατική επίθεση που σημάδεψε την ιστορία και δημιούργησε ορόσημο, αυτή της 11^{ης} Σεπτεμβρίου (όπως καθιερώθηκε να αποκαλείται) συγκέντρωσε όλα αυτά τα χαρακτηριστικά. Το ίδιο ισχύει και για την επίθεση στην Μαδρίτη το 2008.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο τα οργανωμένα κράτη και η διεθνής κοινότητα στέκονται σήμερα απέναντι στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Οι κρατικές αρχές, σε κάθε εποχή, αντιμετώπιζαν με ιδιαίτερη σπουδή τα εγκλήματα της τρομοκρατίας. Η επίθεση στους Δίδυμους Πύργους το 2001 ήταν εντυπωσιακό πλήγμα, ως προς την επιλογή και τον συμβολισμό του στόχου και τον αριθμό των θυμάτων – γι' αυτό αποτελεί ορόσημο στην ιστορία. Ένας ακόμα λόγος για τον οποίο αποτελεί ορόσημο, έχει να κάνει με τα αποτελέσματά του. Στις συνέπειές του, περιλαμβάνεται η εντατικοποίηση του αγώνα εναντίον της τρομοκρατίας. Τα αντιτρομοκρατικά μέτρα έγιναν σκληρότερα σε σχέση με αυτά που ίσχυαν. Η σκληρότητα τους, δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό του αντιτρομοκρατικού αγώνα ως «πόλεμο». Ωστόσο η αναβάθμιση του αντιτρομοκρατικού αγώνα σε πόλεμο,

επέφερε αναμφισβήτητα χαλάρωση στην εφαρμογή των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου με την πρόφαση της επίτευξης της μέγιστης δυνατής αποτελεσματικότητας. Οι διεθνείς κανόνες άλλοτε παρερμηνευτήκαν με βάση το τι εξυπηρετούσε κάθε φορά εκείνον που ήθελε να δράσει εναντίον της και άλλοτε απλά αγνοήθηκαν. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, ως το όργανο το οποίο αποφασίζει για τη νομιμότητα ανάληψης στρατιωτικής δράσης από κάποιο κράτος, εκδίδει ψηφίσματα ανά περίπτωση, δημιουργώντας κάθε φορά αιτίες για την ύπαρξη απόψεων, ότι αυτά αποτελούν περιπτώσεις *ad hoc* δικαιοσύνης. Σε ό,τι αφορά τον χειρισμό των υπόπτων για τρομοκρατία σε ατομικό επίπεδο, φαίνεται στη σημερινή συγκυρία να έχουν σε κάποιο βαθμό παραμεριστεί οι ανθρώπινες ελευθερίες. Το φαινόμενο αυτό, που αποδίδεται στην ανάγκη για την επίτευξη της μέγιστης αποτελεσματικότητας στον πόλεμο εναντίον της τρομοκρατίας, έχει δημιουργήσει ερωτήματα και ανησυχίες σχετικά με τα κίνητρα των κυβερνήσεων που εμφανίζονται ως πρωτοπόροι.

Ο τρόμος αναμφισβήτητα δεν είναι μια αφηρημένη, μυστηριώδης, απεριόριστη και άπειρη σε διάρκεια απειλή που χρειάζεται να απορροφά όλη την ενεργητικότητα των κρατικών αρχών. Είναι η εξέλιξη μιας αναμενόμενης ιστορικής σύγκρουσης μεταξύ διαφορετικών ομάδων ανθρώπων σε πολιτικό, κοινωνικό, θρησκευτικό επίπεδο. Σε άλλες ιστορικές περιόδους, η τρομοκρατία εκδηλώθηκε με διαφορετικούς τρόπους, ενώ στη σύγχρονη εποχή κυρίως με εξεγέρσεις, πολιτικές δολοφονίες ακόμα και εμφύλιες συγκρούσεις – σε σχέση κυρίως με τη διεκδίκηση αυτοδιάθεσης. Στο παρελθόν, οι αρχές δεν ενσωμάτωσαν σε ένα σύνολο, με την ονομασία τρομοκρατία, όλες τις μορφές πολιτικής βίας. Η πολιτική βία υπήρχε από την αρχαιότητα και το πιο πιθανό είναι να υπάρχει και στο μέλλον. Το ίδιο και οι διάφορες αιτίες που εξηγούν το φαινόμενο της τρομοκρατίας. Κατά την τρέχουσα περίοδο, πάντως, οι ιστορικές και πολιτικές εξελίξεις προκαλούν την ίδια τη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ασάφεια στο ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει μία ενέργεια για να χαρακτηριστεί τρομοκρατική, έχει δημιουργήσει μία κατάσταση όπου οι μορφές περιορισμών, που θεωρούνται αναγκαίο κακό για την αντιμετώπιση της, αναδιαμορφώνονται και συνήθως επεκτείνονται ανάλογα με το πώς αξιολογείται κάθε εγκληματική ενέργεια που λαμβάνει χώρα. Το Διεθνές Δίκαιο, ακόμα και σήμερα, δεν περιλαμβάνει έναν πλήρη και τεκμηριωμένο ορισμό των

τρομοκρατικών ενεργειών. Έτσι, εθνικοί νομοθέτες και δικαστές μελετούν με στόχο να κατανοήσουν τις παραμέτρους και την εφαρμογή του όρου τρομοκρατία. Η ασάφεια αυτή μπορεί όμως να χρησιμοποιηθεί από πολιτικούς και κυβερνητικούς αξιωματούχους για να αυξήσει τον φόβο της κοινής γνώμης, να μειώσει τα επίπεδα διοικητικού ελέγχου και να αντιμετωπίσει τα παραδοσιακά μη τρομοκρατικά εγκλήματα με αντιτρομοκρατικούς νόμους.

Η μετάλλαξη του αντιτρομοκρατικού αγώνα σε έναν παγκόσμιο πόλεμο επέφερε κλιμάκωση των ενεργειών των εθνικών κυβερνήσεων και των διεθνών οργανισμών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών είναι επιφορτισμένο με την ευθύνη να εγκρίνει αναγκαστικά μέτρα σε περιπτώσεις που κρίνει ότι υφίσταται κίνδυνος για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Η ασάφεια στον προσδιορισμό των όρων που χρειάζεται να συντρέχουν για να χαρακτηριστεί μία κατάσταση επικίνδυνη για την ειρήνη, δημιουργεί περιθώριο για την επιβολή του νόμου του ισχυρού.

Είναι δεδομένο ότι η τρομοκρατία σε όλες τις εγκληματικές εκφάνσεις της παραβιάζει το Δίκαιο και τα δικαιώματα του ανθρώπου – και γι' αυτό πρέπει να κατασταλεί. Η τρέχουσα τακτική των εκστρατειών και των πολέμων φαίνεται να διατηρεί όμως έναν κλειστό κύκλο ενεργειών και αντιποίνων. Από την άποψη αυτή, στην πραγματικότητα, η απειλή της τρομοκρατίας δεν μειώθηκε. Αυτό που παραμένει σε παρατεταμένη χρονική περίοδο, είναι οι διάφορων ειδών περιορισμοί, αναμένοντας το τρομοκρατικό κτύπημα. Κοινή πρακτική είναι να εντάσσονται οι περιορισμοί αυτοί σε αντιτρομοκρατικούς νόμους – όπως έχουν αποφανθεί ανώτατα δικαστήρια πολλών κρατών, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας χρειάζεται ένα συνδυασμό συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης, διοικητικών μηχανισμών και διεθνώς συμφωνημένων ομοιόμορφων κανόνων. Ο κατά περίπτωση χειρισμός των περιστατικών τρομοκρατίας δημιουργεί προβλήματα αξιοπιστίας για τα κίνητρα της επιβολής κυρώσεων, μέσω ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η αξιοπιστία αποκαθίσταται με τη ρητή καταγραφή κανόνων, την εποπτεία για την

τήρηση των κανόνων από διεθνώς θεσμοθετημένα όργανα, τα οποία θα αποφασίζουν αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για την ανάληψη στρατιωτικών ή άλλων κυρώσεων σε κράτη που με οποιονδήποτε τρόπο έχουν συμμετοχή στην τρομοκρατία. Οι δράσεις που απαιτούνται προς την κατεύθυνση αυτή, διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: εκείνες που έχουν να κάνουν με την αποτροπή εκδήλωσης τρομοκρατικών ενεργειών (πρόληψη), αυτές που αναφέρονται στην καταγραφή και επιβολή κανόνων χειρισμού των ζητημάτων που άπτονται της τρομοκρατίας (νομική προσέγγιση) και εκείνες που προσδιορίζουν τους τρόπους αντίδρασης της διεθνούς κοινότητας στα περιστατικά τρομοκρατίας (καταστολή).

ΠΡΟΛΗΨΗ

Οι πολύνεκρες επιθέσεις της τελευταίας εικοσαετίας κατέδειξαν ότι ακόμα και οι – θεωρητικά – περισσότερο ασφαλείς περιοχές του πλανήτη, είναι ευάλωτες στα σχέδια των τρομοκρατικών οργανώσεων. Οι τρομοκράτες βρίσκουν χώρο να δράσουν παρά τα εξαιρετικά περιοριστικά μέτρα (πολλές φορές στα όρια της παραβίασης ατομικών ελευθεριών) που έχουν εφαρμοστεί στις μεταφορές και τις μετακινήσεις από κράτος σε κράτος και την αύξηση της αστυνόμευσης τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Καταδεικνύεται στην πράξη, ότι τα μέτρα που αποφασίστηκαν, είτε από εθνικά, είτε από διεθνή όργανα υπήρξαν ανεπαρκή για να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο σε επίπεδο πρόληψης.

Η σύγχρονη τεχνολογία παρέχει αποτελεσματικούς τρόπους για τον εντοπισμό ατόμων ή ομάδων που συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά των εν δυνάμει τρομοκρατών. Καθώς, όπως αποδεικνύεται, αυτοί λειτουργούν μέσα στις ίδιες τις κοινωνίες, τις οποίες τοποθετούν ως στόχους για τις επιθέσεις τους, η προσπάθεια εντοπισμού τους θα πρέπει να είναι συνεχής, επίμονη και καλά σχεδιασμένη. Το διαδίκτυο, μέσω των επικοινωνιακών του εφαρμογών και των κοινωνικών δικτύων, είναι ένας πρόσφορος χώρος για την συγκέντρωση των απαραίτητων πληροφοριών. Ο μεγάλος όγκος πληροφοριών που διατίθεται σε αυτό με την μορφή αδόμητων δεδομένων αποτελεί μία τροχοπέδη. Ωστόσο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν σύγχρονα εργαλεία

τεχνητής νοημοσύνης για τον εντοπισμό τρομοκρατικών στοιχείων σε οντότητες, μέσω της σύγκρισής τους με σχετικά πρότυπα μοντέλα.

Η πιο αποτελεσματική πρακτική θα ήταν η εξάλειψη των κοινωνικοπολιτικών αιτίων που δημιουργούν τη βούληση για ροπή προς την τρομοκρατία. Αν αυτό επιτευχθεί, τότε σίγουρα μπορεί η τρομοκρατία να νικηθεί. Ένα τέτοιο αποτέλεσμα απαιτεί την αμοιβαία προσέγγιση των μερών που συμμετέχουν σε μία διαφωνία και η οποία οδηγεί σε τρομοκρατικές ατραπούς. Τουλάχιστον για την σύγχρονη εποχή και το προβλέσιμο μέλλον, ανήκει στη σφαίρα της ουτοπίας η συμφωνία Ισραηλινών και Χαζμπολάχ, Δυτικών και ριζοσπαστών Ισλαμιστών κοκ. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο απαιτεί συστηματική μελέτη για το αν θα μπορούσε να σχεδιαστεί. Η μελέτη αυτή θα πρέπει να γίνεται από ουδέτερους παράγοντες, οι οποίοι αρχικά θα χρειαζόταν να καταλήξουν με αμεροληψία για τα χαρακτηριστικά και κυρίως για τις αιτίες των διαφορών. Στη συνέχεια, η διαμεσολάβηση μεταξύ των μερών της διαφωνίας, επίσης αμερόληπτων παραγόντων για την διερεύνηση της πιθανότητας μεταξύ τους προσέγγισης. Κατόπιν, εφόσον διαφαίνεται να είναι εφικτή μία τέτοια προοπτική χρειάζεται να ξεκινήσει μία διαδικασία σύνταξης όρων μίας συμφωνίας βασισμένης στις αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σεβασμού.

Εν κατακλείδι, η προσέγγιση των διαφωνούντων, των οποίων τα μεταξύ τους ζητήματα οδηγούν σε τρομοκρατικές επιθέσεις, είναι προς το παρόν ουτοπική αλλά ταυτόχρονα και η μόνη προϋπόθεση για οριστική νίκη στον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία. Μέχρι να πάψει μία τέτοια προοπτική να είναι ουτοπία, χρειάζεται η εκμετάλλευση των ισχυρών εργαλείων της σύγχρονης τεχνολογίας για τον έγκαιρο εντοπισμό των τρομοκρατικών στοιχείων και την αποτροπή των επιθέσεων τους, το αργότερο κατά τη φάση της σχεδίασης τους.

ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η δίωξη των αδικημάτων της συμμετοχής και της δράσης σε τρομοκρατικές πράξεις θέτει το ζήτημα της εξισορρόπησης μεταξύ των μέτρων

πάταξης και του σεβασμού των ατομικών ή συλλογικών⁶ ελευθεριών. Όσο κατακριτέα και αν είναι τα αδικήματα που σχετίζονται με την τρομοκρατία, σε μία ευνομούμενη πολιτεία και την σύγχρονη διεθνή κοινότητα, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί οποιαδήποτε έκπτωση στην αναγνώριση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάθε εθνική ή διεθνής δικαστική αρχή οφείλει να εξασφαλίζει μία δίκαιη δίκη⁷ για καθένα που κατηγορείται για την τέλεση τρομοκρατικής πράξης. Οι δικαστικές διαδικασίες απαιτούν τη χρήση πληροφοριών ως αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να στοιχειοθετηθούν οι κατηγορίες. Πρέπει να υφίστανται καθαρές και σύννομες διαδικασίες χειρισμού των σχετικών υποθέσεων έτσι ώστε διατηρείται η ισορροπία μεταξύ της δημόσιας ασφάλειας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ένα σύνηθες κενό των εθνικών νομοθεσιών κατά την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας έχει να κάνει με το ποιο δικαστήριο είναι καθ' ύλην αρμόδιο για να την εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων. Η κυρίαρχη τακτική των τρομοκρατών, στη σύγχρονη εποχή, είναι να εκτελούν τις επιθέσεις τους σε έδαφος ξένου κράτους – δηλ. όχι εντός του κράτους της ιθαγένειάς τους. Όπως εκτέθηκε και παραπάνω, με το ισχύον νομικό καθεστώς ευνοούνται οι συγκρούσεις μεταξύ κυβερνήσεων, γύρω από αιτήματα έκδοσης τρομοκρατών. Καθώς η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας έχει λάβει διαστάσεις έντονου παγκοσμίου αγώνα, αποτελεί σημαντική έλλειψη η μη ίδρυση ενός σχετικού ειδικού διεθνούς δικαστηρίου, το οποίο θα βρίσκεται υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις με διεθνή χαρακτήρα θα μπορούσαν να δικάζονται από ένα τέτοιο δικαστήριο, με σύνθεση δικαστικών εχεγγύων για μία αμερόληπτη και αντικειμενική κρίση, και απόδοση δικαιοσύνης.

Ένα ακόμα ανοιχτό ζήτημα είναι η επιβολή των κανόνων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ο τρόπος με τον οποίο θέτει κανόνες το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν μπορεί να έχει τέτοιο χαρακτήρα. Διαφέρει από τις παραδοσιακές θεσμοθετημένες μορφές λήψης αποφάσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι αποφάσεις του ΣΑ, πολλές φορές, δεν είναι δεσμευτικές για όλα τα κράτη, με αποτέλεσμα να υπάρχουν περιπτώσεις, που ορισμένα από αυτά να

⁶ Με τον όρο συλλογικές ελευθερίες αναφέρονται θρησκευτικές, πολιτιστικές, εθνικές κα.

⁷ Βλ. άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, περί Δίκαιης, ανεξάρτητης και αμερόληπτης δίκης

έχουν την επιλογή να εξαιρεθούν από αυτές. Οποιοδήποτε όργανο καλείται να λάβει αποφάσεις νομικές για την επιβολή δεσμευτικών κανόνων, θα πρέπει να δρα ως αντιπρόσωπος μίας ολομέλειας. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, που επί του παρόντος λαμβάνει τέτοιου είδους αποφάσεις, δεν πληροί αυτές τις προϋποθέσεις. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αποτελείται από 15 μέλη, 5 εκ των οποίων είναι μόνιμα. Αυτό, σε συνδυασμό με τη δύναμη αρνησικυρίας των πέντε μόνιμων μελών – γενικά αυτή η μη ισορροπημένη δομή – διασφαλίζει ότι το πρόγραμμα του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν θα μπορεί να έλθει ποτέ σε αντίθεση στην πράξη με τα συμφέροντα κράτους που έχει δικαίωμα αρνησικυρίας. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι αποτελεί πλέον ένα όργανο με τυπική διεθνή αναγνώριση που προωθεί τα συμφέροντα των 5 μόνιμων μελών, δηλαδή ΗΠΑ, Ρωσίας, Κίνας, Βρετανίας και Γαλλίας – δηλ. ότι οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που δικαιολόγησαν τη δημιουργία του ΣΑ το 1945 έχουν πάψει πλέον να υφίστανται στην εποχή μας και πρέπει να υπάρξει κάποια αλλαγή στη δομή του.

Ένα ακόμα ζήτημα, που σχετίζεται με τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου Ασφαλείας, έχει να κάνει με την δέσμευση που επιβάλλει στα κράτη να μην εξαιρούνται από τις αποφάσεις του Κεφαλαίου VII του χάρτη Ηνωμένων Εθνών. Όταν είχε καταρτιστεί ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, δεν είχε προβλεφθεί η σημερινή νομοθετική πρακτική από το Συμβούλιο Ασφαλείας, καθώς είναι ένα ζήτημα που χρειάστηκε μισός περίπου αιώνας για να αντιμετωπιστεί. Κατά συνέπεια, στερείται νομικού κύρους ο ισχυρισμός ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει εξουσιοδοτηθεί από όλα τα κράτη να παράγει νομοθεσία. Αυτό το ζήτημα αγγίζει τον αντιτρομοκρατικό αγώνα και τη νομιμοποίηση του σχετικού προγράμματος του Συμβουλίου Ασφαλείας και τις σοβαρές επιπτώσεις της, τόσο σε θέματα εθνικής κυριαρχίας των κρατών, όσο σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το πρόγραμμα καταπολέμησης της τρομοκρατίας υποστηρίζεται από μια υποδομή που δημιουργήθηκε ειδικά για την παρακολούθηση της εφαρμογής του. Η πρόβλεψη αυτή έγινε ως απάντηση στις σοβαρές κριτικές που ασκήθηκαν εναντίον του προγράμματος για έλλειψη διαφάνειας. Το ότι τέθηκε ζήτημα κριτικής και ελέγχου του ίδιου του Συμβουλίου Ασφαλείας για το αν απειλεί ή παραβιάζει το διεθνές δίκαιο για τα ανθρωπίνια δικαιώματα,

φανερώνει την αδυναμία να εμπνεύσει στα κράτη την αναγκαιότητα των νομοθετημάτων του. Η αμφιβολία αυτή, είναι αρκετά επιζήμια για τον θεσμικό ρόλο του εναντίον της τρομοκρατίας.

Για να γίνει το Διεθνές Δίκαιο περισσότερο αποτελεσματικό στην αντιμετώπιση της διεθνούς τρομοκρατίας, θα πρέπει οι σχετικές νομοθετικές αρμοδιότητες να ανατεθούν σε έναν φορέα αντιπροσωπευτικό της ολομέλειας του. Η παρούσα δομή του Συμβουλίου Ασφαλείας, σε καμία περίπτωση, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως τέτοια. Χρειάζεται ο φορέας αυτός να χαρακτηρίζεται από την ευρεία εκπροσώπηση του συνόλου των κρατών στην διεθνή αντιτρομοκρατική νομοθεσία. Με τον τρόπο αυτό, κατ' αρχήν, εξασφαλίζεται το περί δικαίου αίσθημα σε όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ.

Μετά την σύσταση του, ο φορέας αυτός θα πρέπει μέσα από ενδελεχείς μελέτες να καταρτίσει ένα γενικευμένο παγκόσμιο νομικό πλαίσιο για την τρομοκρατία, στο οποίο με σαφήνεια θα καθορίζει:

- Τις πράξεις που εντάσσονται στη σφαίρα της τρομοκρατίας, καθορίζοντας τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται για την ένταξη αυτή
- Τις ευθύνες, τις υποχρεώσεις και τις εξουσιοδοτήσεις των κρατών για την πρόληψη της τρομοκρατίας, καθορίζοντας τις προϋποθέσεις για την ενεργοποίησή τους
- Τις διαδικασίες συνεργασίας των κρατών για θέματα τρομοκρατίας
- Τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται για την ανάληψη στρατιωτικής δράσης εναντίον κρατικής οντότητας για θέματα τρομοκρατίας. Παράλληλα, θα πρέπει να περιγράφονται λεπτομερή πρωτόκολλα συνεργασίας και δράσης στις περιπτώσεις στρατιωτικής εμπλοκής
- Τις διαδικασίες δίωξης φορέων και ατόμων που φέρονται αναμειγμένοι σε υποθέσεις τρομοκρατίας, με συμμόρφωση στους κανόνες σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Τις διαδικασίες υποστήριξης κρατών που έχουν πληγεί από τρομοκρατικές επιθέσεις ευρείας κλίμακας.

Πέρα από τη θεσμοθέτηση ενός τέτοιου γενικού νομοθετικού πλαισίου, εντός του ίδιου θα πρέπει να καθορίζονται οι διαδικασίες περιοδικών και έκτακτων ελέγχων της αποτελεσματικότητας του και τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται για την αναθεώρηση του. Με τον τρόπο αυτό η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας θα προσαρμόζεται στις ανάγκες κάθε εποχής. Τελική απαραίτητη προϋπόθεση είναι τα κράτη να εναρμονίσουν την εθνική τους αντιτρομοκρατική νομοθεσία στο ανωτέρω πλαίσιο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Allot, P. (1999, 1 1). *The concept of international law*. Ανάκτηση από ejil: <http://www.ejil.org/pdfs/10/1/577.pdf>
2. CNN. (2003, 11 15). *Turkey: Bombings may be work of foreign terrorists*. Ανάκτηση από researchgate: https://www.researchgate.net/publication/8626346_Terrorism_in_Turkey
3. Deeb, L. (2006, 7 31). *Middle East Research and Information Project*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από archive: <https://web.archive.org/web/20111019062730/http://merip.org/mero/mero073106>
4. Elsea, J. (2008). *Terrorism and the Law of War*. New York: Nova Science.
5. europa. (2016, 29 9). *Συλλογή της Νομολογίας*. Ανάκτηση από europa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:62014CC0158&from=BG>
6. European Justice. (2020, 2 1). *Διεθνές δίκαιο*. Ανάκτηση 10 2020, 10, από e-justice: https://e-justice.europa.eu/content_international_law-10--maximize-el.do
7. Gasser, H.-P. (2015, 1 1). *International humanitarian law and the protection of war victims*. Ανάκτηση από oas.org: https://www.oas.org/dil/esp/XXXVI_curso_International_humanitarian_law_protection_war_victims_Nils_Melzer.pdf
8. history. (2020, 1 1). *Former Italian Prime Minister Aldo Moro is found dead*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από history: <https://www.history.com/this-day-in-history/aldo-moro-found-dead>
9. history.com. (2020, 1 1). *September 11 attacks*. Ανάκτηση από history.com: <https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks>

10. Hoffman, B. (2019, 11 14). *The bombing of The King David Hotel, July 1946*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από tandfonline: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2020.1726575>
11. Israel Ministry of Foreign Affairs. (1992, 3 17). *Terror attack on the Israeli Embassy in Buenos Aires*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από Israel Ministry of Foreign Affairs: <https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Hizbullah/Pages/Terror-attack-Israeli-Embassy-Buenos-Aires-17-Mar-1992.aspx>
12. Katz, M. (2012). *Leaving without losing : the War on Terror after Iraq and Afghanistan*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
13. Khalid, M. (2017). *Gender, Orientalism, and the 'War on Terror'_ Representation, Discourse, and Intervention in Global Politics-Routledge*. Cambridge: Cambridge.
14. Kilcullen, D. (2009). *The Accidental Guerrilla*. Oxford: Oxford.
15. Korstanje, M. E. (2019). *The challenges of Democracy in the world on terror*. New York: Routledge.
16. Lansfors, T., Cavarrubias, J., & Watson, R. (2009). *America's war on terror*. Oxford: Ashgate e-book.
17. Londoño-Camargo, T. (2015, 1 1). *The scope of application of international humanitarian law to non-international armed conflicts*. Ανάκτηση από scielo: http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0041-90602015000100007
18. Los Angeles Times. (1988, 7 12). *Gunmen Kill 9 on Cruise Ship Off Greek Coast*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από Los Angeles Times: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1988-07-12-mn-5686-story.html>
19. Metropoulos, E., & Platt, J. (2020, 1 1). *Global Cyber Terrorism Incidents on the Rise*. Ανάκτηση 10 10, 2020, από mmc: <https://www.mmc.com/insights/publications/2018/nov/global-cyber-terrorism-incidents-on-the-rise.html>

20. Nasu, H. (2011, 1 1). *The UN security council's responsibility and the responsibility to protect*. Ανάκτηση από mpil: https://www.mpil.de/files/pdf3/mpunyb_08_Nasu_15.pdf
21. NewsIt. (2011, 1 24). *16 χρόνια γεμάτα αίμα στη Ρωσία – Περισσότεροι από 1000 οι νεκροί από το 1995 έως σήμερα*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από NewsIt: <https://www.newsit.gr/kosmos/16-xronia-gemata-aima-sti-rosia-perissoteroi-apo-1000-oi-nekroi-apo-to-1995-eos-simera/1995532/>
22. Odunuga, S. (2018, 4 1). *The UN Security Council Reform and the Dilemma of the UN Member States in a Nutshell: The hard-to-achieve Alternative*. Ανάκτηση από researchgate: https://www.researchgate.net/publication/324170410_The_UN_Security_Council_Reform_and_the_Dilemma_of_the_UN_Member_States_in_a_Nutshell_The_hard-to-achieve_Alternative
23. Office of the United Nations. (2016). *Human Rights, Terrorism and Counter-terrorism*. Ανάκτηση από United Nations: <https://www.ohchr.org/documents/publications/factsheet32en.pdf>
24. Paust, J. (2007). *Beyond the law: The Bush administration's unlawful responses in the "war" on terror*. Cambridge: Cambridge.
25. Politi, A. (1997, 1 1). *European Security: The New Transnational Risks*. Ανάκτηση από europa: <https://www.iss.europa.eu/content/european-security-new-transnational-risks>
26. Ramraj, V., Hor, M., Roach, K., & Williams, G. (2012). *Global Antiterrorism Law and Policy*. Cambridge: Cambridge.
27. Riordan, K. (2017, 1 1). *International Criminal Law*. Ανάκτηση από legan.un.org: https://legal.un.org/avl/studymaterials/rcil-laac/2017/book1_3.pdf
28. Roach, K. (2015). *Comparative Counter-Terrorism Law*. Cambridge: Cambridge.
29. Russell, J. (2013, 5 15). *The Geopolitics of Terrorism: Russia's Conflict with Islamic Extremism*. Ανάκτηση από tandfonline:

<https://rsa.tandfonline.com/doi/abs/10.2747/1539-7216.50.2.184?journalCode=rege20>

30. Saul, B. (2006). *Concepts of Terrorism*. Oxford: Oxford.
31. Sharpstone, E. (2016, 6 29). *Συλλογή της Νομολογίας, προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Eleanor Sharpstone*. Ανάκτηση από europa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:62014CC0158&from=BG>
32. Stuurman, Z. (2019, 9 24). *Terrorism as Controversy: The Shifting Definition of Terrorism in State Politics*. Ανάκτηση από e-international relationships: <https://www.e-ir.info/2019/09/24/terrorism-as-controversy-the-shifting-definition-of-terrorism-in-state-politics/>
33. United Nations. (2020, 1 1). *UN Charter*. Ανάκτηση από United Nations: <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>
34. Visuales, J. (2017, 1 1). *Introduction to international law*. Ανάκτηση από legal.un.org: https://legal.un.org/avl/studymaterials/rcil-laac/2017/book1_1.pdf
35. wikiwand. (2020, 1 1). *Ουμβέρτος Α΄ της Ιταλίας*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από [wikiwand: https://www.wikiwand.com/el/%CE%9F%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%AD%CF%81%CF%84%CE%BF%CF%82_%CE%91%CE%84_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%99%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82](https://www.wikiwand.com/el/%CE%9F%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%AD%CF%81%CF%84%CE%BF%CF%82_%CE%91%CE%84_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%99%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82)
36. Williamson, M. (2009). *Terrorism, War and International Law*. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
37. Ευσταθιάδης, Σ. (2008, 11 30). *ΣΤ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ*. Ανάκτηση από Βομβάη: Πίσω από το μακελειό: <https://www.tovima.gr/2008/11/30/world/pisw-apo-to-makeleio/>
38. Ισραηλινή πρεσβεία. (2014, 12 18). *Η τρομοκρατική ιδεολογία της Χαμάς*. Ανάκτηση 10 10, 2020, από embassies: <https://embassies.gov.il/athens/NewsAndEvents/Pages/Hamas-terrorist-ideologyPartI2014.aspx>

39. Κουμάντος, Γ. (2001, 11 25). *Τρομοκρατία και Διεθνές Δίκαιο*. Ανάκτηση 9 8, 2020, από Καθημερινή: <https://www.kathimerini.gr/world/106159/tromokratia-kai-diethnes-dikaio/>
40. ΟΗΕ. (2020, 1 1). *Τι είναι το Συμβούλιο Ασφαλείας;*. Ανάκτηση από ΟΗΕ: <https://unric.org/el/%CF%84%CE%AF-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CE%B1%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CE%B7/>
41. Πίχου, Μ. (2010). *Η διαδικασία ορισμού του εγκλήματος της επίθεσης ενόπιον του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου: αναζητήσεις ατομικής ποινικής ευθύνης στο Διεθνές Δημόσιο Δίκαιο*.
42. Το Βήμα. (2008, 11 24). *ΑΜΠΟΥ ΝΙΝΤΑΛ*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από tovima: <https://www.tovima.gr/2008/11/24/archive/amprou-nintal-2/>
43. Χριστοδουλιδης, Ν. (2012, 2 12). *Η δολοφονία του Μαχάτμα Γκάντι*. Ανάκτηση 9 10, 2020, από Καθημερινή: <https://www.kathimerini.gr/world/450211/i-dolofonia-toy-machatma-gkanti/>